

FAKULTET
POLITIČKIH
NAUKA
UNIVERZITET U SARAJEVU
MCMXLIX

ODSJEK SIGURNOSNIH I MIROVNIH STUDIJA

**PROVOĐENJE HIGIJENSKO EPIDEMIOLOŠKIH MJERA NA
SPREČAVANJU ŠIRENJA ZARAZE KORONA VIRUSOM U
KAZNENO POPRAVNOM ZAVODU ISTOČNO SARAJEVO
-magistarski rad-**

Kandidat

Milenko Savčić

Broj indeksa: 193/ II-SPS

Mentor

Prof. dr. Zlatan Bajramović

Sarajevo, septembar 2023. godine

SADRŽAJ

UVOD	1
1. METODOLOŠKI PRISTUP RADU	3
1.1. Problem istraživanja	3
1.2. Predmet istraživanja	3
1.3. Ciljevi istraživanja.....	4
1.3.1 Naučni ciljevi istraživanja	4
1.3.2. Društveni ciljevi istraživanja.....	5
1.4. Kategorijalni pojmovi.....	5
1.4.1. Sigurnost.....	5
1.4.2. Sistem sigurnosti	6
1.4.3. Civilna zaštita.....	9
1.4.4. Epidemija, pandemija.....	11
1.4.5. Zatvor, zatvorenici	12
1.5. Hipotetički okvir	13
1.5.1. Generalna hipoteza	13
1.5.3. Pomoćna hipoteza 1	13
1.5.2. Pomoćna hipoteza 2	13
1.6. Način istraživanja	14
1.7. Vremenski plan istraživanja	14
PRVI DIO	15
1. Sistem sigurnosti u Bosni i Hercegovini	15
1.1. Sigurnosna politika Bosne i Hercegovine	16
1.2. Pravno sigurnosna regulativa Bosne i Hercegovine	17
1.3. Sigurnosna struktura BiH	18
1.3.1. Vanjska sigurnost BiH	18
1.3.2. Unutrašnja sigurnost BiH	21
1.4. Zaštita i spašavanje.....	30
1.4.1. Upravljanje i rukovođenje sistemom zaštite i spašavanja u BiH	32

DRUGI DIO.....	40
2. Unutrašnja sigurnost u Republici Srpskoj.....	40
2.1. Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske	40
2.1.1. Kabinet ministra	43
2.1.2. Služba ministra	43
2.1.3. Služba za zaštitu integriteta i zakonitosti u radu	44
2.2. Kazнено Popravni Zavod Poluotvorenog tipa Istočno Sarajevo	46
TREĆI DIO.....	57
3. Stanje pandemije korona virusa u Republici Srpskoj	57
3.1. Proglašenje vanrednog stanja na teritoriji Republike Srpske	63
3.2. Uloga policije u sprečavanju širenja korona virusa.....	65
3.3. Ukidanje vanrednog stanja na teritoriji Republike Srpske	67
3.4. Prve Vladine mjere za pomoć građanima i ublažavanje štetnih posljedica na privredne subjekte u RS	68
3.5. Provođenje higijensko epidemioloških mjera na sprečavanju širenja zaraze	69
korona virusom u Kazнено Popravnom Zavodu Istočno Sarajevo	69
3.5.1. Epidemiološke mjere donesene u Kazнено Popravnom Zavodu Istočno Sarajevo	69
3.5.2. Odnos zatvorenika spram donesenih epidemioloških mjera	74
3.5.3. Statistički prikaz nezadovoljstva zatvorenika u KPZ-u Istočno Sarajevo.....	76
ZAKLJUČAK.....	78
SKRAĆENICE	81
SLIKE.....	81
TABELE.....	81
LITERATURA	82
KNJIGE.....	82
ZAKONSKI PROPISI.....	82
INTERNET IZVORI.....	82
ZAHVALNICA.....	84

UVOD

Kroz razvoj čovjeka od samog postanka pa do modernog vremena, čovjek prolazi kroz razne vidove strahova, izazova i prijetnji. Prevažilaženje istih je lakše grupi nego pojedincu, zbog čega se čovjek od postanka grupiše i time stvara sigurnije okruženje i na taj način odolijeva svim problemima u borbi za opstanak. Dakle, čovjek je društveno biće, te kao takvo se razvija i organizuje i može da se suprotstavi svim globalnim prijetnjama.

Jedno od najvećih opasnosti, pored mnogih prirodnih nesreća, koje čovječanstvo može zadesiti, jeste pojava pandemija zaraznih bolesti. Pandemije zaraznih bolesti su nesumnjivo najveće opasnosti 21. vijeka. Pojavom virusa COVID 19, koji je zahvatio cijeli svijet pa i Bosnu i Hercegovinu, očevideci smo opasnosti koja se proširila takvom brzinom, ne poznajući granice gradova, država, kontinenta, te predstavljajući prijetnju po cjelokupan živi svijet. Ovaj virus prvenstveno izaziva strah zbog toga što predstavlja nepoznanicu u smislu dužine trajanja, načina prenošenja, da li se prenosi samo sa čovjeka na čovjeka, ili je prenosiv na druga živa bića, kao i zbog posljedica koje ostavlja. U ovakvim novonastalim uslovima, najbitnije je uspostaviti organizaciju kako na nivou institucija tako i na državnom nivou, gdje najvažniju ulogu ima ljudski faktor. Dakle, neophodno je pored materijalnih resursa, razviti kolektivnu svijest u borbi protiv širenja pandemije.

Uspješno sprovođenje mjera i adekvatno reagovanje u vanrednim situacijama prevashodno zavisi od strukture sistema sigurnosti države, koja je prikazana u ovome radu, a što se reflektuje i na pojedinačne institucije kao što je Kazneno popravni zavod Istočno Sarajevo. Obzirom da Bosna i Hercegovina ima veoma složen sistem sigurnosti, te da ne postoji usaglašenost djelovanja i sprovođenju mjera protiv širenja zaraze virusom COVID 19 na državnom nivou, borba protiv pandemije je veoma otežana, te iz tih organizacijskih razloga gubi se povjerenje građana i slabi kolektivna svijest u samoj borbi.

U ovome radu ćemo obuhvatiti organizaciju u Kazneno popravnom zavodu Istočno Sarajevo, te analizirati dostupne sekundarne izvore podataka, kako bi našli i teorijsko uporište u posebnom tretmanu zatvorenika u vrijeme pandemije. U vezi tim, treba imati u vidu da se zdravstvena zaštita u zatvoru vodi istim etičkim principima koji važe u zajednici, bilo da je riječ o vremenu pandemije ili drugim zdravstvenim rizicima, primarni zadatak zat-

vorskog ljekara i drugih zdravstvenih radnika i ostalih zaposlenika je zdravlje i dobrobit zatvorenika. Poštivanje osnovnih prava zatvorenika podrazumijeva pružanje preventivnog tretmana i zdravstvene zaštite zatvorenicima koji će biti ekvivalentni onim koji se pružaju široj zajednici. Zdravstvene usluge za osobe lišene slobode također su direktno vezane za sprečavanje lošeg postupanja. Neadekvatan nivo zdravstvene zaštite može brzo dovesti do situacija koje se mogu stvrstati u “nečovječno i ponižavajuće postupanje”. Obavezivanje zatvorenika da ostaju u ustanovama gdje ne mogu dobiti odgovarajuću njegu zbog nedostatka odgovarajućih prostorija, ili zato što ih takve ustanove odbijaju primiti, nije prihvatljivo. Da bi se adekvatno sprovele preduzete mjere i da bi se uspješno realizovao primarni cilj, odnosno zaštita zatvorenika i drugih lica lišenih slobode, neophodno je sprovesti i zaštitu svih zaposlenih lica, a posebno lica koji imaju kontakt sa zatvoreničkom populacijom, te u vezi s tim, ispoštovati sve mjere kriznih štabova.

1. METODOLOŠKI PRISTUP RADU

1.1. Problem istraživanja

Problem istraživanja jeste kako održati povjerenje institucija prilikom sprovođenja svih preduzetih mjera u borbi protiv širenja koronavirusa. U ovom slučaju, obzirom na temu rada, akcentat je stavljen na ustanovu za izvršenje kazne zatvora, mjere pritvora i maloljetničkog zatvora, odnosno Kazneno Popravni Zavod Istočno Sarajevo. Dodatni problem koji se javlja jeste neusaglašenost naredbi i odluka među entitetima Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske, obzirom da zaposleni u Kazneno popravnom Zavodu žive na teritoriji oba entiteta.

1.2. Predmet istraživanja

U radu se bavimo analizom provodjenja higijensko epidemioloških mjera na sprečavanju širenja zaraze korona virusom u Kazneno Popravnom Zavodu Istočno Sarajevo. Naime, predmet istraživanja je multidisciplinarnan i zalazi u drug grane i oblasti. Na tom tragu interesuju nas ne samo propisi i sistem zaštite protiv širenja pandemije u zatvorima, već i određeni globalni kontekst, smjernice i praksa u razvijenim zemljama EU i šire. Postoje određene smjernice i preporuke od strane Svjetske zdravstvene organizacije (WHO). Da bi spriječio širenje koronavirusa u kaznenim ustanovama, evropski ogranak Svjetske zdravstvene organizacije (WHO) objavio je mjere kao što je ograničen broj posjeta, sistemsko mjerenje temperature i karantena, pa je naš predmet istraživanja ujedno i pregled stanja u KPZ Istočno Sarajevo po pitanju provođenja mjera preporuka. Kako navode mjere WHO: "Napori u borbi protiv širenja bolesti mogli bi biti uzaludni ako se ne budu poštovale mjere za suzbijanje epidemije u zatvorima"¹, upozorava WHO u Europi u izvješću koje će poslati vladama i kaznenim ustanovama. Na tom tragu, a shodno pravilniku WHO navodi se da: "Osobe lišene slobode (...) mogu biti osjetljivije na epidemiju koronavirusa od ostatka stanovništva zbog uvjeta u kojima žive"². Pojava pandemije narušava određene vrijednosti iz evropske povelje

¹ <https://www.euro.who.int/en> (Pristupljeno 01.03.2021.)

² Ibidem.

o ljudskim pravima. Tako preporučuje se KPZ da se ograniči pristup osoblja i posjetitelja koji "nisu iz užeg porodičnog kruga" te mjerenje temperature svima koji ulaze u ustanovu. Iz preporuka je jasno vidljivo i da u zatvorima, "moraju se poštovati prava svake osobe i primjenjivati sve javnozdravstvene mjere bez ikakve diskriminacije"³. Institucija može razviti vlastiti protokol, ali preporuke nalažu da „Svaka odluka o smještanju zatvorenika u karantenu mora se temeljiti na "medicinskim razlozima", a WHO Evropa obuhvaća 53 zemlje među kojima postoje goleme razlike, kao što su Rusija i Andora, Njemačka i Tadžikistan, a samim tim i Bosna i Hercegovina. Da bi djelotvorno odgovorile na širenje bolesti Covid-19 u zatvorima, nacionalne vlasti moraju primijeniti sistem savremene koordinacije koji ujedinjuje sektore zdravstva i pravosuđa, brine za informiranje zatvorskog osoblja i garantuje poštovanje svih ljudskih prava svakoj osobi u kaznionicama“.⁴

Predmetom istraživanja mi ćemo analizirati sve dostupne sekundarne izvore podataka, kako bi našli i teorijsko uporište u posebnom tretmanu zatvorenika u vrijeme pandemije. Tako, treba imati u vidu da zdravstvena zaštita u zatvoru vodi se istim etičkim principima koji važe u zajednici.

1.3. Ciljevi istraživanja

1.3.1 Naučni ciljevi istraživanja

U ovome radu će se prikazati neophodnost organizovanog djelovanja u borbi protiv širenja zaraze virusom korona usklađenim sa zakonima, naredbama i odlukama, te principima CPT-a koji se odnose na lica lišena slobode, kako bi se izbjegao bilo koji oblik diskriminacije prema licima koja izdržavaju kaznu zatvora i drugim licima lišenih slobode. Takođe, cilj je predstaviti nedostatke u koordinaciji djelovanja na nivou Gradskog štaba za vanredne situacije Istočno Sarajevo i Kriznog štaba Kantona Sarajevo.

³ Ibidem.

⁴ Ibidem.

1.3.2. Društveni ciljevi istraživanja

Društveni cilj istraživanja jeste razviti kolektivnu svijest o zajedničkoj borbi protiv širenja korona virusa, kako u javnim institucijama gdje se u većoj mjeri kontroliše provođenje zaštitnih mjera, tako i van institucija, odnosno posle radnog vremena, kada su građani u najvećoj mjeri prepušteni da postupaju po sopstvenom shvatanju ozbiljnosti epidemiološke situacije i na nivou razvijene moralne odgovornosti.

1.4. Kategorijalni pojmovi

1.4.1. Sigurnost

Sigurnost je veoma širok pojm. Sigurnost možemo odrediti kao potreba svih živih bića za okruženjem bez opasnosti, te predstavlja jedan od osnovnih faktora za opstanak i egzistenciju. Kroz razvoj čovjeka od samog postanka pa do modernog vremena, čovjek prolazi kroz razne vidive strahova, izazova i prijetnji. Prevazilaženje istih je lakše grupi nego pojedincu, zbog čega se čovjek od postanka grupiše i time stvara porodice, plemena, te na taj način odolijeva svim problemima u borbi za opstanak i to možemo označiti kao prve oblike sigurnosti.

Sigurnost “u najširem smislu podrazumjeva odsustvo potencijalnih i stvarnih opasnosti za pojedinca i društvo. Ako postoji zbiljska opasnost, govorimo o objektivnoj sigurnosti. Subjektivna sigurnost pak označava odsustvo straha od opasnosti kod pojedinca ili grupe. Unutrašnja sigurnost odnosi se na unutarne stanje društva ili države, dok vanjska sigurnost znači odsustvo opasnosti ili prijetnji od strane drugih država.”⁵ “Prema teoretičarima društvenog ugovora (Hobbes, Lock) upravo zbog straha za vlastiti život i imovinu, čovjek žrtvuje svoju prirodnu slobodu, napušta prirodno stanje te sklapanjem društvenog ugovora

⁵ Abazović D. Mirsad, Državna bezbjednost:Uvod i temeljni pojmovi, Sarajevo, 2002, strana 250.

stvara državu koja mu svojim instrumentima prisile (policija, sudstvo, vojska) garantira unutarju i vanjsku sigurnost.”⁶

1.4.2. Sistem sigurnosti

Svaka država u procesu svog razvoja i je pod pritiskom velikog spektra pojava, koji utiču na njenu sigurnost. Da bi odgovorila na svu sigurnosnu problematiku države razvijaju sopstveni sistem sigurnosti, koji možemo odrediti kao sveobuhvatno unutrašnje djelovanje u cilju zaštite društva i spoljašnje djelovanje u cilju zaštite cjelokupne države.

U definisanju sistema sigurnosti Beridan navodi: „ Pod nacionalnim sistemom sigurnosti podrazumjevamo organizaciju, funkcije, djelatnosti i mjere, koje jedna država preuzima u interesu svoje sigurnosti.”⁷

„ Strukturu sistema nacionalne sigurnosti u osnovi čine :

1) Funkcije sistema sigurnosti:

- funkcionisanje političkog i ekonomskog sistema države,
- nacionalna odbrana (oružana borba),
- zaštita spašavanje i civilna zaštita,
- zaštita javnog reda i mira,
- zaštita poretka,
- ekološka sigurnost,
- socijalni, pravni i drugi aspekti sigurnosti (zaštita ljudskih prava i sloboda),
- ostale funkcije sistema sigurnosti.

2) Snage nacionalne sigurnosti:

- organi države,
- organizacije, agencije, službe i direkcije u sistemu sigurnosti,
- društvo i njegove komponente.

⁶ Hobbes, Lock, u Abazović D. Mirsad, Državna Bezbjednost Uvod i temeljni pojmovi, Sarajevo, 2002, strana 250.

⁷ Beridan Izet, Politika i sigurnost, Fakultet političkih nauka, Sarajevo, 2008, 49 strana.

3) Djelatnosti sistema sigurnosti:

- utvrđivanje i sprovođenje sigurnosne politike,
- izučavanje pojava od značaja za sigurnost i odbranu,
- razvoj strategija sigurnosti,
- planiranje u oblasti sigurnosti i odbrane, neoružani oblici odbrane,
- kontrola i nadzor sistema sigurnosti,
- zaštita integriteta sistema sigurnosti.

4) Mjere sistema sigurnosti:

- utvrđivanje i proglašavanje vanrednog stanja (vanrednih prilika),
- utvrđivanje ratne opasnosti,
- mjere pripravnosti,
- proglašavanje ratnog stanja.“⁸

„ Sistem sigurnosti savremene države temelji se na pet stubova koji nose sami sistem sigurnosti. Ti stubovi su: politika sigurnosti, pravno sigurnosno regulativa, sigurnosna struktura, privatna sigurnost i sigurnosno samoorganizovanje društva.

Sigurnosna politika u širem smislu obuhvata način razmišljanja definisanja stavova prema različitim prijetnjama u prirodi, društvu i među društvima. U užem smislu ona predstavlja skup svih mjera, djelatnosti i postupaka namijenjenih uspostavi i djelovanju sistema nacionalne sigurnosti.

Sigurnosna politika u užem smislu stvara koncept mehanizama i sredstava kojim ostvaruje unutrašnju i spoljnu sigurnost društva i predstavlja konkretizaciju sigurnosne politike u širem smislu. Pravo sigurnosno regulativa obuhvata ustavnu, zakonsku podzakonsku materiju, koja sa stanovišta ovlaštenja i odgovornosti propisuje i uređuje rad svih sigurnosnih struktura, kao i društva u cjelini u smislu funkcionisanja sistema sigurnosti i ostvarivanja funkcije sigurnosti države.

Pravna regulativa sistema sigurnosni obuhvata ustav, odnosno njegove odredbe koje se odnose na sigurnost, zakone koji tretiraju sigurnost države, kao i sva podzakonska akta

⁸ Beridan Izet, Politika i sigurnost, Fakultet političkih nauka, Sarajevo, 2008, 56/57 strana.

kojima se preciznije propisuje i uređuje funkcioniranje i rad pojedinih sigurnosnih struktura ili funkcija.

Sigurnosna struktura je specifična za svaku pojedinačnu državu. Namijenjena je ostvarivanju sigurnosti na nivou cjelokupnog društva. Najveći broj država ima dva zajednička elementa ove strukture - odbranu i unutrašnju sigurnost. Oružane snage i civilna odbrana (dominantno civilna zaštita) predstavljaju temeljne elemente odbrambene strukture. Policija, obavještajne službe, inspeksijske službe, carina i drugi strukturni elementi formalne državne kontrole ostvaruju funkcije unutrašnje sigurnosti.

Privatna sigurnost predstavljaju područje koje svjedoči o novim trendovima razvoja sigurnosnog sistema savremene države. Privatna sigurnost ima svoje subjekte sigurnosti i oni obuhvataju različite privatne agencije koje se bave zaštitom ljudi i dobara te različite oblike detektivske djelatnosti. Ovo područje, koje doživljava svoj vrlo ozbiljan i brz razvoj, kako u kvantitativnom tako i u kvalitativnoim smislu. Također, ono svjedoči o postojanju određene sfere u kojoj se događa svojevrсна privatizacija sigurnosti moderne države.

U *sigurnosno samoorganizovanje* društva spadaju različiti oblici spontanog sigurnosnog samoorganiziranja društvenih grupa (interesnih, prostornih i sl.) na temelju prirodnog prava svakog pojedinca na samoodbranu, samozaštitu i samopomoć. Na temelju ovog razmatranja možemo zaključiti da je odnos nacionalne sigurnosti i nacionalne odbrane jednak odnosu općeg i posebnog, pri čemu nacionalna sigurnost kao širi pojam uključuje nacionalnu odbranu.”⁹

⁹ <https://www.ceps.edu.ba> (pristupljeno 20.04.2021.)

Slika 1. Prikaz sistema savremene države¹⁰

1.4.3. Civilna zaštita

Civilna zaštita je dio sistema sigurnosti. Sam naziv “Civilna zaštita” asocira na zaštitu koja je usmjerena na civilno društvo u mirnodobskim uslovima, međutim ona obuhvata i zaštitu i humanitarne aktivnosti i u ratnim uslovima. Obzirom da je CZ značajna komponenta sistema nacionalne sigurnosti, definisana je kako politički tako i strategijski na nivou države. To podrazumjeva planiranje, obučavanje, opremanje i sve aktivnosti, koje se odnose na

¹⁰ <https://www.ceps.edu.ba> (pristupljeno 20.04.2021.)

sprovedenje svih mjera kroz organizaciju na svim državnim nivoima, te upotrebu njenih snaga u miru, vanrednim situacijama i ratu.

Beridan Izet navodi djelovanje civilne zaštite na sledeći način: "Civilna zaštita podrazumijeva organiziranje, pripremu, funkcioniranje zaštite i spašavanja ljudi, materijalnih, kulturnih i drugih dobara i vrijednosti od posljedica ratnih i terorističkih djelovanja, prirodnih i tehnoloških katastrofa, saobraćajnih i drugih nesreća." Dva su osnovna nivoa civilne zaštite:

1. Samozaštita, odnosno lična i uzajamna zaštita i
2. Mjere zaštite i spašavanja

Samozaštita, odnosno lična i uzajamna zaštita podrazumijeva samopomoć, ili angažman svakog građanina u pogledu sopstvene samozaštite i pomoći drugima u porodici, najužoj životnoj sredini mjestu ugrožavanja ili nesreće. Iziskuje samoinicijativu ali i određen stepen obučenosti za ovaj nivo zaštite i spašavanja, koji je najčešće ozakonjen i u nekim državama predstavlja dio školskih programa na različitim nivoima, odnosno povremeno obučavanje stanovništva po lokalnim zajednicama. Mjere civilne zaštite, odnosno mjere zaštite i spašavanja se institucionaliziraju i definiraju u skladu sa nacionalnim interesima, u skladu sa potrebama i procjenama stepena i obima ugrožavanja, opasnosti koje prijete ili mogu zaprijetiti državi u cjelini ili nekom njenom dijelu, stanovništvu i materijalnim dobrima.

(Beridan, 2008:89/90)¹¹

Civilna zaštita je međunarodno-pravno utemeljena Dopunskim protokolom I Ženevskih konvencija o zaštiti žrtava međunarodnih oružanih sukoba iz 1949. godine. "U smislu ovog protokola:

(a) pod izrazom "civilna zaštita" podrazumijeva se vršenje nekih ili svih niže navedenih humanitarnih aktivnosti s ciljem da se civilno stanovništvo zaštiti od opasnosti od neprijateljstava ili nesreće i da mu se pomogne da savlada njihovo neposredno djelovanje, kao i da se osiguraju uvjeti potrebni za njegov opstanak. Ti zadaci su slijedeći:

- (I) služba uzbune;
- (II) evakuacija;
- (III) stavljanje na raspolaganje i organiziranje skloništa;
- (IV) primjena mjera zamračenja;
- (V) spasavanje;
- (VI) sanitetska služba, uključujući prvu pomoć i vjersku pomoć;

¹¹ Beridan Izet, Politika i Sigurnost, Fakultet političkih nauka, Sarajevo, 2008, strana 89,90.

- (VII) borba protiv požara;
- (VIII) otkrivanje i označavanje opasnih zona;
- (IX) dekontaminacija i druge slične mjere zaštite;
- (X) pružanje hitnog smještaja i snabdijevanja;
- (XI) hitna pomoć u uspostavljanju i održavanju redu u postradalim zonama;
- (XII) hitno uspostavljanje prijeko potrebnih službi od javnog interesa;
- (XIII) hitno sahranjivanje;
- (XIV) pomoć u očuvanju dobara bitnih za opstanak;
- (XV) dopunske aktivnosti potrebne za vršenje bilo kojih naprijed navedenih zadataka, uključujući ali ne i ograničavajući se na planiranje i organizaciju;
- (b) pod izrazom "organizacije civilne zaštite" podrazumijevaju se one ustanove i druge jedinice koje je nadležni organ strane u sukobu organizirao ili ovlastio da vrše bilo koji od zadataka navedenih u podtački (a) i koje su isključivo namijenjene i koriste se za te zadatke;
- (c) pod izrazom "osoblje" organizacija civilne zaštite podrazumijevaju se osobe koje je strana u sukobu odredila isključivo za vršenje zadataka navedenih u tački (a) uključujući i osoblje koje je nadležni organ te strane odredio isključivo za upravljanje tim organizacijama;
- (d) pod izrazom "materijal" organizacija civilne zaštite podrazumijevaju se oprema, snabdijevanje i sredstva transporta koje ove organizacije koriste za vršenje zadataka navedenih u tački (a)

Protokolom je utvrđen i međunarodni znak raspoznavanja civilne zaštite, predstavljen je istostraničnim plavim trokutom u narandžastom kvadratu.”¹²

1.4.4. Epidemija, pandemija

Epidemija je pojava određene bolesti na ograničenom području koju karakteriše veći broj oboljelih nego što je to uobičajno. Dok pod pandemijom podrazumijevamo naglo širenje epidemije na više država ili kontinenata u kratkom vremenskom razdoblju. Karakteristično za epidemiju i pandemiju je i to da su uzročnici, pored oboljenja i visokog stepena smrtnosti, takođe i uzročnici velikih socijalnih i ekonomskih posljedica. Uz pandemiju gripe koja se

¹² Dopunski protokol I uz Ženevske konvencije o zaštiti žrtava međunarodnih oružanih sukoba iz 1949. godine, (Glava VI, član 61).

svake godine sezonski javljaju u svijetu, od najznačajnijih bolesti 21. vijeka, koje su se javile u obliku epidemije i pandemije treba spomenuti sars, ebolu, ptičiju gripu, svinjsku gripu, te trenutno aktuelnu pandemiju Covid-19, uzrokovanu vrusom SARS-CoV-2.¹³

Da bi smo pojavu određene bolesti označili epidemijom moramo uzeti u obzir stopu učestalosti te bolesti u populaciji. Manje povećanje broja slučajeva vrlo rijetke zarazne bolesti već se može definisati epidemijom, dok veliko povećanje broja slučajeva vrlo česte bolesti ne smatramo epidemijom, kao što je na primjer prehlada.¹⁴

Međutim u novije vrijeme često se i neke negativne pojave u društvu koje se nisu zarazne bolesti, koje nazivamo porocima kao što je alkoholizam, kada se naglo prošire u populaciji definišu kao epidemija.

1.4.5. Zatvor, zatvorenici

Zatvor u najširem smislu označava ustanovu, odnosno objekat u kojem su smještene osobe, koje se nazivaju zatvorenici, kojima je oduzeta sloboda odnosno ograničeno kretanje kao i niz drugih prava. Postoje razne vrste zatvora, ali se pod izrazom “zatvor” gotovo u pravilu smatraju institucije koje vodi država, a u koju su zatvorenici smješteni odlukom suda ili drugog nadležnog organa. U većini savremenih država zatvori se dijele na dva osnovna tipa. Zatvore u kojima se nalaze osobe pravosnažno presuđene u kojima izdržavaju kaznu zatvora, odnosno zatvorenici. Takve ustanove se pretežno nazivaju kazneno popravni zavodi ili zatvori. Zatvori u kojima se nalaze osobe pritvorene radi kriminalističke obrade u krivičnom postupku, odnosno pritvorenici, nazivaju okružni zatvori ili istražni zatvori.¹⁵

Prema stepenu obezbjeđenja, stepenu ograničenja kretanja zatvorenika, kao i mjerama postupanja prema tim zatvorenima koje se primjenjuju tokom izdržavanja kazne zatvora, zatvori mogu biti otvorenog, poluotvorenog i zatvorenog tipa. Ustanove otvorenog tipa nemaju fizičko i materijalno obezbjeđenje, te u takvim ustanovama organizacija se zasniva na samodisciplini i ličnoj odgovornosti zatvorenika, koje podstiče vaspitač. Pretežno se zbog finansijskih razloga organizuju u vidu odjeljenja u sklopu poluotvornih tipova zatvora. Poluotvoreni zatvori imaju materijalno-tehničko obezbjeđenje, gdje služba obezbjeđenja

¹³ <https://civilna-zastita.gov.hr> (pristupljeno 30.04.2021.)

¹⁴ <https://hr.m.wikipedia.org> (pristupljeno 30.04.2021.)

¹⁵ <https://sh.m.wikipedia.org> (pristupljeno 04.05.2021.)

(policija KPU) osigurava red i disciplinu i kontroliše kretanje zatvorenika, te sprečava njihovo udaljavanje sa prostora koji se osigurava. U zatvorima zatvorenog tipa, pored fizičkog obezbjeđenja policije, postoji materijalno-tehničko obezbjeđenje, ogradni zidovi, tehnička sredstva i druge prepreke koje sprečavaju bjekstvo lica lišenih slobode. Takođe, zatvori se dijele na muške, ženske i maloljetničke. Najvažnije službe u zatvorima su služba za obezbjeđenje i služba za prevaspitanje, odnosno služba tretmana. U dosadašnjoj penološkoj praksi za zatvorenike se pretežno koristio naziv "osuđenici". Međutim, u BiH u zavisnosti koji se zakon primjenjuje u izvršenju krivičnih sankcija, odnosno u kojem entitetu, razlikuju se ti nazivi. Prema Zakonu FBiH koristi se naziv osuđenici, dok po Zakonu BiH i Zakonu RS u upotrebi je naziv zatvorenici.

1.5. Hipotetički okvir

1.5.1. Generalna hipoteza

Provođenje higijensko epidemioloških mjera na sprečavanju širenja zaraze korona virusom u Kazneno Popravnom Zavodu Istočno Sarajevo je značajno uticalo na očuvanje zdravlja i života zatvorenika i zaposlenika.

1.5.3. Pomoćna hipoteza 1

Plana sprovođenja epidemioloških mjera u Kazneno Popravnom Zavodu Istočno Sarajevo mora biti usmjeren isključivo prema zaštiti života i zdravlja zatvorenika, uz poštovanje njihovog dostojanstva, bez okrutnog i ponižavajućeg postupanja i zloupotreba.

1.5.2. Pomoćna hipoteza 2

Da bi se zatvorenici i druga lica lišena slobode zaštitila od zaraze virusom korona neophodno je od zaraze zaštititi i zaposlene, kako na radu tako i van radnog vremena, što iziskuje potrebu da se usklade preventivne mjere i naredbe kriznih štabova po mjestima prebivališta zaposlenih u Kazneno Popravnom Zavodu Istočno Sarajevo.

1.6. Način istraživanja

Tokom pisanja rada proučavala se različita naučna i stručna literatura te su se koristili odgovarajući sekundarni izvori podataka kao što su brojni izvještaji, novinski natpisi iz Bosne i Hercegovine i inostranstva, te arhivska građa KPZ-a Istočno Sarajevo. Korištena je induktivna metoda kojom se analizom pojedinačnih činjenica i zapažanja konkretnih slučajeva dolazi do zaključka o opštem sudu i do opštih zaključaka, te deduktivna metoda kojom se na temelju poznavanja opštih znanja donose pojedinačni zaključci i spoznaje. Uz pomoć metode analize koja podrazumijeva naučno istraživanje raščlanjivani su složeni zaključci na njihove jednostavnije dijelove i elemente. Korištenjem metode sinteze postiže se suprotno od metode analize, dakle pomoću jednostavnijih sudova se dolazi do složenijih zaključaka. Takođe korištena je i metoda komparacije, te metoda dokazivanja kojom se utvrđuje istinitost pojedinih spoznaja.

1.7. Vremenski plan istraživanja

Istraživanje obuhvata vremenski period od pojave korone u BiH, odnosno uvođenja epidemioloških mjera u Kazneno Popravnom Zavodu Istočno Sarajevo 13. marta 2020. godine, u cilju zaštite svih lica lišenih slobode od zaraze, pa sve do ukidanja navedenih mjera 20. maja 2022. godine.

PRVI DIO

1. Sistem sigurnosti u Bosni i Hercegovini

Bosna i Hercegovina ima veoma složeno državno uređenje, te kao takva sastoji se od dva entiteta Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske, te Brčko Distrikta kao zasebne administrativno – upravne jedinice. U skladu sa kompleksnim uređenjem i svim specifičnostima koji proizilaze iz toga u Bosni i Hercegovini je uspostavljen složen sistem sigurnosti. Bez obzira na tip sistema sigurnosti države, osnovni cilj sistema sigurnosti je da osigura opstanak, funkcionisanje i nesmetan razvoj društva. Sistem sigurnosti obuhvata unutrašnju sigurnost i vanjsku sigurnost.

Razvoj sistema sigurnosti Bosne i Hercegovine kao samostalne države počinje 1995. godine.

“Uspostavljanje mira i okončanje rata u Bosni i Hercegovini postiglo se mirovnim pregovorima, koji su održani od 1. do 21. novembra 1995. godine u Dejtonu–Sjedinjene Američke Države, pod pokroviteljstvom SAD-a, Njemačke, Francuske, Rusije, Velike Britanije, odnosno Evropske unije. Mirovni pregovori su završeni parafiranjem Dejtonskog okvirnog mirovnog sporazuma, 21. novembra 1995. godine, koji je zvanično potpisan 14. decembra 1995. godine u Parizu (Francuska)”.¹⁶“Okvirni mirovni sporazum predvidio je da Republika Bosna i Hercegovina nastavlja svoj državni kontinuitet u međunarodno priznatim granicama, u čijem sastavu se nalaze dva entiteta: Federacija Bosne i Hercegovine (51%), u čijem sastavu se nalazi 10 kantona, i Republika Srpska (49%).”¹⁷ Kasnijom „arbitražom“¹⁸, 1999. godine, uspostavljen je Brčko Distrikt. Osnov sigurnosnog sistema u Bosni i Hercegovini predstavlja Ustav Bosne i Hercegovine, Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Brčko Distrikta. Kao što je na početku predstavljen sistem sigurnosti savremene države kroz osnovne stubove sigurnosti, u ovome poglavlju će biti prikazan sistem sigurnosti BiH.

¹⁶ (Grupa autora, 2001:81) u Smajić Mirza, 2010, Organizovani kriminal u Bosni i Hercegovini, Sarajevo, strana 51.

¹⁷ (Dejtonski mirovni sporazum, 1996, Grupa autora 2001:63, Ćurak 2002:187, Pejanović, 2005:77) u Smajić Mirza, 2010, Organizovani kriminal u Bosni i Hercegovini, Sarajevo, strana 51. i 52.

¹⁸ Arbitraža je način mirnog rješavanja sporova koji se oslanja na treću stranu, odnosno na odluku neovisnih posrednika, arbitara, te koji pretežno koristi međunarodna zajednica u slučajevima kada dvije ili više zemalja ne mogu samostalno riješiti pitanje granica, vlasništva i slično, (Abazović Mirsad, 2002:72) u Smajić Mirza, 2010:52.

1.1. Sigurnosna politika Bosne i Hercegovine

Sigurnosna politika Bosne i Hercegovine je definisana dokumentom *Sigurnosna politika BiH*, koji je Predsjedništvo BiH usvojilo 8. februara 2006. godine (broj 01-011-142-35-1/06) i koji predstavlja dio državne politike.

„Sigurnosna politika Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Sigurnosna politika) je dokument koji definiše dugoročnu i koherentnu strategiju, koja daje okvir i smjernice za izgradnju sistema, strukture i svih mehanizama neophodnih za efikasno djelovanje sektora sigurnosti. Sigurnosnu politiku razrađuje izvršna vlast Bosne i Hercegovine koja ima sposobnost da koordinira primjenu obavještajno-sigurnosnih, vojnih, ekonomskih, diplomatskih, tehnoloških, informacijskih i ostalih resursa radi postizanja sigurnosnih ciljeva. Pored osnovnih vrijednosti, koje su zbog značaja za ukupnu sigurnost Bosne i Hercegovine posebno istaknute, dokument također procjenjuje sigurnosno okruženje, rizike i prijetnje, te definiše principe, interese i ciljeve koje Bosna i Hercegovina želi ostvariti u oblasti sigurnosti.

Bosna i Hercegovina će nastaviti izgrađivati povoljno stanje sigurnosti u kojem će biti osigurane osnovne vrijednosti, koje proističu iz Ustava BiH, a to su: državni kontinuitet, suverenitet, politička nezavisnost, teritorijalni integritet i međunarodni subjektivitet, ljudska prava i osnovne slobode njenih građana po međunarodnim standardima, razvoj parlamentarne demokratije i slobodnih demokratskih izbora, vladavina prava, nacionalna ravnopravnost i pomirenje naroda, stabilan ekonomski razvoj u uvjetima slobode kretanja robe, usluga i kapitala, socijalna pravda i sigurnost, prirodno i kulturno bogatstvo, zdravstvena zaštita njenih stanovnika, zdravi i stabilni ekološki uvjeti za život čovjeka i razvoj međunarodne regionalne saradnje. Sigurnosna politika, kao dio državne politike, je organizovano provođenje mjera i aktivnosti na uspješnoj i dugotrajnoj zaštiti navedenih i drugih vrijednosti Bosne i Hercegovine, uz optimalno korištenje svih resursa koji joj stoje na raspolaganju.

Dosljednim ispunjavanjem preuzetih međunarodnih obaveza i aktivnom saradnjom na međunarodnom planu, Bosna i Hercegovina će pokazati da je pouzdan partner, sposoban da učestvuje u naporima zajednice demokratskih zemalja, usmjerenim ka postizanju trajnog mira i stabilnosti u evroatlantskom sigurnosnom prostoru. Opređijeljena za intenzivnu saradnju i integracije na političkom, ekonomskom i sigurnosnom planu, u okviru

regionalnih, evropskih i evroatlantskih struktura, Bosna i Hercegovina će dati svoj doprinos daljoj izgradnji demokratske, miroljubive i stabilne Evrope i svjetskog mira u cjelini. Principi Sigurnosne politike Bosne i Hercegovine su:

- princip pravne uređenosti (osnov sigurnosne politike se zasniva na ustavnim i zakonskim odredbama i normama Međunarodnog prava),
- princip nedjeljivosti sigurnosti (podrazumjeva odgovornost BiH u održavanju unutrašnje i vanjske sigurnosti u saradnji sa drugim međunarodnim subjektima),
- princip sveobuhvatnosti u zaštiti vitalnih vrijednosti (koordinacija postojećih i uvođenje novih mehanizama u cilju pružanja zaštite društvenih vrijednosti i interesa),
- princip miroljubivosti i partnerstva (BiH je uvjeren u rešavanje svih otvorenih pitanja političkim i pravnim sredstvima, te teži dobrosusjednim odnosima zasnovanih na principima jednakosti i saradnje),
- princip transparentnosti (u cilju demokratske kontrole u oblasti sigurnosti, osigurati će transparentnost nadležnih institucija, što omogućava nadzor od strane Parlamentarne skupštine, Predsjedništva i Vijeća ministara BiH nad zakonitošću rada institucija),
- princip otvorenosti za promjene (uslijed moguće nagle i iznenadne prijetnje stanju sigurnosti u zemlji, regionu i svijetu, Sigurnosna politika BiH je otvorena za doradu, kreiranje i prilagođavanje).“¹⁹

1.2. Pravno sigurnosna regulativa Bosne i Hercegovine

U pogledu pravne regulative država Bosna i Hercegovina se temelji na Ustavu, kao najvišem pravnom akt jedne države. Ustavni sistem predstavlja cjelinu ustavnih principa i pravila kojima se uređuje državno, privredno, ekonomsko i političko uređenje, te državna organizacija i funkcije njenih organa.

Ustavni sistem Bosne i Hercegovine čine: Ustav BiH, Ustav Federacije BiH i Ustav RS. Ustav BiH stupio je na snagu nakon potpisivanja Opšteg okvirnog sporazuma za mir u BiH, koji sadrži 11 aneksa kojim su dogovoreni osnovni principi državno pravne organizacije te civilnog i vojnog aspekta mirovnog sporazuma. Aneksom IV se odnosi na Ustav BiH. Ustav

¹⁹ <http://www.mod.gov.ba>. (*Sigurnosna politika Bosne i Hercegovine 2006*, strana 1-3, pristupljeno 04.05.2021. godine).

BiH ima dvanaest članova kojim su utvrđeni: Kontinuitet, demokratski principi, sastav, kretanje robe, usluga, kapitala i lica, glavni grad, simboli, državljanstvo BiH, ljudska prava i osnovne slobode, nadležnosti i odnosi između institucija BiH i entiteta, Parlamentarna skupština BiH, Predsjedništvo BiH, Vijeće ministara BiH, Ustavni sud BiH, Centralna banka, izmjene i dopune Ustava BiH i prelazne odredbe.²⁰

Pravno sigurnosnu regulativu čine i zakoni i podzakonski akti BiH, kao niži akti od Ustava BiH, kojima je preciziran rad organa i institucija.

Dakle, zakon je najviši državni pravni akt poslije ustava, koji sadrži najvažnije pravne norme, koje se razrađuju aktima nižim od zakona-uredbe, odluke, a koji donosi najviši zakonodavni organ skupština. Zakon ima vrlo važnu ulogu, jer obezbjeđuje jedinstvo pravnih propisa i čvrstinu pravnog poretka, a time i jednakost građana podvrgnutih zakonu i pravnu sigurnost.²¹

1.3. Sigurnosna struktura BiH

Sigurnosnu strukturu Bosne i Hercegovine možemo predstaviti u dva odvojena segmenta, odnosno vanjsku i unutrašnju sigurnost. Unutrašnja sigurnost kao što sama riječ kaže odnosi se na unutrašnje stanje, odnosno institucionalnu strukturu i funkcije unutar države, koje su odgovorne za to stanje, dok se vanjska sigurnost bavi spoljno-diplomatskim pitanjima i odbrane i zaštite od spoljašnjih prijetnji i izazova.

“Jagoš Dujović u svom djelu „Rukovođenje i upravljanje sistemima sigurnosti“ sistem sigurnosti, sa teorijskog aspekta rukovođenja i upravljanja , u Bosni i Hercegovini analizira u osnovi u dvije zone: zonu vanjske sigurnosti i zonu unutrašnje sigurnosti, koju zatim dijeli na dva nivoa, tj. nivo države BiH i nivo entiteta.“²²

1.3.1. Vanjska sigurnost BiH

U pogledu vanjske sigurnosti najvažniju i najodgovorniju ulogu imaju oružane snage Bosne i Hercegovine, koje nakon reforme sistema odbrane od 2005. godine djeluju na nivou

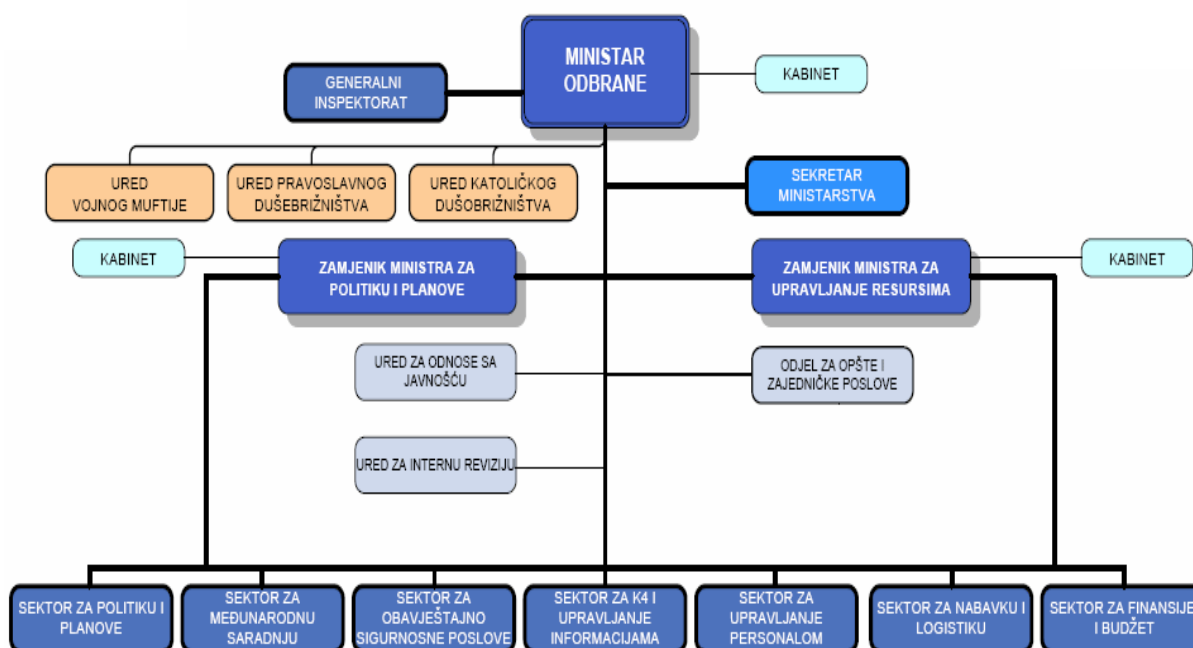
²⁰ Ustav Bosne i Hercegovine, *Službene glasnik 25/09* (pristupljeno 08.05.2021.)

²¹ Abazović D. Mirsad, 2002, *Državna Bezbjednost -Uvod i temeljni pojmovi*, FKN Sarajevo, strana 300.

²² Dujović Jagoš u Smajić Mirza, 2010, *Organizovani kriminal u BiH*, FPN Sarajevo, strana 54.

oba entiteta i cjelokupne teritorije BiH. Naime, navedene godine je uspostavljeno jedinstveno Ministarstvo odbrane Bosne i Hercegovine i usvojene izmjene i dopune Zakona o odbrani BiH. Ovom reformom je napravljen veliki korak i mogućnost jedinstvenog sagledavanja uloge oružanih snaga i takođe predstavlja jak faktor pomirenja konstitutivnih naroda, obzirom na činjenicu da strukturu oružanih snaga čine sva tri konstitutivna naroda, te njihovo zajedničko djelovanje i rad u sklopu ovoga segmenta sistema sigurnosti.

Struktura Ministarstva odbrane BiH:

Slika 2. Struktura Ministarstva odbrane BiH²³

Vrhovnu komandu nad OS BiH ima predsjedništvo, dok Parlament BiH ima demokratsku i parlamentarnu kontrolu. U pogledu upravne organizacije i cjelokupne strategije i politike odbrane nadležnost pripada Ministarstvu odbrane BiH. Zajednički štab OS BiH je zadužen da pretoči politiku MO u detaljne planove, te odgovoran je za planiranje, organiziranje i provođenje direktiva i naredbi ministra odbrane. Operativna komanda OS BiH ima komandu nad svim brigadama i mobilnim jedinicama i primarnu odgovornost za realizaciju planova koji se odnose na operacije i kolektivnu terensku

²³ http://www.mod.gov.ba/MO_BiH/Struktura/default (pristupljeno 08.05.2021.)

obuku. Komanda za podršku OS BiH upravlja personalom, logistikom i obukom. Pregled lanca komandovanja OS BiH je predstavljen slikom 3.

Slika 3. Lanac komandovanja i kontrole OS BiH²⁴

Zadaci Oružanih snaga BiH su definisani članom 4. Zakona o odbrani BiH:

- učešće u operacijama kolektivne sigurnosti, u operacijama podrške miru i samoodbrani, uključujući i borbu protiv terorizma, pružanje vojne odbrane Bosni i Hercegovini i njenim

²⁴ <https://atlantskainicijativa.org/oruane-snage-bih/> (pristupljeno 08.05.2021.)

državljanima u slučaju napada, pomoć civilnim organima u reagovanju na prirodne i druge katastrofe i nesreće, protivmnsko djelovanje u Bosni i Hercegovini i ispunjavanje međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine.²⁵

1.3.2. Unutrašnja sigurnost BiH

Unutrašnja sigurnost Bosne i Hercegovine je kompleksna, obzirom na strukturu, organizaciju i nadležnosti, koje su podjeljene prema entitetima, kantonima i Brčko distriktu. U pogledu unutrašnje sigurnosti najvažnija institucija je Ministarstvo sigurnosti BiH, u čijem sastavu je Granična policija BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu i Služba za poslove sa strancima, kao najznačajnije agencije, te ćemo kao takve prikazati njihovu ulogu. Značajnu ulogu u pogledu unutrašnje sigurnosti ima Obavještajno sigurnosna agencija BiH, Policija u BiH, Privatna sigurnost kao sektor sigurnosti BiH i Samoorganizovanje društva u BiH.

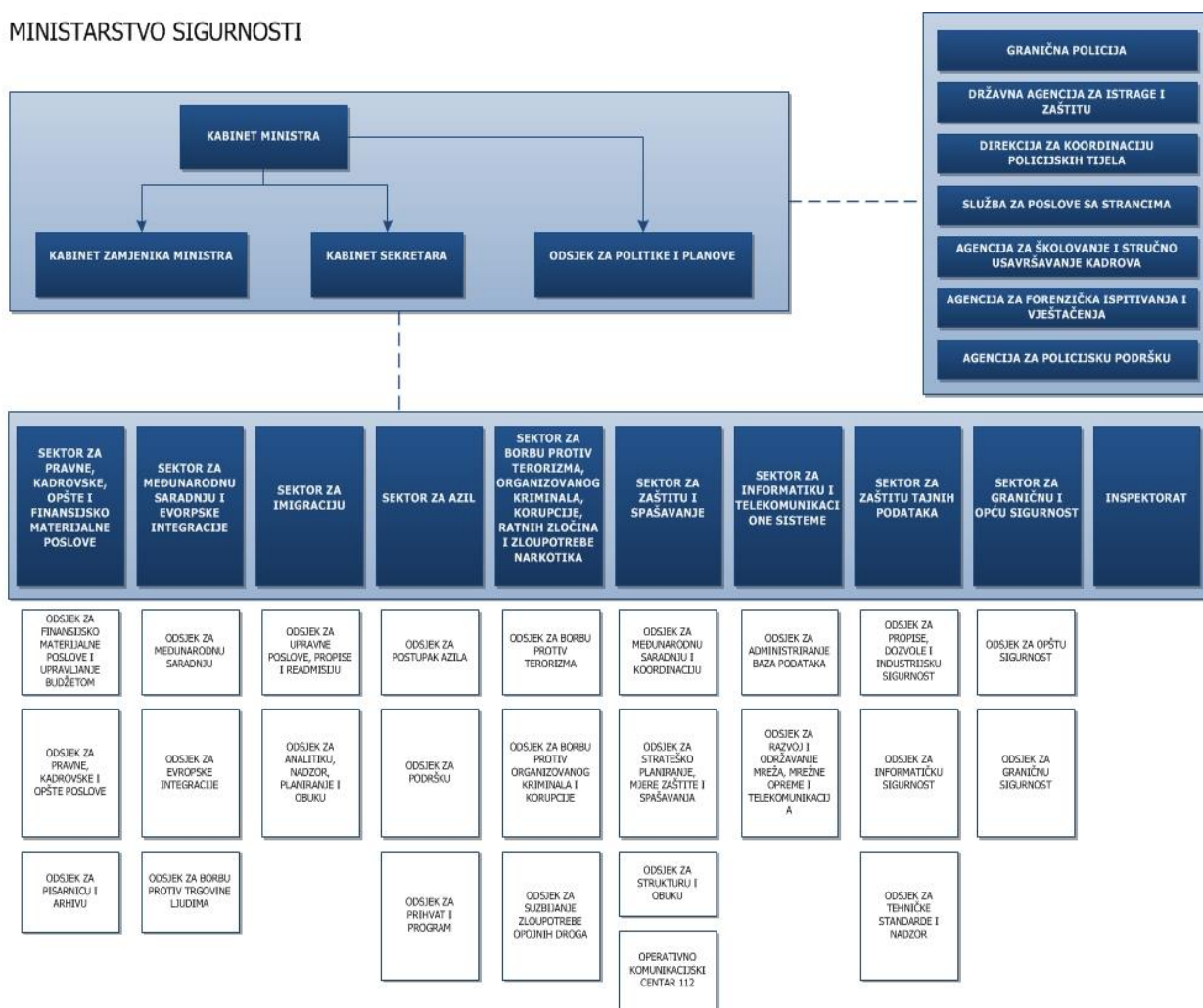
Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine nadležno je za:

- “zaštitu međunarodnih granica, unutrašnjih graničnih prijelaza i regulisanje prometa na graničnim prelazima Bosne i Hercegovine,
- sprječavanje i otkrivanje učinilaca krivičnih djela terorizma, trgovine drogom, krivotvorenja domaće i strane valute i trgovine ljudima i drugih krivičnih djela sa međunarodnim ili međuentitetskim elementom,
- međunarodnu saradnju u svim oblastima iz nadležnosti Ministarstva (saradnja sa INTERPOLom, EUROPOL-om, SELEC, MARRI...),
- zaštitu lica i objekata, prikupljanje podataka od značaja za sigurnost BiH,
- organizaciju i usaglašavanje aktivnosti entitetskih ministarstava unutrašnjih poslova i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine u ostvarivanju sigurnosnih zadataka u interesu Bosne i Hercegovine,
- provođenje međunarodnih obaveza i saradnju u provođenju civilne zaštite, koordiniranje djelovanja entitetskih službi civilne zaštite u BiH i usklađivanje njihovih planova za slučaj prirodne ili druge nesreće koje zahvataju teritoriju Bosne i Hercegovine, i donošenje programa i planova zaštite i spašavanja,
- kreira, stara se i provodi politiku useljavanja i azila u Bosni i Hercegovini,

²⁵ <http://os.mod.gov.ba/o-oruzanim-snagama-bih/zadaci> (pristupljeno 08.05.2021.)

- uređuje procedure i način organizacije službe vezano za kretanje i boravak stranaca,
- pružanje podrške policijskim tijelima Bosne i Hercegovine, forenzička vještačenja,
- školovanje i stručno usavršavanje kadrova u skladu s potrebama policijskih tijela Bosne i Hercegovine i drugih službi i agencija iz oblasti sigurnosti.”²⁶

MINISTARSTVO SIGURNOSTI

Slika 4. Organigram Ministarstva sigurnosti BiH

Na slici Organigram Ministarstva Sigurnosti BiH je predstavljena organizacija MS BiH.²⁷

Kao što je prikazano na slici broj 4. u sastavu ovog ministarstva kao upravne organizacije su takođe i Direkcija za koordinaciju policijskih tijela BiH, Agencija za forenzička ispitivanja i vještačenja, Agencija za školovanje i stručno usavršavanje kadrova, Agencija za policijsku podršku.

²⁶ <http://www.msb.gov.ba> (Ministarstvo sigurnosti BiH pristupljeno 10.05.2021.)

²⁷ <http://msb.gov.ba/onama/organigram/default>. (pristupljeno 10.05.2021.)

Granična policija BiH prva je multietnička policijska agencija na državnom nivou. Upravna je organizacija u sastavu Ministarstva sigurnosti BiH, s operativnom samostalnošću, osnovana radi obavljanja policijskih poslova u vezi s nadzorom i kontrolom prelaska granice BiH i drugih poslova propisanih zakonom. Sadašnji naziv je utvrđen Izmjenama Zakona o Državnoj graničnoj službi od 18. aprila 2007. godine. Prvobitno je Visoki predstavnik u BiH Wolfgang Petritsch 13. januara 2000. godine donio Zakon o Državnoj graničnoj službi koji predstavlja temelj ove organizacije, a rad iste je započeo 6. juna 2000. godine, formiranjem Prve Jedinice Granične policije Aerodrom Sarajevo. Ova policijska organizacija u radu primjenjuje temeljne zakone: Zakon o graničnoj kontroli, Zakon o policijskim službenicima BiH, Zakon o strancima, Zakon o državnoj službi u institucijama BiH i dr.²⁸

Državna agencija za istrage i zaštitu (SIPA) osnovana je 2002. godine, usvajanjem Zakona o Agenciji za informacije i zaštitu, kojim je ova agencija definirana kao samostalna institucija BiH, odgovorna za prikupljanje i obradu podataka od interesa za provođenje međunarodnih i krivičnih zakona BiH, kao i za zaštitu vrlo važnih ličnosti, diplomatsko-konzularnih predstavništava i objekata institucija Bosne i Hercegovine, te diplomatskih misija. Usvajanjem Zakona o Državnoj agenciji za istrage i zaštitu u junu 2004. godine, Agencija za informacije i zaštitu transformirana je u Državnu agenciju za istrage i zaštitu, te je dobila policijska ovlaštenja i postala prva policijska agencija koja svoju nadležnost ostvaruje na cijeloj teritoriji BiH. Taj momenat označava početak pravog razvitka SIPA-e i jačanja njene operativne sposobnosti.

Ovim zakonom SIPA je definirana kao upravna organizacija Ministarstva sigurnosti BiH sa operativnom samostalnošću.²⁹

Poslovi iz nadležnosti SIPA-e su:

1. sprečavanje, otkrivanje i istraga krivičnih djela iz nadležnosti Suda Bosne i Hercegovine, a posebno: organiziranog kriminala, terorizma, ratnih zločina, trgovine ljudima i drugih krivičnih djela protiv čovječnosti i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom, te teškog finansijskog kriminala,
2. prikupljanje obavještenja i podataka o krivičnim djelima iz tačke 1. ovog stava, te praćenje i analiza sigurnosne situacije i pojava koje pogoduju nastanku i razvoju kriminaliteta,

²⁸ <http://www.granpol.gov.ba> (pristupljeno 10.05.2021.)

²⁹ <http://www.sipa.gov.ba/o-nama>, (pristupljeno 11.05.2021.).

3. pružanje pomoći Sudu i Tužilaštvu Bosne i Hercegovine u prikupljanju obavještenja, te izvršavanje naloga Suda i Glavnog tužioca BiH,
4. fizička i tehnička zaštita osoba, objekata i druge imovine zaštićene po ovome zakonu,
5. zaštita svjedoka,
6. provođenje međunarodnih sporazuma o policijskoj saradnji i drugih međunarodnih instrumenata u njenoj nadležnosti,
7. kriminalistička ekspertiza i ostali poslovi propisani zakonom i drugim propisom.

SIPA obrađuje podatke i vodi evidencije u skladu sa Zakonom o policijskim službenicima BiH, Zakonom o zaštiti ličnih podataka BiH i drugim propisima BiH.³⁰

U skladu sa promjenama u policijskoj strukturi u BiH, donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Državnoj agenciji za istrage i zaštitu, od početka 2011. godine poslovi i zadaci zaštite ličnosti i objekata iz nadležnosti SIPA-e prešli su u nadležnost Direkcije za koordinaciju policijskih tijela BiH. S obzirom na to da je kriminal, posebno organizirani, poprimio međunarodni karakter, Državna agencija za istrage i zaštitu provodi koordiniranu saradnju sa domaćim i međunarodnim organima za provođenje zakona, kako bi borbu protiv svih vrsta kriminala učinila što efikasnijom, te na taj način podigla stepen globalne sigurnosti na još veći nivo. Danas SIPA predstavlja respektabilan sigurnosni faktor u BiH, ali i u regionu, što je još više obavezuje da i u narednom periodu nastavi da se izgrađuje u skladu sa sigurnosnim izazovima koji se pred nju budu nametali.³¹

Služba za poslove sa strancima (SPS) kao upravna organizacija s operativnom samostalnošću u sastavu Ministarstva sigurnosti BiH, je nosilac u rješavanju problematike imigracija, ima jedinstveno postupanje i djelovanje u rješavanju problematike imigracija na čitavom području BiH i prvenstveno se bavi nadzorom i kontrolom nad kretanjem i boravkom stranaca u BiH, čime se daje značajan doprinos zaštiti bezbjedonosnog sistema BiH, koji je veoma zahtjevan i složen. Uvažavajući EU standarde u rješavanju problematike upravljanja migracijama, jedan od prioritarnih ciljeva Službe za poslove sa strancima je uspostava ravnoteže između efikasnog upravljanja migracijama u BiH i poštivanja slobode kretanja. Obavljanjem operativno-inspekcijskih i upravno-pravnih poslova, Služba kontroliše dolazak stranaca iz viznog režima u BiH kroz postupke ovjere pozivnih pisama, rješava o

³⁰ Zakon o državnoj agenciji za istrage i zaštitu, član 3. ("Sl.glasnik BiH", br. 27/2004, 63/2004, 35/2005, 49/2009, 40/2012).

³¹<http://www.sipa.gov.ba/o-nama>, (pristupljeno 11.05.2021.).

statusu stranaca u BiH kroz odobravanje ili odbijanje boravaka stranaca u zemlji, otkazu boravka, protjerivanju, stavljanju pod nadzor te prisilnom udaljenju stranaca iz zemlje. Služba vrši prethodno sve neophodne bezbjedonosne provjere, prije odlučivanja kod postupka ovjere pozivnih pisama, provjeri kod izdavanja prethodne saglasnosti za izdavanje vize tipa "D" i prije rješavanja zahtjeva za odobrenje privremenog i stalnog boravka. Vršanjem neophodnih bezbjedonosnih provjera u postupku ovjere pozivnih pisama, odnosno prije nego što stranac dođe u BiH, štiti se bezbjedonosni sistem BiH. U cilju stvaranja doprinosa ukupnom bezbjedonosnom sistemu BiH, Služba u okviru svojih operativno-inspekcijskih nadležnosti, operativnim radom inspektora za strance svakodnevno prikuplja podatke o svim vidovima neregularnih migracija i neregularnim migranatima, nadzire i kontroliše boravak stranaca kroz njihovu eventualnu zloupotrebu i nezakonitost u korištenju boravka i eventualnom ugrožavanju javnog poretka ili nacionalne bezbjednosti zemlje od određenih kategorija stranaca.³²

Sjedište Službe je u Sarajevu, a istom rukovodi direktor koji ima zamjenika i pomoćnika direktora za unutrašnju kontrolu. Iste postavlja odnosno imenuje Vijeće ministara BiH na mandat od pet godina, a nakon isteka istog mogu biti izabrani na još jedan mandat.

Obavještajno sigurnosna agencija BiH (OSA) je civilna obavještajno-sigurnosna institucija, koja ima status nezavisne administrativne organizacije BiH i status pravnog subjekta. U sastav agencije su civilne obavještajne institucije koje su ranije djelovale na teritoriji FBiH i RS. Danas je ovo jedina obavještajno-sigurnosna institucija sa nadležnošću na cijeloj teritoriji BiH, te se druge ne mogu formirati ni djelovati. Sjedište Agencije je u Sarajevu. Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji se utvrđuje unutrašnja organizacija Agencije. Isti donosi generalni direktor u dogovoru sa zamjenikom uz prethodno odobrenje Vijeća ministara BiH. Dakle, Agencijom rukovodi generalni direktor i zamjenik generalnog direktora tokom mandata od četiri godine, koje imenuje i razrješava Vijeće ministara na prijedlog predsjedavajućeg uz konsultaciju sa članovima Predsjedništva, Izvršnog odbora i Sigurnosno-obavještajne komisije. Funkciju unutrašnje kontrole u Agenciji osigurava Glavni inspektor, koji takođe ima mandat od četiri godine, te analizira aktivnosti Agencije, provodi istrage po žalbama na zahtjev Predsjedništva, izvršnog odbora Komisije, generalnog direktora

³² <http://sps.gov.ba> (pristupljeno 12.05.2021.)

ili direktno na zahtjev oštećene strane, zatim pokreće inspeksijsku kontrolu na svoju inicijativu, pruža pomoć Ombudsmenu BiH, podnosi izvještaje svakih šest mjeseci SO Komisiji itd.

Agencija je odgovorna za prikupljanje obavještajnih podataka u vezi sa prijetnjama po sigurnost Bosne i Hercegovine, kako unutar, tako i van Bosne i Hercegovine, njihovo analiziranje i prenošenje ovlaštenim dužnosnicima i tijelima (Predsjedništvu, Presjedavajućem Vijeća ministara, ministrima sigurnosti i odbrane, vanjskih poslova.. itd..) kao i pružanja pomoći ovlaštenim službenim osobama u krivičnom postupku. Pod "prijetnjama po sigurnost Bosne i Hercegovine" smatrat će se prijetnje suverenitetu, teritorijalnom integritetu, ustavnom poretku, osnovama ekonomske stabilnosti Bosne i Hercegovine, kao i prijetnje po globalnu sigurnost, koje su štetne po Bosnu i Hercegovinu, uključujući:

1. terorizam, uključujući međunarodni terorizam,
2. špijunaža usmjerena protiv Bosne i Hercegovine ili štetna po sigurnost BiH,
3. sabotaža usmjerena protiv vitalne nacionalne infrastrukture BiH,
4. organizovani kriminal usmjeren protiv Bosne i Hercegovine ili štetan po sigurnost BiH,
5. trgovina drogama, oružjem i ljudima usmjerena protiv BiH,
6. nezakonita međunarodna proizvodnja oružja za masovno uništenje, ili njihovih komponenti, kao i materijala i uređaja koji su potrebni za njihovu proizvodnju,
7. nezakonita trgovina proizvodima i tehnologijama koje su pod međunarodnom kontrolom,
8. radnje kažnjive po međunarodnom humanitarnom pravu,
9. djela organiziranog nasilja ili zastrašivanja nacionalnih ili vjerskih grupa u BiH.

U cilju demokratske kontrole rada Agencije Predsatvnički dom i Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH zajednički osnivaju Sigurnosno-obavještajnu komisiju za nadzor, koja se sastoji od dvanaest (12) članova po šest iz svakog doma. Na čelu Komisije nalazi se predsjedavajući koji je izabran iz reda članova Komisije i on mora biti član stranke zastupljene u jednom od domova Parlamentarne skupštine BiH koja nije dio vladajuće koalicije. Članovi Komisije se kandiduju u skladu sa principom proporcionalne zastupljenosti političkih stranaka u Predstavničkomu domu. U Komisiji su zastupljena sva tri konstitutivna naroda. Komisija je nadležna da:

1. vrši nadzor nad zakonitošću rada Agencije,

2. održava rasprave o imenovanju generalnog direktora i zamjenika generalnog direktora Agencije i daje mišljenja o tom imenovanju,
3. razmatra izvještaje predsjedavajućeg o pitanjima iz njegove nadležnosti, uključujući mjere preduzete u cilju rješavanja svih problema u Agenciji utvrđenih prilikom provođenja inspekcijske kontrole, revizije ili istrage,
4. razmatra izvještaje generalnog direktora o radu i troškovima Agencije, te posebno analizira način trošenja budžetskih sredstava,
5. razmatra izvještaje glavnog inspektora, u skladu zakona,
6. zatraži od zaposlenih u Agenciji da, putem predsjedavajućeg osiguraju stručne savjete kada je potrebno u cilju vršenja funkcije nadzora,
7. daje mišljenje o detaljnom prijedlogu budžeta Agencije,
8. provodi istragu o radu Agencije, u skladu sa zakonom.³³

Policija u Bosni i Hercegovini je u pogledu poslova i nadležnosti podjeljena teritorijalno na nivou entiteta, kantona i Brčko Distrikt BiH. I pored tako veoma složene organizacije i podjeljenosti, policijske snage BiH predstavljaju jedan od bitnijih faktora u sistemu sigurnosti BiH, u pogledu održavanja javnog reda i mira, borbe protiv svih vidova kriminala, terorizma itd. Obaveza svih policija BiH jeste da osiguraju sigurno okruženje za sve građane, bez diskriminacije i selektivnog djelovanja, uz poštivanje osnovnih ljudskih prava i slobode, te da sve poslove obavljaju u skladu sa zakonom. U Federaciji Bosne i Hercegovine policija je organizovana kroz deset kantonalnih ministarstava unutrašnjih poslova. U entitetu Republike Srpske policija je organizovana u sklopu Ministarstva unutrašnjih poslova RS, nadležna i odgovorna je za sigurnost na teritoriji entiteta, dok je u Brčko Distriktu BiH policija organizovan u vidu autonomne policijske strukture i za svoj rad odgovara skupštini Distrikta, koja vrši nadzor nad radom policije putem određene komisije.

Koordinaciju između entitetske saradnje vrši Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova kao i između kantonalnih ministarstava.

Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova nadležno za međukantonalni kriminal i organiziranje zajedničkih akcija kantonalnih policija. Na čelu Federalnog ministarstva je ministar koji ima ovlaštenja utvrđena Ustavom F BiH. U sastavu Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova se nalazi Federalna uprava policije, kojom rukovodi direktor Uprave

³³ <https://www.osa-oba.gov.ba> ;“Zakon o Obavještajno-sigurnosnoj agenciji Bosne i Hercegovine”

policije i za svoj rad je odgovoran Vladi Federacije i ministru. Ministar i direktor ne mogu biti iz istog konstitutivnog naroda.

Djelokrug djelovanja

- sprečavanje i otkrivanje krivičnih djela međunarodnog kriminala i terorizma, neovlaštene trgovine drogom i organiziranog kriminala,
- pronalaženje i hvatanje počinitelja tih djela te njihovo privođenje nadležnim organima,
- poslovi državljanstva Federacije,
- osiguranje određenih ličnosti i zgrada Federacije,
- zaštita ljudskih prava i građanskih sloboda u oblasti unutrašnjih poslova.

Federalno ministarstvo mora obavijestiti kantonalno ministarstvo kada u obavljanju poslova iz svoje nadležnosti dođe do saznanja da se priprema izvršenje krivičnog djela iz nadležnosti kantona, odnosno da je takvo krivično djelo izvršeno, kao i o preduzetim mjerama i radnjama radi sprečavanja i izvršenja, odnosno otkrivanja i hvatanja izvršioca tog krivičnog djela kako bi kantonalno ministarstvo neposredno preuzeo postupak u odnosu na ta djela. Takođe i kantonalno ministarstvo mora obavijestiti Federalno ministarstvo kada u obavljanju poslova iz svoje nadležnosti dođe do saznanja da se priprema izvršenje krivičnog djela ili je već izvršeno, a koje je iz nadležnosti Federacije. Radi bolje koordinacije u obavljanju poslova federalno ministarstvo je uspostavilo jedinstven informatički sistem i zajedničku bazu podataka sa kantonalnim ministarstvima. U interesu sigurnosti Federacije BiH, Federalno ministarstvo u okviru svoje nadležnosti saraduje sa institucijama BiH, odgovarajućim organima Republike Srpske, Brčko Distrikta BiH, tužilaštvom i drugim nadležnim organima uprave.³⁴

U pogledu nadzora nad radom policija BiH, a u cilju održavanja sigurnosti na teritoriji cjelokupne BiH, te u samom procesu reformi policija, značajnu ulogu su imale Međunarodne policijske snage IPTF uz podršku vojnih snaga za implementaciju i stabilizaciju mira IFOR-a, odnosno kasnije SFOR-a. IPTF je obavljao sledeće zadatke:

- praćenje i provjeru policijskih i pravosudnih aktivnosti, uključujući zajedničke patrole sa lokalnom policijom, uključujući obuku pripadnika lokalnih organa policije,
- stalnu procjenu opasnosti po javni red i mir, te konsultovanje sa lokalnim organima vlasti o efikasnosti organizacije policijskih snaga,

³⁴ Zakon o unutrašnjim poslovima Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“ 49/05).

- poboljšanje provedbe propisa o nadležnostima Međunarodnih policijskih snaga-IPTF.

Prvi potezi reforme u BiH je predstavljalo osnivanje nezavisnih nadzornih tijela policijske strukture, i to: Nezavisni odbor, Odbor za žalbe policijskih službenika i Odbor za žalbe građana. Do uspostave efikasnije koordinacije policijskih aktivnosti na državnom nivou došlo se 2008. godine, formiranjem Direkcije za koordinaciju policijskih tijela, Agencije za policijsku podršku, Agencije za forenzička ispitivanja i vještačenja i Agencije za školovanje i stručno usavršavanje kadrova.³⁵

Reforma policije u Bosni i Hercegovini nije sprovedena zbog velike politizacije kako sigurnosnih struktura sistema unutrašnje sigurnosti tako i ostalih segmenata društva.

Privatna sigurnost kao sektor sigurnosti u BiH

U pogledu privatne sigurnosti formiraju se agencije za zaštitu lica i objekata u smislu fizičke i tehničke zaštite, agencije za transport novca i dr. Ovaj sektor sigurnosti je značajan u sistemu sigurnosti. U Federaciji Bosne i Hercegovine 2002. godine je donešen Zakon o agencijama za zaštitu ljudi i imovine, koji djelimično reguliše ovaj vid sigurnosti, zatim je 2008. godine donešen Zakon o agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine, te su 2013. godine usvojene Izmjene i dopune ovog zakona. Nadzor nad radom agencija vrši Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova. Navedenim zakonima nije predviđena detektivska djelatnost. U entitetu Republike Srpske od 2002. godine postoji Zakon o Agencijama za obezbjeđenje lica i imovine i privatnoj detektivskoj djelatnosti, dok je u Brčko Distriktu donešen istoimeni zakon 2004. godine, kojim se uređuje sektor privatne sigurnosti. Možemo reći da privatni sektor sigurnosti zauzima značajnu ulogu kao podsistem u sistemu sigurnosti. U obavljanju poslova zaštite i drugih poslova iz svoje nadležnosti, utiče na povećanje stepena sigurnosti te smanjenje stepena kriminaliteta u BiH kroz saradnju i podršku javnom sektoru sigurnosti.

Samoorganizovanje društva u BiH

Kada se govori o organizacijama civilnog društva, obično se misli na neprofitne, nevladine i vanstranačke organizacije. One realizuju društveno korisne aktivnosti u skladu s potrebama njihove ciljne grupe, ili u interesu šire zajednice, djelujući tako na probleme koje

³⁵ Husenbašić Ćamil, 2009, "Upravljanje sistemom zaštite i spašavanja", Jordan studio d.o.o. Sarajevo, str. 51,52,54.

država ne može sama da riješi ili im ne pridaje dovoljno pažnje. U uobičajenom govoru najčešće se koristi termin nevladina organizacija (NVO), dok je udruženje jedini termin koji je definisan i prepoznat u zakonima koji regulišu rad nevladinog sektora.³⁶

Udruženje je svaki oblik dobrovoljnog povezivanja tri ili više fizičkih ili pravnih lica, u svim kombinacijama, radi unapređenja i ostvarivanja nekog zajedničkog ili opšteg interesa ili cilja, u skladu sa Ustavom i zakonom, a čija svrha nije sticanje dobiti. Udruženja mogu osnivati svoje saveze ili druge oblike udruživanja u kojima se njihovi interesi povezuju na višem nivou. Udruženja i udruženja višeg nivoa imaju pravo slobodno se udruživati te saradivati s međunarodnim organizacijama osnovanim radi unapređenja istih prava i interesa. Fondacija je pravno lice koja nema svoje članstvo, a čiji je cilj upravljanje određenom imovinom u općem interesu ili u dobrotvorne svrhe. Fondacija postaje pravnim licem onda kada je registrovana onako kako je to predviđeno zakonom. Fizička lica koja su državljani Bosne i Hercegovine i stranci koji imaju boravište u Bosni i Hercegovini i pravna lica koja su u Bosni i Hercegovini registrovana, slobodno i dobrovoljno osnivaju udruženja ili fondacije u skladu sa Ustavom i zakonima Bosne i Hercegovine. Udruženja i fondacije imaju slobodu djelovanja na cijelom području Bosne i Hercegovine, bez obzira gdje je sjedište subjekta upisa. Ciljevi i djelatnosti udruženja i fondacija ne mogu biti usmjereni na rušenje ustavnog poretka Bosne i Hercegovine, kršenje zagarantiranih ljudskih prava ili izazivanje i poticanje neravnopravnosti, mržnje i netrpeljivosti zasnovane na rasnoj, nacionalnoj, vjerskoj ili drugoj pripadnosti ili opredjeljenju.³⁷

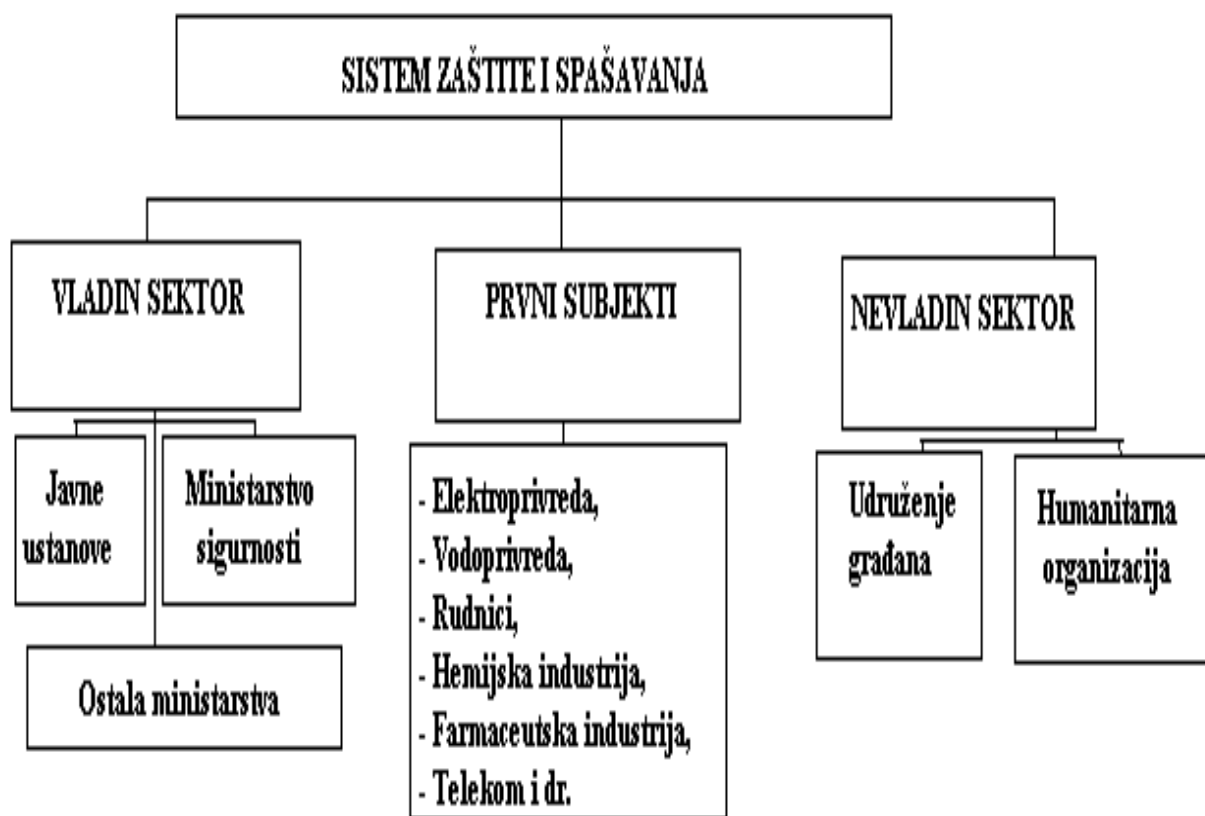
1.4. Zaštita i spašavanje

Zaštita i spašavanje u sistemu sigurnosti možemo posmatrati kao podsistem u sistemu unutrašnje sigurnosti. Ovaj pojam u bliskoj prošlosti se odnosio na civilnu odbranu odnosno civilnu zaštitu. Kada posmatramo sistem sigurnosti mnogih zemalja, isti se prije svega odnosi na odbrambenu politiku, a civilna odbrana je u sastavu vanjske odbrambene sigurnosti. Obzirom da je sistem sigurnosti u Bosni i Hercegovini zbog složenog uređenja, velikim dijelom prema nadležnostima i djelovanju podjeljen po entitetima, tako je i u pogledu ovoga

³⁶ <http://www.banjaluka.rs.ba.>PrirucnikUNDP>, (pristupljeno 16.05.2021.)

³⁷ Zakon o udruženjima i fondacijama BiH; *Službeni glasnik br. 32/01,42/03,63/08,76/11,94/16*, (pristupljeno 16.05.2021.)

segmenta sigurnosti. Ovo je veoma značajn segment sigurnosti koji se odnosi na sveobuhvatnu zaštitu ljudi i materijalnih dobara u slučaju elementarnih nepogoda, saobraćajnih nesreća, zatim u slučaju ratnih i terorističkih dešavanja, epidemioloških zaraza. Međutim, u pogledu organizovanja zaštite i spašavanja, odnosno Civilne zaštite posle drugog svjetskog rata se pretežno ogledalo u tome da se pruži adekvatan odgovor u slučaju ratnih posljedica u postratnom periodu. Značaj djelovanja zaštite i spašavanja u Bosni i Hercegovini za vrijeme i nakon elementarnih nepogoda i prirodnih nesreća se zapaža 2014. godine, a značaj svog djelovanja opravdava i danas u vremenu pandemije izazvane virusom Covid 19. Sistem zaštite i spašavanja Bosne i Hercegovine sačinjavaju institucije, organi i tijela Vijeća ministara (Vladin sektor), pravni subjekti i nevladin sektor (shema 5).

Slika 5. Sistem zaštite i spašavanja Bosne i Hercegovine ³⁸

³⁸ Husenbašić Ćamil, 2009, "Upravljanje sistemom zaštite i spašavanja", Jordan studio d.o.o. Sarajevo, str. 58.

1.4.1. Upravljanje i rukovođenje sistemom zaštite i spašavanja u BiH

Zakonska regulativa i djelovanje ovog segmenta sigurnosti se ogleda u Okvirnom zakonu o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Bosni i Hercegovini.

Navedeni Zakon je donešen 15. maja 2008. godine, te istim se definiše da je „Zaštita i spašavanje oblik pripremanja i učešća nosilaca poslova i zadataka zaštite i spašavanja u odgovoru na prirodne ili druge nesreće. Civilna zaštita je planski organiziran dio sistema zaštite od prirodnih ili drugih nesreća koja obuhvata organizovanje, pripremanje i učešće građana, preduzeća i drugih pravnih lica i profesionalnih službi, organizacija i udruženja na zaštiti i spašavanju ljudi, materijalnih dobara i okoliša od prirodnih ili drugih nesreća, te njihovih posljedica. Civilna zaštita je humanitarne i nevojne prirode.”³⁹

“Osnovna obilježja ovog zakona su:

- naglašena kordinirajuća uloga izražena u načelu supsidijarnosti,
- okvir za organizaciju i djelovanje zaštite i spašavanja u Bosni i Hercegovini, ali i međunarodno predstavljanje u regionalnim i globalnim organizacijama,
- koordinirajuća uloga državnog tijela za rukovođenje u prirodnim i drugim nesrećama,
- osnov za obrazovanje Operativno komunikacijskog centra Bosne i Hercegovine-112 u sklopu Ministarstva sigurnosti BiH s kojim se funkcionalno uvezuju operativni centri drugih institucija i tijela BiH , te centri entiteta i Brčko Distrikta BiH.”⁴⁰

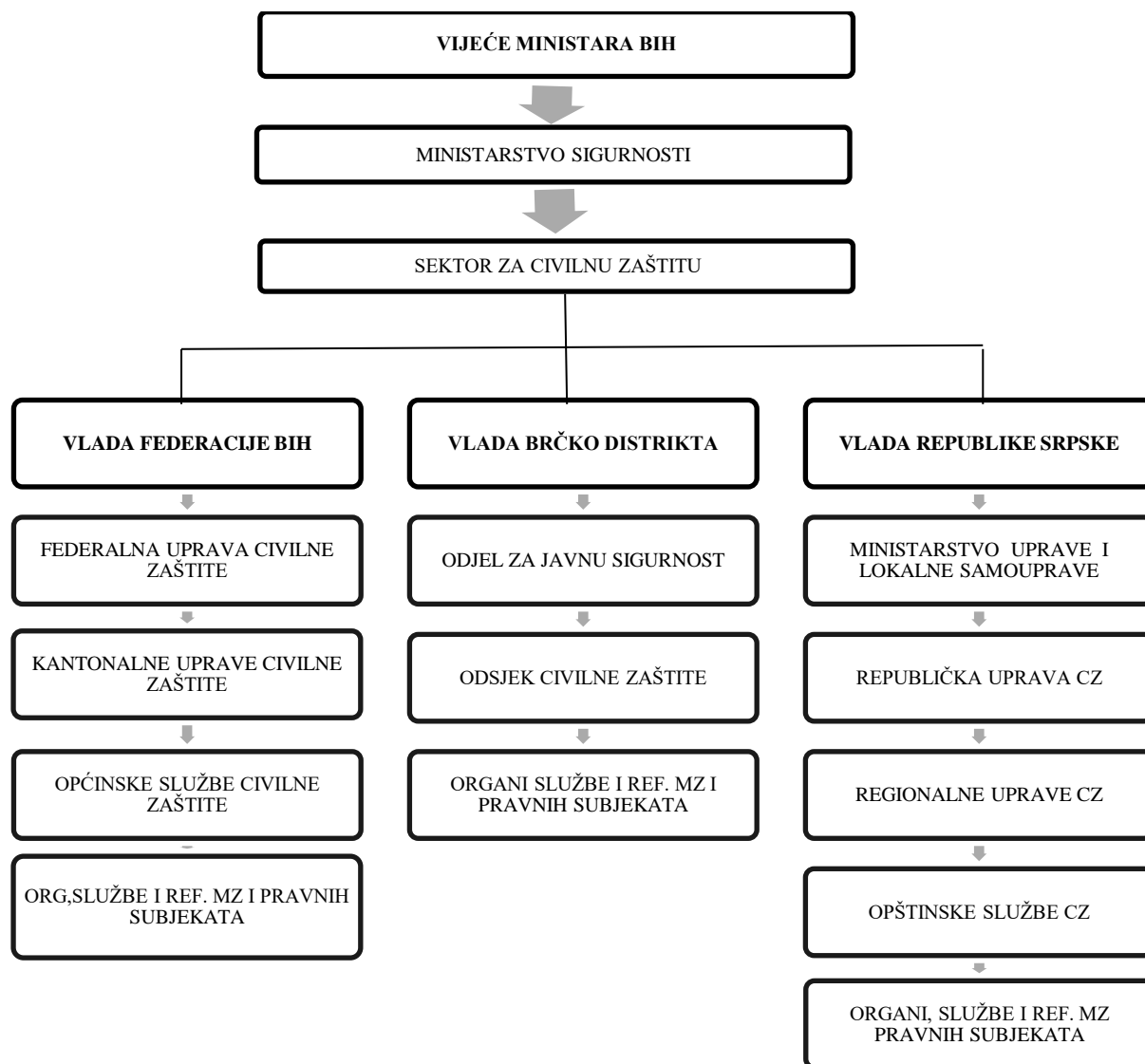
Kao što je prethodno navedeno, organizacija i djelovanje zaštite i spašavanja odnosno civilne zaštite je zasnovano na nivou entiteta, ali stvaranjem Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine, te obrazovanjem organizacijske jedinice Sektor za civilnu zaštitu, obrazuje se jedan vid koordinacije djelovanja na državnom nivou. Dakle, koordinacija je zasnovana na načelu supsidijarnosti, to jeste sa višeg ka nižem nivou, odnosno sa državnog nivoa na nivo entiteta i Distrikta Brčko. “ Supsidijarnost je načelo donošenja odluka i njihovog provođenja

³⁹ Okvirni zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u BiH, “*Službeni glasnik Bosne i Hercegovine* 50/08”.

⁴⁰ Husenbašić Čamil, 2009, “Upravljanje sistemom zaštite i spašavanja“, Jordan studio d.o.o. Sarajevo, str. 62.

na najnižem mogućem nivou uz koordinaciju na najvišem potrebnom nivou. Lokalni nosioci odgovora na nesreću trebaju biti kamen temeljac za odgovor bilo kojeg obima.”⁴¹

Načelo supsidijarnosti u upravljanju i rukovođenju zaštitom i spašavanjem BiH prikazan je slikom 6.

Slika 6. Upravljanje zaštitom i spašavanjem Bosne i Hercegovine ⁴²

⁴¹ Okvirni zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u BiH, “Službeni glasnik Bosne i Hercegovine 50/08”.

⁴² Husenbašić Čamil, 2009, “Upravljanje sistemom zaštite i spašavanja“, Jordan studio d.o.o. Sarajevo, str.74.

Obzirom da se prirodne i druge nesreće ne poznaju granice, efikasno preventivno djelovanje, kao i djelovanje nakon nesreća se ne može zamisliti bez jedinstvenih sveobuhvatnih aktivnosti na državnom i međunarodnom nivou, što potvrđuju mnogi primjeri i u novije vrijeme kao što su djelovanja u vrijeme poplava, zemljotresa, te borba protiv pandemije koronavirusa. Kada posmatramo Bosnu i Hercegovinu u tom kontekstu, iako je sva infrastruktura zaštite i spašavanja na nivou entiteta, kompletno djelovanje zaštite i spašavanja odnosno civilne zaštite, od procjene stepena ugroženosti, traženja i prijema međunarodne pomoći, finansija i razvoja je u nadležnosti Vijeća ministara, preko Ministarstva sigurnosti BiH i Koordinacijskog tijela.

Vijeće ministara BiH u oblasti zaštite i spašavanja ima sledeću ulogu:

- (1) utvrđuje Prijedlog programa razvoja sistema zaštite i spašavanja na nivou institucija i organa Bosne i Hercegovine i dostavlja ga Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine na usvajanje. Taj program sadržava smjernice za koncipiranje programa razvoja sistema zaštite i spašavanja u entitetima i Brčko Distriktu,
- (2) uređuje način prelaska državne granice prilikom primanja i/ili upućivanja međunarodne pomoći u zaštiti i spašavanju,
- (3) donosi Metodologiju za izradu procjene ugroženosti i Plana zaštite i spašavanja od prirodnih ili drugih nesreća institucija i organa Bosne i Hercegovine,
- (4) donosi Procjenu ugroženosti od prirodnih ili drugih nesreća Bosne i Hercegovine,
- (5) donosi akt o formiranju Koordinacionog tijela Bosne i Hercegovine za zaštitu i spašavanje,
- (6) donosi akt o formiranju Operativno-komunikacijskog centra Bosne i Hercegovine - 112, uvođenju evropskog broja za hitne situacije –112 i propisuje uvjete i način funkcioniranja Operativno-komunikacijskog centra Bosne i Hercegovine – 112,
- (7) donosi Plan zaštite i spašavanja od prirodnih ili drugih nesreća institucija i organa Bosne i Hercegovine,
- (8) proglašava nastanak i prestanak stanja prirodne ili druge nesreće na teritoriji Bosne i Hercegovine, na prijedlog Koordinacionog tijela Bosne i Hercegovine za zaštitu i spašavanje ili na zahtjev nadležnih organa entiteta ili Brčko Distrikta BiH, koji su već proglasili stanje nesreće na svojoj teritoriji,

(9) odlučuje o traženju međunarodne pomoći za zaštitu i spašavanje i koordinira provođenje standardnih operativnih procedura za njen prihvata nakon proglašenja stanja prirodne ili druge nesreće,

(10) odlučuje o pružanju međunarodne pomoći u slučaju prirodne ili druge nesreće,

(11) formira, od specijaliziranih jedinica i službi civilne zaštite entiteta, Brčko Distrikta BiH i drugih institucija, organa i pravnih lica na nivou Bosne i Hercegovine, mješovitu specijaliziranu jedinicu za zaštitu i spašavanje za djelovanje u slučaju prirodne ili druge nesreće, za učešće u međunarodnim vježbama, operacijama pomoći i drugim aktivnostima, uz saglasnost nadležnih organa entiteta, Brčko Distrikta BiH i drugih institucija, organa i pravnih lica na nivou Bosne i Hercegovine,

(12) donosi propis o visini naknade pripadnicima snaga zaštite i spašavanja kada se upućuju kao pomoć u druge države,

(13) predlaže finansijska sredstva u budžetu institucija i međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine za finansiranje potreba za zaštitu i spašavanje iz nadležnosti institucija i organa Bosne i Hercegovine,

(14) obavlja i druge poslove zaštite i spašavanja u skladu sa ovim zakonom i drugim propisima na nivou Bosne i Hercegovine.⁴³

Ministarstvo sigurnosti BiH obavlja slijedeće stručne i druge poslove u oblasti zaštite i spašavanja iz nadležnosti Bosne i Hercegovine:

1) osigurava provođenje ovog zakona i drugih propisa iz oblasti zaštite i spašavanja koji se donose na osnovu ovog zakona,

2) u koordinaciji sa nadležnim institucijama i organima Bosne i Hercegovine, entitetskim upravama civilne zaštite i nadležnim organom za civilnu zaštitu Brčko Distrikta BiH, izrađuje i predlaže Vijeću ministara BiH Metodologiju za izradu procjene ugroženosti i Plana zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća Bosne i Hercegovine,

3) u koordinaciji sa nadležnim institucijama i organima Bosne i Hercegovine, entitetskim upravama civilne zaštite i nadležnim organom za civilnu zaštitu Brčko Distrikta BiH,

⁴³ Okvirni zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u BiH, "Službeni glasnik Bosne i Hercegovine 50/08" (član 13).

izrađuje i predlaže Procjenu ugroženosti i Plan zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Bosni i Hercegovini,

4) u koordinaciji sa entitetskim upravama civilne zaštite i nadležnim organom za civilnu zaštitu Brčko Distrikta BiH, prima i raspoređuje donacije namijenjene strukturama sistema zaštite i spašavanja Bosne i Hercegovine,

5) izrađuje i predlaže Program razvoja sistema zaštite i spašavanja institucija i organa Bosne i Hercegovine,

6) izrađuje i predlaže Vijeću ministara BiH propis o načinu prelaska državne granice prilikom primanja i/ili upućivanja međunarodne pomoći u zaštiti i spašavanju,

7) donosi okvirne planove i programe obučavanja u oblasti zaštite i spašavanja u Bosni i Hercegovini u skladu sa međunarodnim standardima,

8) donosi i realizuje Program i plan obučavanja i osposobljavanja državnih službenika i zaposlenika u institucijama i organima na nivou Bosne i Hercegovine iz oblasti zaštite i spašavanja,

9) u saradnji i koordinaciji sa nadležnim institucijama i organima Bosne i Hercegovine, organima uprave entiteta i Brčko Distrikta BiH prati i analizira stanje u oblasti zaštite i spašavanja u Bosne i Hercegovine i Vijeću ministara BiH predlaže mjere u skladu sa Zakonom,

10) predlaže akt o formiranju Koordinacionog tijela Bosne i Hercegovine za zaštitu i spašavanje,

11) izrađuje i predlaže akt o formiranju Operativno-komunikacijskog centra Bosne i Hercegovine – 112,

12) izrađuje i predlaže Vijeću ministara BiH organizaciju, opremanje, uslove i način funkcioniranja Operativno-komunikacijskog centra Bosne i Hercegovine - 112 i način dostavljanja i distribuciju podataka,

13) u koordinaciji sa nadležnim institucijama i organima Bosne i Hercegovine, entitetskim upravama civilne zaštite i nadležnim organom za civilnu zaštitu Brčko Distrikta BiH, propisuje procedure komunikacije između institucija i organa Bosne i Hercegovine, te institucija i organa Bosne i Hercegovine s entitetima i Brčko Distriktom BiH u slučaju prirodnih ili drugih nesreća, kao i procedure obavještanja javnosti,

14) promovira i izdaje stručnu i drugu literaturu iz oblasti zaštite i spašavanja,

15) razmjenjuje podataka iz oblasti zaštite i spašavanja sa drugim državama,

- 16) ostvaruje međunarodnu saradnju u oblasti zaštite i spašavanja,
- 17) saraduje sa naučnim institucijama i privrednim društvima u razvoju tehnologije i opreme za zaštitu i spašavanje,
- 18) predlaže traženje međunarodne pomoći za zaštitu i spašavanje i koordinira provođenje standardnih operativnih procedura za njen prihvata,
- 19) koordinira provođenje standardnih operativnih procedura prilikom pružanja međunarodne pomoći,
- 20) koordinira provođenje mjera, poslova i zadataka u zaštiti i spašavanju u Bosni i Hercegovini,
- 21) u saradnji sa entitetskim upravama civilne zaštite i nadležnim organom za civilnu zaštitu Brčko Distrikta BiH, organizuje, koordinira i provodi, konferencije, seminare, kurseve, vježbe i druge aktivnosti od međunarodnog značaja iz oblasti zaštite i spašavanja u BiH ,
- 22) koordinira aktivnosti sa entitetskim upravama za civilnu zaštitu i nadležnim organom za civilnu zaštitu Brčko Distrikta BiH na uspostavi standarda za opremu i sredstva koja se u Bosni i Hercegovini koriste u zaštiti i spašavanju,
- 23) usmjerava nadležne organe na vođenje baze podataka o rizicima od prirodnih i drugih nesreća, opasnim materijama, snagama, sredstvima i drugim podacima značajnim za zaštitu i spašavanje u Bosni i Hercegovini, u skladu sa međunarodnim konvencijama,
- 24) traži od Ministarstva odbrane Bosne i Hercegovine angažovanje Oružanih snaga Bosne i Hercegovine u slučaju prirodne ili druge nesreće, nakon što se iscrpe raspoloživi civilni resursi za odgovor na prirodnu ili drugu nesreću,
- 25) osigurava uslove za rad Koordinacionog tijela Bosne i Hercegovine za zaštitu i spašavanje i obavlja stručne i administrativne poslove za potrebe ovog tijela,
- 26) obavlja i druge poslove zaštite i spašavanja u skladu sa ovim zakonom i drugim propisima na nivou Bosne i Hercegovine.⁴⁴

Saradnja među entitetima i Brčko Distrikta u slučaju prirodnih i drugih nesreća bila bi nemoguća bez Koordinacijskog tijela, koje predstavlja stručno i operativno tijelo Vijeća

⁴⁴ Okvirni zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u BiH, "Službeni glasnik Bosne i Hercegovine 50/08" (član 14).

ministara Bosne i Hercegovine, te kao takvo predstavlja jedini vid upravljanja u oblasti zaštite i spašavanja na državnom nivou.

Koordinaciono tijelo je nadležno da:

- 1) predlaže Vijeću ministara BiH, na zahtjev entiteta ili Brčko Distrikta BiH, proglašenje stanja prirodne ili druge nesreće na teritoriji Bosne i Hercegovine i prestanak navedenog stanja,
- 2) predlaže Vijeću ministara BiH donošenje odgovarajućih odluka iz svoje nadležnosti,
- 3) daje preporuke nadležnim institucijama i organima Bosne i Hercegovine, entiteta i Brčko Distrikta BiH,
- 4) koordinira aktivnosti u zaštiti i spašavanju sa institucijama i organima entiteta i Brčko Distrikta BiH i institucijama i organima na nivou Bosne i Hercegovine, nakon proglašenja stanja prirodne ili druge nesreće na dijelu ili cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine, od strane Vijeća ministara BiH,
- 5) koordinira prijem i pružanje međunarodne pomoći i donacija u zaštiti i spašavanju, nakon proglašenja stanja prirodne ili druge nesreće,
- 6) koordinira aktivnosti zaštite i spašavanja institucija i organa na nivou Bosne i Hercegovine u provođenju mjera prevencije i pripravnosti za prirodnu ili drugu nesreću u okviru propisanih nadležnosti i koordinira ih sa entitetima i Brčko Distriktom BiH,
- 7) prati provođenje naloženih mjera i podnosi Vijeću ministara BiH izvještaje o svojim aktivnostima,
- 8) Koordinaciono tijelo, po potrebi, poziva druge institucije, tijela, agencije, organizacije i stručnjake za određena pitanja od interesa za zaštitu i spašavanje u Bosni i Hercegovini ili inozemstvu da učestvuju u radu bez prava glasa,
- 9) stručne i administrativne poslove za potrebe Koordinacionog tijela obavlja Ministarstvo sigurnosti BiH,
- 10) članovi Koordinacionog tijela dostavljaju Ministarstvu sigurnosti BiH informacije neophodne za rad Koordinacionog tijela po potrebi, a najmanje jednom svaka tri mjeseca.⁴⁵

⁴⁵ Okvirni zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u BiH, "Službeni glasnik Bosne i Hercegovine 50/08" (član 17).

U pogledu rukovođenja na teritoriji entiteta Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske formiraju se štabovi civilne zaštite. Dakle, na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine, te na području kantona, općina i mjesnih zajednica formiraju se štabovi civilne zaštite, kao operativno stručni organi u skladu sa Zakonom o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara FBiH. U Republici Srpskoj se formira Republički štab CZ, te na području gradova i opština gradski i opštinski štabovi, te štabovi CZ privrednih društava i drugih pravnih lica, kao operativno stručni organi za rukovođenje akcijama civilne zaštite u skladu sa Zakonom o civilnoj zaštiti RS. Takođe, na teritoriji Brčko Distrikta BiH u slučaju prirodnih i drugih nesreća nadležnost u rukovođenju je rukama Štaba CZ, rukovodilaca institucija i direktora preduzeća, u skladu sa Zakonom o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Brčko Distriktu BiH. Rad štabova civilne zaštite se zasniva na pripremnim i operativnim aktivnostima prije nastanka prirodne i druge nesreće i nakon proglašenja iste. Na prijedlog štabova CZ, kako u Federaciji BiH tako i u RS, odluku o proglašenju stanja prirodne ili druge nesreće donose Vlade Federacije, Kantona i Vlada RS, a na području općine ili opštine odluku donosi Općinski/Opštinski načelnik, te na području Grada odluku donosi Gradonačelnik. Značajnu ulogu u rukovođenju aktivnostima zaštite i spašavanja imaju povjerenici civilne zaštite. Povjerenici se imenuju u manjim sredinama u kojima nije formiran štab civilne zaštite, a u cilju sveobuhvatne borbe i sprovođenja svih mjera zaštite i spašavanja na ugroženom području. Pretežno se imenuju osobe koje su sposobne da organizuju timski rad, zdrave ličnosti sa što višom stručnom spremom, a za svoj rad odgovorni su opštinskim štabovima i rukovodiocima organa koji ih je postavio.

DRUGI DIO

2. Unutrašnja sigurnost u Republici Srpskoj

Unutrašnja sigurnost u Republici Srpskoj podrazunjeva osiguranje prava građana, garanciju u ostvarivanju određenih sloboda, i uopšte sigurnosti građana i države, a u nadležnosti je Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske. Ministarstvo unutrašnjih poslova RS predstavlja jedinstven republički organ, koji ima centralizovanu organizaciju i obavlja sve unutrašnje i policijske poslove. U pogledu sveobuhvatne sigurnosti kako na republičkom nivou tako i na nivou države BiH ima saradnju sa svim ostalim ministarstvima na nivou države.

2.1. Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske

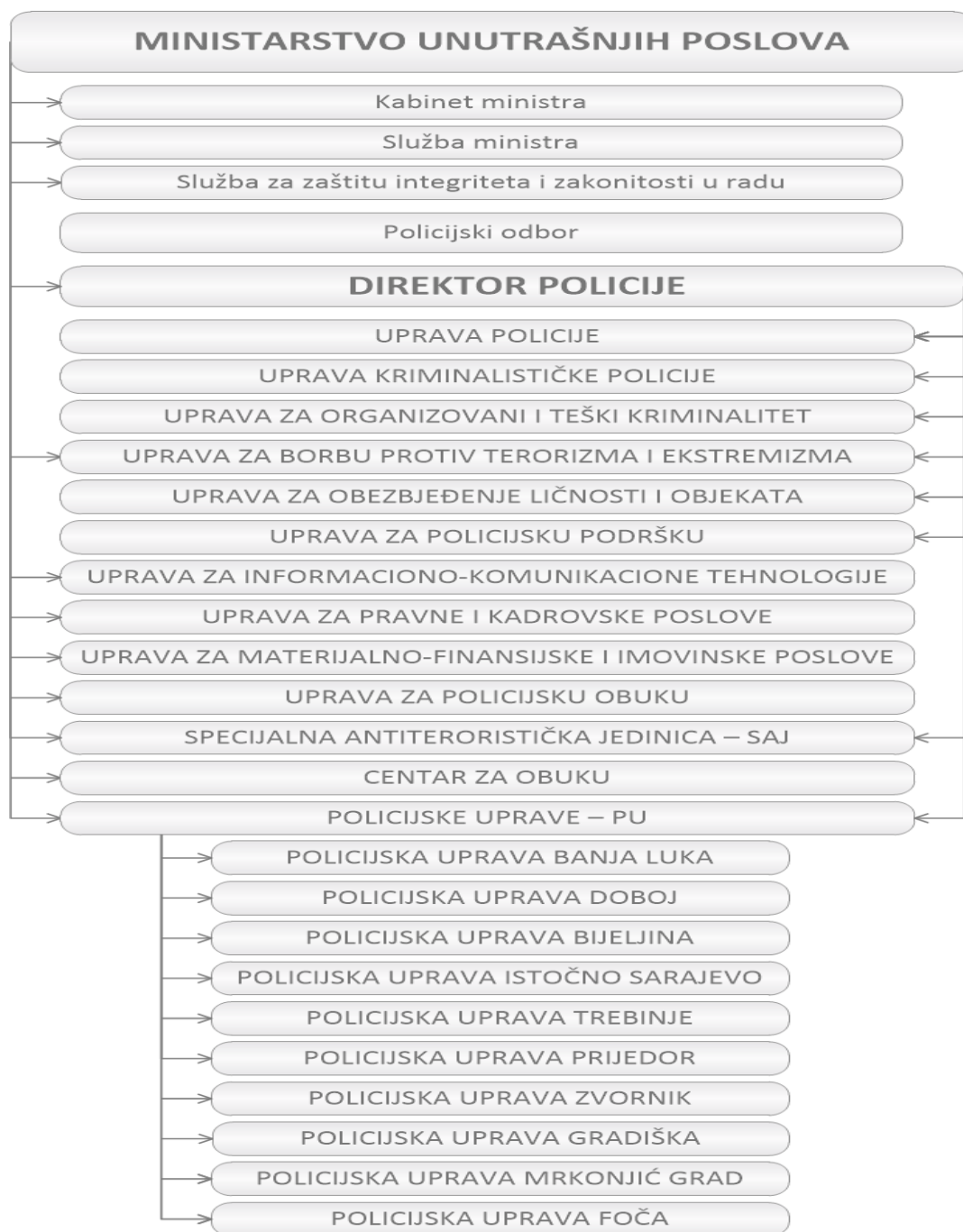
“Ministarstvom rukovodi ministar unutrašnjih poslova, a na osnovu nadležnosti koje su utvrđena Zakonom o Vladi Reublike Srpske, Zakonom o administrativnoj službi u upravi Republike Srpske, Zakonom o ministarstvima, Zakonom o policiji i unutrašnjim poslovima i drugim zakonima. Za vršenje poslova u djelokrugu Ministarstva unutrašnjih poslova formirane su odgovarajuće osnovne i unutrašnje organizacione jedinice. Osnovne organizacione jedinice u sjedištu Ministarstva su: Kabinet ministra, Direktor policije, Uprave i službe, a van sjedišta ministrstva Centri javne bezbjednosti. Unutrašnje organizacione jedinice u sastavu Ministarstva su: Inspektorati, Centri, Jedinice, Odsjeci, Odjeljenja, Dispanzer za zdravstvenu zaštitu, Visoka škola unutrašnjih poslova, Policijska akademija i Timovi. Unutrašnje organizacione jedinice van sjedišta Ministarstava su: Stanice javne bezbjednosti, Policijske stanice, Sektori, Odjeljenja, Odsjeci, Jedinice, Operativno društvo, Grupe, i stanična odjeljenja policije.”⁴⁶

Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske ima nadležnosti propisane Zakonom o policiji i unutrašnjim poslovima Republike Srpske.⁴⁷ Ovim zakonom uređuju se nadležnost, djelokrug, osnovi organizacije i rukovođenja u Ministarstvu unutrašnjih poslova, policijski i drugi unutrašnji poslovi iz nadležnosti Ministarstva, osnovni principi u primjeni policijskih

⁴⁶ Saša Mijalković i Dragomir Keserović, Osnovi bezbjednosti, Fakultet za bezbjednost i zaštitu, Banja Luka, 2010, studio Avalon, str. 274.

⁴⁷Zakon o policiji i unutrašnjim poslovima Republike Srpske, (Sužbeni glasnik RS 57/16).

ovlašćenja, policijska ovlašćenja, dužnosti i prava iz radnih odnosa, prijem u radni odnos u Ministarstvo policijskih službenika, državnih službenika i namještenika, činovi i unapređenje policijskih službenika, radni uslovi policijskih službenika, disciplinska i materijalna odgovornost policijskih službenika, obrada ličnih podataka i zaštita tajnih podataka, policijska i stručna obuka, kontrola i javnost rada Ministarstva i druga pitanja. U sklopu nadležnosti Ministarstvo obavlja poslove državne uprave koji se odnose na zaštitu od ugrožavanja Ustavom utvrđenog poretka i ugrožavanja bezbjednosti RS, zaštitu života i lične bezbjednosti građana, kao i druge poslove utvrđene Zakonom o republičkoj upravi. U obavljanju poslova Ministarstvo saraduje sa drugim organima i organizacijama Republike Srpske, Bosne i Hercegovine, Federacije BiH i Brčko Distrikta BiH i međunarodnim agencijama za sprovođenje zakona. Dakle, u sklopu poslova Ministarstvo vrši međusobnu razmjenu podataka, obavještenja i informacija iz svoje nadležnosti sa svim organima Bosne i Hercegovine nadležnim za poslove bezbjednosti, te uspostavlja sistem prikupljanja podataka u vezi sa kriminalom i policijskim mjerama koje se preduzimaju na njegovom sprečavanju, te koordinira sistemom podataka. U slučaju da Ministarstvo, vršeći zadatke iz svoje nadležnosti, dobije saznanja da se krivična djela iz nadležnosti drugih policijskih organa u BiH pripremaju ili su izvršena, preduzima neophodne mjere i aktivnosti na sprečavanju činjenja krivičnih djela ili pronalaženju i hvatanju učinilaca. Nakon preduzimanja određenih mjera i aktivnosti Ministarstvo će odmah obavijestiti nadležni policijski organ. Takođe, Ministarstvo saraduje sa jedinicama lokalne samouprave na preduzimanju mjera u cilju ostvarivanja bezbjednosti građana i imovine i sa drugim organima, ustanovama, organizacijama, nevladinim organizacijama, udruženjima građana na principima partnerstva u cilju lične i imovinske bezbjednosti građana. Kontrolu nad radom Ministarstva ostvaruju predsjednik Republike Srpske, Narodna skupština Republike Srpske, odnosno Odbor za bezbjednost Narodne skupštine Republike Srpske, Vlada, Ustavni sud, redovni sudovi i građani. Odluke i smjernice predsjednika Republike Srpske iz oblasti bezbjednosti sprovodi Ministarstvo, u skladu sa zakonom. Ministarstvo je dužno da obavještava predsjednika RS o svim pitanjima od značaja za donošenje odluka, a najmanje jednom godišnje podnosi izvještaj o radu Narodnoj skupštini RS. Vlada usmjerava i usklađuje rad i vrši nadzor nad radom Ministarstva, razmatra program rada i izvještaj o radu Ministarstva. Ocjenu ustavnosti i zakonitosti propisa i drugih opštih akata Ministarstva vrši Ustavni sud Republike Srpske, a sudsku kontrolu zakonitosti pojedinačnih akata Ministarstva vrše nadležni sudovi Republike Srpske.

Slika 7. Organizaciona struktura MUP-a RS ⁴⁸

Slikom 7. je predstavljena sadašnja organizaciona struktura MUP-a RS, po kojoj vidimo da su centri javne bezbjednosti preimenovani u policijske uprave, što je izvršeno 2016. godine, te sada ima deset policijskih uprava na teritoriji RS-a. Takođe, „Zakonom o policiji i

⁴⁸ <https://mup.vladars.net> (pristupljeno 21.01.2023.)

unutrašnjim poslovima Republike Srpske⁴⁹ je regulisana transparentnost rada i informisanje javnosti, te se navodi da radi ostvarivanja principa javnosti rada i u interesu bezbjednosti, Ministarstvo obavještava fizička i pravna lica i republičke organe uprave o saznanjima od interesa za njihovu zaštitu i bezbjednost uopšte, osim ako bi objavljivanje određenih podataka štetilo rezultatima policijskih operacija i bezbjednosti građana. Republički organi uprave, privredna društva i druga pravna lica dužni su da pružaju pomoć Ministarstvu u sprečavanju i otkrivanju krivičnih djela koja se gone po službenoj dužnosti, u skladu sa odredbama Zakona o krivičnom postupku. U izvršavanju poslova iz svog djelokruga Ministarstvo se oslanja na pomoć građana, u skladu sa odredbama Zakona o krivičnom postupku.

2.1.1. Kabinet ministra

Kabinet ministra za svoj rad odgovoran je ministru. Angažuje se u mandatu ministra. Nadležnosti:

- organizuje rad Kabineta, neposredno obavlja administrativne i protokolarne poslove za ministra,
- prima informacije i saraduje sa drugim organima republičke uprave,
- koordinira poslove i vodi rokovnik sastanak koje organizuje i na koje je pozvan ministar,
- prima akte korespondencije po nalogu ministra i stara se o zakonitom i blagovremenom izvršavanju obaveza ministra, obavlja i druge poslove po nalogu ministra,
- koordinira saradnju i aktivnosti ministra sa organima i institucijama Republike Srpske, Bosne i Hercegovine i drugih zemalja i međunarodnim organizacijama na polju učešća Ministarstva.⁵⁰

2.1.2. Služba ministra

Služba ministra u okviru svog djelovanja ima sledeće nadležnosti:

- organizuje i učestvuje u izradi programa rada i izvještaja o radu Ministarstva i prati realizaciju programa,

⁴⁹ Zakon o policiji i unutrašnjim poslovima Republike Srpske, (Sužbeni glasnik RS 57/16).

⁵⁰ <https://mup.vladars.net>

- organizuje i prati blagovremenu pripremu materijala za sjednice Vlade Republike Srpske, Narodne skupštine Republike Srpske i stara se o izvršavanju odluka Vlade i Narodne skupštine,
- koordinira pripremu mišljenja na propise koje donosi Parlamentarna skupština BiH i drugi organi na nivou BiH, a koji su u neposrednoj vezi sa radom Ministarstva,
- vrši pripreme za održavanje sjednica Stručnog kolegija i stara se o sprovođenju njegovih zaključaka,
- prati realizaciju poslova i zadataka u oblasti unutrašnjih poslova, realizaciju zaključaka ovih organa koji se odnose na Ministarstvo,
- prati i proučava materijale o pitanjima i problemima iz oblasti unutrašnjih poslova i o tome informiše ministra i predlaže konkretne mjere,
- prati i informisanje javnosti o radu Ministarstva i ostvaruje određene zadatke na planu saradnje Ministarstva sa sredstvima informisanja,
- koordinira poslove međunarodne saradnje u skladu sa zakonskim propisima RS i BiH i sporazumima potpisanim sa policijskim strukturama BiH i Brčko Distrikta.
- vrši poslove u vezi sa pripremama za održavanje savjetovanja i drugih sastanaka koje organizuje i drži ministar, poslove prijema pošte upućene ministru, priprema i šalje odgovor ministra,
- stara se o dokumentima i materijalima koji su dostavljeni ministru,
- vrši određene protokolarne poslove,
- prati rad organizacionih jedinica Ministarstva,
- analizira pojavne oblike, preduzima mjere unapređenja i prati stanje bezbjednosti Republike.⁵¹

2.1.3. Služba za zaštitu integriteta i zakonitosti u radu

Služba za zaštitu integriteta i zakonitosti u radu ima sledeće nadležnosti:

- prati i vrši nadzor nad primjenom zakonskih i podzakonskih propisa, profesionalnih standarda, i najbolje prakse policijskih agencija,
- unapređuje primjenu zakonskih i podzakonskih propisa u Ministarstvu,

⁵¹ <https://mup.vladars.net>

- stara se o izgradnji i zaštiti integriteta zaposlenih u Ministarstvu,
- obezbjeđuje uslove za pravovremeno i zakonito postupanje po predstavkama građana,
- planira, organizuje i omogućava nepristrasno provođenje unutrašnjih i krivičnih istraga, te disciplinskih postupaka protiv policijskih službenika,
- prati aktivnosti na zaštiti tajnih i ličnih podataka,
- saraduje sa nadležnim organima drugih policijskih agencija u BiH, drugih država , regionalnih i međunarodnih policijskih organizacija.⁵²

2.1.4. Direktor policije

Direktor policije je osnovna organizaciona jedinica u sjedištu Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske kojom rukovodi direktor, a za svoj rad je odgovoran Ministru unutrašnjih poslova i Vladi Republike Srpske.

Direktor ima nadležnosti da:

- planira, upravlja i nadgleda sve aktivnosti policije, a posebno poslova iz nadležnosti osnovne organizacione jedinice,
- neposredno rukovodi policijskim aktivnostima i s tim u vezi organizuje, objedinjuje i usmjerava rad policije, kao i aktivnostima neoperativnih linija rada u funkciji operativnih potreba,
- donosi rješenja o zasnivanju i prestanku radnog odnosa policijskih službenika linijskih uprava, te donosi rješenje o rasporedu rukovodilaca osnovnih i unutrašnjih organizacionih jedinica po liniji rada,
- učestvuje u pregledanju budžeta za potrebe policije,
- priprema program rada, informacije, analize, izvještaje i druge materijale iz djelokruga policije,
- redovno izvještava ministra o preduzetim mjerama i aktivnostima policije.⁵³

U nadležnosti rada direktora policije jeste i kontrola rada uprava policije, uprava za kriminalističku policiju, organizovani i teški kriminalitet, ekstremizam i terorizam, obezbjeđenje ličnosti i objekata, policijsku podršku, informaciono-komunikacionu

⁵²<https://mup.vladars.net>

⁵³ Ibidem.

tehnologiju, pravne i kadrovske poslove, materijalno finansijke i imovinske poslove, antiterorističkih jedinica i centara za obuku.

2.2. Kazneno Popravni Zavod Poluotvorenog tipa Istočno Sarajevo

Kazneno popravni zavod je osnovan 1956 godine. Prvobitno je osnovan kao Kazneno popravni dom Butmir.

Kazneno popravni zavod poluotvorenog tipa Istočno Sarajevo je posebna ustanova republičke uprave u sastavu Ministarstva pravde Republike Srpske, a pod čijim je neposrednim nadzorom. Za teritorijalnu nadležnost i osnivanje kako ove Ustanove tako i ostalih ustanova za izvršenje kazne zatvora i prekršajnih sankcija u RS nadležna je Vlada Republike Srpske. Kazneno popravni zavod Istočno Sarajevo je zatvor „poluotvorenog tipa“⁵⁴, a što se određuje prema stepenu sigurnosti i materijalno tehničkog i ljudskog obezbjeđenja ustanove. Prema strukturi zatvorenika u odnosu na pol i starosnu dob ovaj kazneno popravni zavod je veoma kompleksan, jer u sklopu Zavoda postoji odjeljenje za punoljetne zatvorenike, odjeljenje pritvorske jedinice, Maloljetnički zatvor i zatvoreno odjeljenje za žene. Na čelu Zavoda nalazi se direktor Ustanove, koji za svoj rad odgovara ministru. U vrijeme odsutnosti, direktora Ustanove mijenja Pomoćnik direktora za službu obezbjeđenja. Rad i funkcionisanje zavoda sprovodi se kroz organizaciju i međusobnu koordinaciju pet službi u Zavodu, a to su služba obezbjeđenja, služba tretmana, zdravstvena služba, privredno-instruktorska služba i služba za pravne, finansijske i opšte poslove.

U pogledu sigurnosti Zavoda, kako unutrašnje (održavanje reda i discipline) tako i spoljašnje (sprečavanje napada na Ustanovu) najvažniju ulogu ima služba obezbjeđenja, zbog toga je i najbrojnija. Poslovi službe obezbjeđenja su podjeljeni na poslove unutrašnjeg obezbjeđenja, poslove spoljašnjeg obezbjeđenja, dežurne službe i poslove sprovodne službe. Pripadnici sl. obezbjeđenja su jednoobrazno uniformisani i po potrebi naoružani. A upravo je podjela poslova službe na navedene vrste poslova izvršena na osnovu prisustva oružja i kriterijuma upotrebe drugih tehničkih sredstava.

Spoljašnje obezbjeđenje obavljaju pripadnici službe obezbjeđenja u dežuranama smještenim na ogradnim zidovima, na ulazu i izlazu iz Zavoda, putem patrola ili na drugi način koji

⁵⁴ „Ustanove poluotvorenog tipa imaju materijalno-tehničko obezbjeđenje, a služba obezbjeđenja Ustanove osigurava održavanje reda i kontrolu kretanja zatvorenika.”(Zakon o izvršenju krivičnih i prekršajnih sankcija RS, član 13. tačka 2, sl. Glasnik 63/18.)

odredi nadređeni. Prilikom obavljanja dužnosti pripadnik službe obezbjeđenja sprečava pristup mjestu i objektu koji konkretno obezbjeđuje svim nepozvanim licima, sprečava bjekstvo zatvorenih lica, održava vezu sa radnicima na susjednim mjestima obezbjeđenja, odmah obavještava rukovodioca dežurne službe o promjenama koje uoči u neposrednoj blizini mjesta ili objekta koji obezbjeđuje, a koje mogu ugroziti bezbjednost Zavoda. Na ovim radnim mjestima pripadnici službe su naoružani i prilikom primopredaje dužnosti su dužni provjeriti ispravnost oružja, sredstava veze i drugih tehničkih sredstava, te nesmiju napustiti radno mjesto odnosno prostor koji obezbjeđuju dok ne budu smjenjeni ili povučeni od strane nadređenog. Spoljašnje obezbjeđenje, pored navedenog, po potrebi se obavlja i putem patrola. Patrola, koja je sačinjena od pretežno dva policajca, vrši obilazak svih radnih mjesta pripadnika službe po tačno određenoj maršuti kretanja predviđenim planom, a pri tome održava budnost i koordinaciju po radnim mjestima.

Unutrašnje obezbjeđenje vrši se u stambenim jedinicama, paviljonima, privrednim jedinicama, radionicama i svim ostalim prostorijama gdje borave i rade lica lišena slobode. Bitno je istaći da se za razliku od spoljašnjeg obezbjeđenja, poslovi unutrašnjeg obezbjeđenja obavljaju bez prisustva vatrenog oružja. Pripadnici službe obezbjeđenja na unutrašnjem obezbjeđenju imaju druga sredstva prinude, i to: lisice, gumenu palicu i biber sprej. Dužni su da se staraju o održavanju reda i discipline, sprovođenju Kućnog reda, da sarađuju sa ostalim službama u Zavodu, da u svakom trenutku znaju gdje im se nalaze i kreću zatvorena i pritvorena lica, da vode zabilješke o zapažanju u vezi ponašanja zatvorenika, da vrše nadzor nad zatvorenicima i pritvorenicima kada se nalaze na šetnji, slobodnim aktivnostima itd. Poslove službe unutrašnjeg obezbjeđenja obavljaju pripadnici koji su istog pola kao zatvorenici, odnosno druga lica lišena slobode. Tako da na odjeljenju ženskog zatvora koji je u sklopu KPZ-a Istočno Sarajevo na unutrašnjem obezbjeđenju isključivo rade policajke, a na odjeljenju za muška lica rade policajci.

Pored navedenih poslova službe obezbjeđenja, osim primarne uloge osiguranja izvršenja kazne zatvora, djelokrug je usmjeren i na postizanje same svrhe kažnjavanja, to jeste osposobljavanje zatvorenika da se po izdržanoj kazni ponovo uključe u društveni život, bez činjenja krivičnih djela. Imajući u vidu navedeno zaključuje se da je uloga službe obezbjeđenja velika i višestruka, te da bi se ostvario program tretmana važno je i da se uspostave personalni odnosi na relaciji zatvorenik-policajac, a što zavisi od kategorije zatvorenika prema klasifikaciji krivičnog djela, te potrebnog stepena obezbjeđenja i drugih

ograničenja. Obzirom da je struktura zatvorenika muškog pola prema klasifikaciji krivičnih djela lakša u Kazneno-popravnom zavodu Istočno Sarajevo, svrhu kažnjavanja i realizaciju programa tretmana je lakše sprovesti.

Poslovi službe obezbjeđenja su organizovani u smjenama i obavljaju se neprekidno tokom 24 sata. U okviru djelatnosti službe je i radnja sprovođenja, koja podrazumjeva obavljanje službene radnje izvan KPZ-a, odnosno obezbjeđenje zatvorenika prilikom prevoza pretežno na ljekarski pregled, u slučaju smrti člana porodice, premještaja zatvorenika na izdržavanje kazne zatvora u drugu ustanovu ili po nekom drugom osnovu u pravcu drugih državnih organa. Pripadnici službe obezbjeđenja KPZ-a Istočno Sarajevo su redovno obavljali radnju sprovođenja prema sudovima, pretežno prema Okružnom sudu Istočno Sarajevo, a sve do osnivanja Sudske policije Republike Srpske 2002. godine, koja preuzima nadležnost nad tim poslovima, stim da je nastavljeno sprovođenje pritvorenih lica (uz asistenciju sudske policije BiH) kojima je pred Sudom BiH pokrenut krivični postupak za krivična djela "ratni zločin"⁵⁵. Navedene aktivnosti su obavljane sve do osnivanja Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera BiH, kada su sva lica osuđena per se Sudom BiH premještena u navedenu Ustanovu. Svako sprovođenje se obavlja prema unaprijed pripremljenom planu sprovođenja, kojim se precizira relacija kretanja, broj pripadnika službe obezbjeđenja koji će izvršiti sprovođenje, procjena rizika, upotreba sredstava prinude i vatrenog oružja.

Kada se osvrnemo na ukupnu sigurnost KPZ-a, može se zaključiti da su uz određene poteškoće ispunjeni zakonski kriterijumi. Objekti su snabdjeveni hidrantnom mrežom i protivpožarnim aparatima, koji se redovno servisiraju. Navedene poteškoće se ogledaju u tome što Zavod zauzima veliku teritorijalnu površinu, te su prethodno navedena odjeljenja smještena u zasebnim objektima u krugu Zavoda, koji su međusobno odvojeni 100-200 m, što zahtjeva povećan broj pripadnika službe obezbjeđenja. Poslove obezbjeđenja olakšavaju ogradni zidovi, stim da Služba ne raspolaže drugim tehničkim sredstvima, kao što su: vodeni šmrkovi, hemijska sredstva i službeni psi. Takođe nema formirana posebna jedinica službe obezbjeđenja namjenjena za potrebe spečavanja narušavanja reda većeg obima. Ali imajući u

⁵⁵ Kazneno djelo kojim se krše odredbe međunarodnog prava u oružanim sukobima ili ratu. Nakon Drugog svjetskog rata ratni zločini su svrstani u tri kategorije: a) zločin protiv mira (planiranje, pripremanje i poticanje agresivnog rata), b) konvencionalni ratni zločin (kršenje prihvaćenih zakona i običaja vođenja rata, uključujući ubijanje civila i zatvorenika tokom ratnih operacija i namjerno uništavanje objekata i naselja, što se ne može opravdati strateškovojnim potrebama) i c) zločin protiv čovječnosti (masovna pogubljenja, mučenja, deportacije, pretvaranje civila i vojnih zarobljenika u roblje). Abazović D. Mirsad, Državna bezbjednost: Uvod i temeljni pojmovi, Sarajevo, 2002, strana 242.

vidu broj lica lišenih slobode, odnosno zatvorenih i pritvorenih lica, kao i strukturu u pogledu krivičnih dijela realne potrebe trenutno nema za istom. Međutim prema arhivskim podacima do 2018. godine, broj lica lišenih slobode je bio dosta veći, a zatvorenici koji su izdržavali kaznu zatvora bili su osuđeni za teška krivična djela kao što su neovlaštena proizvodnja i promet opojnih droga, razbojništva, ubistva itd. Iako je KPZ Istočno Sarajevo ustanova poluotvorenog tipa gdje se prema Zakonu o izvršenju krivičnih i prekršajnih sankcija RS upućuju zatvorenici osuđeni za krivična djela počinjena u saobraćaju, često su u isti upućivani odnosno premješteni zatvorenici za teška krivična djela, a sve u svrhu zadovoljavanja sigurnosnih ciljeva.

Služba tretmana je druga najvažnija služba u Zavodu i nosilac je prevaspitnog rada. Primarni zadatak službe tretmana je da kroz individualni, grupni, kolektivni ili frontalni oblik rada realizuje usvajanje društveno prihvatljivih normi ponašanja kod zatvorenika, sagledavanje realne slike o počinjenom krivičnom djelu i posljedicama, te prihvatanju istog, prevazilaženje zatvorskih deprivacija, usvajanje i prihvatanje odnosa zasnovanih na poštovanju i povjerenju, a u cilju „resocijalizacije“⁵⁶ i reintegracije zatvorenika u društvenu sredinu nakon izdržane kazne zatvora. Služba tretmana koordinira rad sa ostalim službama u KPZ-u. Služba je sačinjena od petnaestak članova na čelu sa Pomoćnikom direktora za službu tretmana. Po prijemu zatvorenika na izdržavanje kazne zatvora smješta se u Prijemno-otpusno odjeljenje, gdje ostaje od petnaest do trideset dana u zavisnosti od dužine kazne. U POO-u se formira tim stručnjaka sačinjen od psihologa (2), pedagoga (1), socijalnog radnika (1), pravnika (2), te određenih zaposlenika sigurnosne struke (neko od nadređenih iz službe obezbjeđenja), koji vrši procjenu rizika i utvrđuje program postupanja za zatvorenika. Pod programom postupanja podrazumjeva se intenzitet vaspitnog rada, vaspitni kolektiv u koji se raspoređuje, potreba za obrazovanjem, zdravstvena zaštita, radna sposobnost i raspored na određen radni angažman, potrebe za uključivanje u sportske, kulturne i druge slobodne aktivnosti, zadovoljavanje vjerskih potreba, klasifikacija u određenu klasifikacionu grupu u zavisnosti od ponašanja, a po potrebi i posebni programi ako je u pitanju ovisnik o psiho-

⁵⁶ Bošković Milo, Kriminološki leksikon, MS, Odrednica: Resocijalizacija, Novi Sad, 1999, str. 302, kaže: “Resocijalizacija (nl. resocialisatio), vraćanje iz asocijalnog načina života u normalne oblike ponašanja i odnose. Ponovo uključivanje devijantne osobe u društvene procese života i rada. Postupci i procesi usmereni na ostvarivanje cilja kazne, koji dovode do promena ponašanja ličnosti iz devijantnih u društveno poželjne standarde shvatanja vrednosti i normi ponašanja. Postiže se korekcijom delinkventne orijentacije, navika i shvatanja u društveno prihvatljiva ponašanja; podsticanjem samosvesti, uz pomoć drugih osoba ili društvenih subjekata te institucionalnim oblicima uticaja i korekcije ponašanja.”

aktivnim supstancama (PAS) ili posebne mjere bezbjednosti ako se radi o licu koje ispoljava agresivno ili suicidalno ponašanje. Dakle, na osnovu navedenih procjena određuje se način postupanja prema zatvorenicima odnosno tretman.

“Tretman je proces koji podrazumjeva planske, sistematske i organizovane aktivnosti koje se sprovode prema zatvorenicima, a čiji je cilj njihovo osposobljavanje da poštuju društvene norme i pravila da ne bi više dolazili u sukob sa zakonom.”⁵⁷

Tretman treba da bude usklađen sa procjenom rizika, što podrazumjeva da se za lice koje se procjeni kao visokorizično određuje takav tretman koji prati pojačan intenzitet vaspitnog rada. Iz POO-a zatvorenicima se premještaju u I ili II vaspitni kolektiv, koji vode po jedan vaspitač, a koji koordiniraju aktivnosti svih ostalih službi koje su usmjerene prema zatvorenicima. Na osnovu utvrđenog Programa postupanja predložen u POO-u i potpisan od strane direktora Zavoda, vaspitač izrađuje individualni plan izdržavanja kazne zatvorenika. Plan izdržavanja kazne detaljno pojašnjava zatvoreniku, kako ne bi došlo do pasivnog otpora, odnosno kako bi se zatvorenik motivisao za realizaciju plana, te shvatio suštinu i njegov značaj. Kako u POO-u tako i tokom daljeg izdržavanja kazne obrađuju se određene teme kao što su: Pomoć u periodu adaptacije u kolektivu, razvijanje interpersonalnih odnosa sa ostalim zatvorenicima, odnos prema počinjenom krivičnom djelu i prihvatanje odgovornosti, afirmacija porodičnih odnosa, razvijanje samopouzdanja, regulacija i kontrola impulsa (odlaganje reakcije), jačanje tolerancije na različite frustracije, prevazilaženje zatvorskih deprivacija, itd. Vaspitač kontinuirano prati ponašanje zatvorenika tokom izdržavanja kazne zatvora, realizaciju programa postupanja, savjetuje u pogledu poštovanja Kućnog reda, te na osnovu stečenih formalnih zakonskih uslova, dobrog vladanja i ponašanja i zalaganja na radu, iste predlaže za korištenje pogodnosti van Ustanove.

“Pogodnosti su skup podsticajnih mjera usmjerenih na pružanje povjerenja zatvoreniku u cilju održavanja i promovisanja odnosa sa porodicom, kao i podsticanja ličnog učešća u ostvarivanju programa postupanja, jačanja odgovornosti i samopouzdanja, radi osposobljavanja za samostalni život u skladu sa pravnim poretkom i normama društva.”⁵⁸

U zavisnosti od visine izrečene kazne zatvora i vrste počinjenog krivičnog djela, pogodnosti se odobravaju nakon izdržane 1/2, 1/3, 1/4 pravosnažno izrečene kazne zatvora.⁵⁹

⁵⁷ Zakon o izvršenju krivičnih i prekršajnih sankcija RS, (član 11. tačka 11, sl. Glasnik 63/18).

⁵⁸ Zakon o izvršenju krivičnih i prekršajnih sankcija RS, (član 140. tačka 2, sl. Glasnik 63/18).

⁵⁹ Zakon o izvršenju krivičnih i prekršajnih sankcija RS, (član 142, sl. Glasnik 63/18).

Praksa koja se sprovodi u KPZ-u Istočno Sarajevo prije odobravanja pogodnosti van Zavoda, jeste da se prikupe mišljenja nadležnih organa prema mjestu prebivališta zatvorenika, odnosno Centra za socijalni rad i policijske stanice, za sve zatvorenike za koje se razmatra mogućnost korišćenja pogodnosti, bez obzira na dužinu kazne i krivično djelo. Na osnovu mišljenja nadležnih organa vidi se stav socijalne sredine, oštećene strane, porodični odnosi, a na osnovu čega se može lakše izvršiti sigurnosna procjena i rizik, te donijeti ispravna odluka po pitanju korištenja pogodnosti van KPZ-a. Takođe, kada se proces resocijalizacije privede kraju zatvorenici se mogu predložiti na uslovni otpust, a nakon izdržane najmanje 2/3 kazne zatvora, što znači da se otpuštaju sa izdržavanja prije redovnog isteka kazne.

“Radi posticanja ličnih napora zatvorenika za uključivanje u život na slobodi, za koje se osnovano može očekivati da više neće činiti krivična djela i da je kazna zatvora postigla svrhu kažnjavanja, zatvorenik se može uslovno otpustiti u skladu sa odredbama Krivičnog zakona i Zakona o izvršenju krivičnih i prekršajnih sankcija, o čemu odlučuje Komisija Ministarstva Pravde RS, koja pri donošenju rješenja o uslovnom otpustu naročito cijeni:

1. raniju osuđivanost,
2. ponašanje tokom izdržavanja kazne zatvora,
3. lično učešće u procesu prevaspitanja,
4. stav prema učinjenom krivičnom djelu,
5. procjenu ponovnog činjjenja krivičnog djela,
6. ostatak neizdržanog dijela kazne zatvora,
7. mišljenje o osnovanosti molbe, odnosno prijedloga za uslovni otpust,
8. mjere u toku postpenalne zaštite.”⁶⁰

Uslovni otpust se odobrava uz određene uslove, i to da lice ne smije napuštati teritoriju BiH i da se svakih petnaest dana mora javiti u policijsku stanicu po mjestu prebivališta, te da ne smije napraviti novo krivično djelo dok traje uslov, u suprotnom uslov se može opozvati. Direktor KPZ-a može odobriti prijevremeni otpust, stim da je preostali neizdržani dio kazne 1/5, a najviše može odobriti 3 mjeseca, te u tom slučaju lice koje se otpušta nije uslovljeno nikakvim mjerama, odnosno može slobodno prelaziti granicu BiH, te nema obavezu javljanja policijskim organima.

⁶⁰ Zakon o izvršenju krivičnih i prekršajnih sankcija RS, (član 185. tačka 1. i 2, 186. tačka 5, sl. Glasnik 63/18).

Zdravstvena služba u KPZ-u je jedna veoma važna služba, bez koje se praktično ne bi moglo funkcionisati. U KPZ-u Istočno Sarajevo zdravstvena služba je tehnički i osobljem organizovana tako da su ispunjeni zakonski uslovi. U krugu KPZ-a postoji opremljena ambulanta, u sklopu koje se nalazi stacionar, namjenjen za izdvajanje i liječenje oboljelih lica, kao i mala apoteka, gdje su smješteni medikamenti koje osoblje zdravstvene službe naručuje po potrebi. Takođe ima stomatološka ambulanta koja je smještena u samom krugu za zatvorena lica, tako da je olakšano dovođenje zatvorenika na pregled i liječenje. Iz sigurnosnih razloga u sklopu navedenog kruga, koji je osiguran ogradnim zidom, osposobljena je prostorija gdje se obavlja ljekarski pregled zatvorenika i ostalih lica lišenih slobode. Zdravstvenu službu od osoblja čine dvije medicinske sestre, doktor stomatolog, a polovinom 2022. godine doktor opšte prakse je penzionisan, te sve preglede obavlja doktor iz područne bolnice Srbija. Po potrebi se organizuje pregled neuropsihijatra iz Zavoda za medicinu rada i sporta Istočno Sarajevo i to za lica koja su ovisnici o psiho aktivnim sredstvima (PAS), lica koja ispoljavaju sumnjivo ponašanje ili lica kod kojih se prilikom ispitivanja ličnosti pronađu pokazatelji suicidalnih tendencija. U koliko se u zavodskoj ambulanti KPZ-a Istočno Sarajevo ne može ukazati ljekarska pomoć, onda se zatvorena lica sprovode na pregled ili bolničko liječenje u područnu bolnicu Srbija (eks Kasindo). Dakle, zadatak zdravstvene službe jeste pružanje adekvatne ljekarske pomoći svim zatvorenim licima, kontrola održavanja lične i kolektivne higijene itd. O zdravstvenoj zaštiti u KPZ-u Istočno Sarajevo će se nastaviti u trećem dijelu ovog rada, kako bi se uskladili i povezali sa samom temom.

Privredno-instruktorska služba je služba čiji je zadatak da organizuje rad zatvorenika u Zavodu, njihovo stručno osposobljavanje prema radnim mogućnostima i znanjima zatvorenika, u skladu sa zdravstvenom procjenom. U KPZ-u Istočno Sarajevo privredno-instruktorska služba rad organizuje u okviru više radnih jedinica (RJ), kao što su: Radna jedinica “Usluge i održavanje”, Radna jedinica “Ekonomija”, Radna jedinica “Istočnik”, u kojima se rad organizuje u krugu KPZ-a i van kruga, odnosno na vanjskom radilištu. U sklopu ove službe pripadaju zavodska kuhinja i zavodska kantina, obzirom da se u njima organizuje rad sa zatvorenim licima pod nadzorom “radnih instruktora”.⁶¹ U sklopu RJ “Usluge i održavanje” obavljaju

⁶¹Zakon o izvršenju krivičnih i prekršajnih sankcija RS, (član 27. tačka 4, 5,6,7,sl. Glasnik 63/18). Radi stručnog osposobljavanja zatvorenika, u Ustanovama se obezbjeđuje potreban broj radnih instruktora, koji organizuju radno-stručnu obuku, te obavljaju druge poslove utvrđene zakonom i opštim aktima Ustanove. Radni instruktori koji rade sa zatvorenima polažu stručni ispit, pred komisijom koju imenuje ministar, a članovi

se razni poslovi, kao što su održavanje elektro instalacija, sistema za grijanje, servisiranje službenih vozila, održavanje objekata i ogradnih zidova (krečenje, zidanje, postavljanje zaštitnih rešetki), te drugih poslova od značaja za funkcionisanje KPZ-a i drugih radnih jedinica, a sjedište je u krugu KPZ-a. RJ "Istočnik" poslove organizuje van kruga KPZ-a, u ugostiteljskom objektu Kula i kompleksa Istočnik, koji posluju u sklopu KPZ Istočno Sarajevo, gdje se zatvorenici angažuju na uređenju parka oko restorana, na poslovima konobara i pomoćnog radnika u kuhinji restorana, itd. Takođe i RJ "Ekonomija" rad organizuje van sjedišta Zavoda, nedaleko od restorana Kula, te organizuje posao u okviru poljoprivrednih, odnosno zemljoradničkih i stočarskih djelatnosti. Dakle, rad zatvorenika se može organizovati i van sjedišta Ustanove, stim da su obezbjeđeni sigurnosni uslovi.

"U izuzetnim slučajevima, zatvoreniku koji izdržava kaznu zatvora do šest mjeseci može se odobriti da za vrijeme izdržavanja kazne zatvora nastavi da obavlja poslove u pravnom licu u kome je te poslove obavljao u vrijeme pozivanja na izdržavanje kazne zatvora, pod uslovom da počinjeno krivično djelo nije u vezi sa tim poslovima i da ranije nije osuđivano. Na zahtjev pravnog lica u kome je zatvorenik bio zaposlen, uz pristanak zatvorenika i po pribavljenom mišljenju Ustanove, odobrenje donosi ministar ili lice koje on ovlasti. Međusobna prava i obaveze Ustanove sa pravnim licem koje angažuje zatvoreničku radnu snagu regulišu se ugovorom."⁶²

Rad zatvorenika prije svega treba biti koristan, i zasnovan je na dobrovoljnoj osnovi zatvorenika. Ne smije biti ponižavajući, te se može posmatrati kao dio pozitivnog tretmana, kojim se zatvorenici motivišu tokom izdržavanja kazne zatvora, jačaju svoju odgovornost, samodisciplinu i time pospješuju ostvarivanje programa postupanja. Praksa je pokazala da je veći procenat zatvorenika koji sami zahtjevaju radni angažman, od onih koji to izbjegavaju. Često se iz sigurnosnih razloga lice ne raspoređuje na rad odmah po prelasku iz POO-a u zatvorenički kolektiv, zbog nemogućnosti KPZ-a da istim obezbjedi takvo radno mjesto gdje će biti prije svega zadovoljeni sigurnosni faktori. Zatvorenici po osnovu rada imaju prava na naknadu u novcu i odmoru (dnevni, sedmični i godišnji odmor). Direktni kontakt sa novcem nemaju (odlaže se na depozit), a istim raspolažu tako što uzimaju potrebne artikle u zavodskoj kantini (prodavnica u krugu Zavoda), te novac mogu poslati porodici putem pošte ili predati

komisija mogu imati pravo na naknadu za svoj rad. Visinu naknade rješenjem utvrđuje ministar. Pravilnik o uslovima i načinu polaganja stručnog ispita radnih instruktora donosi ministar.

⁶² Zakon o izvršenju krivičnih i prekršajnih sankcija RS, (član 116. tačka 1, 2,3,sl. Glasnik 63/18).

prilikom posjeta, a što se obavlja posredstvom službenih lica. Kontakt s novcem je zakonski zabranjen kao bi se izbjegli razni oblici zloupotreba.

“Osnovica za obračun mjesečne naknade za rad zatvorenika ne može biti manja od 20% od najniže cijene rada u Republici Srpskoj. Visina naknade za rad zatvorenika utvrđuje se prema vrsti posla, količini i kvalitetu rada, dužini radnog vremena i doprinosu u ostvarivanju produktivnosti i ekonomičnosti poslovanja.”⁶³

Takođe obračun naknade za rad zavisi od stručne spreme, od koje zavisi koeficijent za obračun, ocjene kojom je rad zatvorenika ocijenjen od strane radnog instruktora, efektivnog rada itd. U KPZ-u Istočno Sarajevo ima pozitivnih primjera, u pogledu rada i stručnog osposobljavanja zatvorenika, koji su primjenjeni nakon izdržane kazne zatvora. Npr. lice tokom izdržavanja Maloljetničkog zatvora je završilo srednje obrazovanje smijer kulinarski tehničar, po ugovoru sa područnom školom, a praksa se realizovala u ratoranu Kula gdje je lice bilo radno angažovano, te nakon izdržane kazne lice se nastavilo baviti i raditi poslove u struci. Rad zatvorenika mora biti najsličniji radu na slobodi, dakle kao što je rečeno ne smije biti ponižavajući i degradirajući i ne smije se se koristiti kao oblik kažnjavanja. Može se zaključiti da je rad najproduktivniji oblik tretmana, jer se kroz radni angažman doprinosi sticanju i održavanju radnih sposobnosti, radnih navika i stručnog znanja, ali takođe doprinosi i pozitivnom ponašanju zatvorenika, održavanju fizičkog i mentalnog zdravlja, te promjenu njihove ličnosti.

Peta služba u Zavodu je Služba za pravne, finansijske i opšte poslove, koja pomaže u tumačenju zakona, koordinira rad u okviru pravnih i administrativnih poslova.

“Služba za pravne, finansijske i opšte poslove obavlja pravne, stručno-administrativne, računovodstveno-finansijske poslove, poslove ekonomata i depozita, vodi propisane evidencije, organizuje pružanje pravne i druge pomoći zatvorenicima, pritvorenicima i maloljetnicima, te vrši i druge poslove određene zakonom i propisima donesenim na osnovu zakona, kao i zajedničke poslove od opšteg značaja za Ustanovu.”⁶⁴

Nadzor nad radom ustanova za izvršenje krivičnih i prekršajnih sankcija vrši Ministarstvo pravde RS. Nadzor se vrši u oblasti izvršenja sankcija, nadzor nad finansijskim poslovanjem KPZ-a i privrednih jedinica u sklopu KPZ-a, zatim nadzor i kontrola radnih odnosa.

⁶³ Pravilnik o kućnom redu za izdržavanje kazne zatvora (sl. Glasnik RS 58/20).

⁶⁴ Zakon o izvršenju krivičnih i prekršajnih sankcija RS, (član 28. ,sl. Glasnik 63/18).

Prilikom nadzora inspektora Ministarstva pravde RS zatvorenici imaju mogućnost da razgovaraju nasamo bez prisustva zaposlenih.

U cilju ostvarivanja jedinstvenog sistema izvršenja sankcija vrši se nadzor nad primjenom propisa i stručnog rada, a u pogledu izvršenja kazne zatvora i vaspitnih mjera obuhvata kontrolu:

- “1) planova i programa rada Ustanove i pojedinih njenih organizacionih jedinica,
- 2) planova i programa stručnog usavršavanja i obučavanja zaposlenih koji rade na poslovima izvršenja sankcija,
- 3) organizacije i rada službi obezbjeđenja i tretmana,
- 4) organizacije i rada matične evidencije, prijemno-otpusnog odjeljenja,
- 5) načina određivanja i realizacije programa postupanja,
- 6) stanja bezbjednosti,
- 7) primjene disciplinskih mjera prema zatvorenicima,
- 8) sprovođenja zdravstvenih i higijenskih mjera,
- 9) stanja zakonitog i pravilnog postupanja sa zatvorenicima i licima kojima je uz kaznu zatvora izrečena i mjera bezbjednosti obaveznog psihijatrijskog liječenja i čuvanja u zdravstvenoj ustanovi i obaveznog liječenja od zavisnosti,
- 10) primjene uslovnog otpusta,
- 11) primjene ovog zakona i drugih propisa kojima se reguliše oblast izvršenja sankcija,
- 12) organizacije rada zatvorenika,
- 13) zaštite prava zatvorenika,
- 14) primjene kriterijuma prilikom odobravanja pogodnosti,
- 15) stanja objekata, zatvorskih uslova smještaja, grijanja, ishrane, obezbjeđenja odjeće i obuće zatvorenicima i drugo.
- 16) Ministarstvo, u saradnji sa Ustanovama, vrši nadzor nad izvršenjem mjere rada u javnom interesu.
- 17) U vršenju inspekcijuskog nadzora, inspektor je nezavisan u svom radu i preduzima radnje na osnovu ovog zakona i drugih propisa.
- 18) Pravilnik o načinu vršenja inspekcijuskog nadzora nad radom Ustanova donosi ministar.”⁶⁵

⁶⁵ Zakon o izvršenju krivičnih i prekršajnih sankcija RS, (član 66,sl. Glasnik 63/18).

KPZ Istočno Sarajevo pruža neophodnu saradnju sa međunarodnim organizacijama nadležnim za praćenje i zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. U slučaju pritužbi zatvorenika utvrđuju se okolnosti od značaja za pravilnu ocjenu opravdanosti pritužbi, i to:

“Da li su postupanjem zaposlenih Ustanove povrijeđena prava predviđena Ustavom Republike Srpske, zakonom ili drugim propisom kojim su uređena prava i obaveze zatvorenika, da li su prema podnosiocu pritužbe i podnesaka primijenjena Standardna minimalna pravila UN o postupanju sa zatvorenicima, Standardi CPT-a, Preporuke Komiteta ministara zemljama članicama u vezi sa zatvorskim pravilima, kao i preporuke Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, da li su poštovana ljudska prava i da li je čovječno postupano, uz očuvanje tjelesnog i duševnog zdravlja ove kategorije lica, da li su prema tim licima primijenjeni jednak tretman i jednaki uslovi boravka i rada u Ustanovi, da li se pravilno primjenjuju odredbe o kućnom redu, pogodnostima, godišnjem odmoru, kao i sva druga pitanja u vezi sa radom, nastavom, sportskim, kulturnim, informativnim i drugim sličnim okolnostima, da li se pravilno primjenjuju i sva druga prava koja proizlaze iz zakona ili podzakonskih akata iz navedenog područja ili obavezujućih međunarodnih dokumenata koje je Bosna i Hercegovina potpisala.”⁶⁶

⁶⁶ Zakon o izvršenju krivičnih i prekršajnih sankcija RS, (član 101,sl. Glasnik 63/18).

TREĆI DIO

3. Stanje pandemije korona virusa u Republici Srpskoj

Prema podacima Svejske Zdravstvene Organizacije virus korona je nastao u Kini, tačnije u Wuhanu. Obzirom da se radi o prenosivom virusu, koji se veoma brzo širi, najvjerojatnije putem dodira, vazduha itd. brzo je dospio u Evropu, prvo u Francusku i Italiju, a zatim i ostale dijelove Evrope i svijeta. Prvi slučaj zaraze virusom korona u Republici Srpskoj desio se 05.03.2020. godine.⁶⁷ Naime, lice koje je doputovalo iz Italije je bilo zaraženo virusom.

Imajući u vidu posljedice virusa u drugim državama, a usljed širenja virusa, "Vlada Republike Srpske donijela je 16.03.2020. godine, na prvoj vanrednoj sjednici održanoj u Banjaluci, Odluku o proglašenju vanredne situacije za teritoriju Republike Srpske"⁶⁸, zbog epidemiološke situacije izazvane virusom korona. Sve aktivnosti koje su preduzimate u cilju sprečavanja širenja zaraze virusom korona stavljene su pod komandu Republičkog štaba za vanredne situacije. Vlada Republike Srpske je osnovala dva krizna štaba, koji su imali ulogu koordinacije svih organizacija i službi uključenih u borbi protiv širenja zarazne bolesti, odnosno usklađivanje postupanja i aktivnosti u toj borbi. Osnovan je krizni štab za praćenje epidemiološke situacije, čije se djelovanje nadopunjuje sa Koordinacionim timom za planiranje i sprovođenje aktivnosti i štab za praćenje štetnih posljedica virusa korona na privredu Republike Srpske. Par dana nakon pojave prvog slučaja zaraze u Republici Srpskoj, tačnije 11. marta 2020. godine, donijeta je odluka o obustavi nastave u svim obrazovnim institucijama, osnovnim i srednjim školama i fakultetima. Takođe odluka je podrazumjevala zabranu svih javnih okupljanja. Zbog spriječenosti funkcionisanja redovnog obrazovnog sistema, nastava za osnovnu školu je organizovana putem Radio-televizije Republike Srpske (RTRS), to jeste nastava na daljinu putem televizijskog prenosa, koja je emitovana u redovnim jutarnjim terminima. Nastava na visokoškolskim ustanovama je takođe organizovana putem on-line platforme.

⁶⁷ <https://www.slobodnaevropa.org>, pristupljeno 30.03.2023.

⁶⁸ <http://predstavnistvorskbg.rs>, pristupljeno 29.03.2023.

U datom periodu preduzete su značajne mjere i zadaci, koji su određeni naredbama Ministarstva zdravlja i socijalne zaštite u Vladi Republike Srpske, a koje su predstavljene u tabeli:

R/b	Broj naredbe	Datum naredbe	Izvršilac naredbe	Zadatak
1.	11//08-505-13-5/20	24.februar 2020.	Zdravstvene ustanove RS	<p>-zbrinjavanje oboljelih od korona virusa, mjere izolacije osoba koje su bile u kontaktu sa zaraženim,</p> <p>-UKC RS dužan je da obezbjedi prostor sa posebnim ulazom za izolaciju i liječenje oboljelih,</p> <p>-zdravstvene ustanove su dužne da obezbjede zaštitnu opremu i dezinfekciona sredstva u skladu sa procjenom JZU Instituta za javno zdravstvo RS, te da donesu planove u pisanoj formi o raspoređivanju osoblja i interne procedure za postupanje sa sumnjivim i oboljelim pacijentima,</p> <p>-sve jedinice lokalne samouprave su dužni da u saradnji sa domom zdravlja obezbjede prostore za izolaciju lica koja su bila u kontaktu sa oboljelim,</p> <p>-Aerodrom Banja Luka je obavezan da sprovede mjerenje temperature putnicima pri dolasku i da se pridržava drugih preporuka JZU Instituta za javno zdravstvo RS.</p> <p>-za sporvođenje naredbe odgovorni su direktori ustanova, a nadzor vrše zdravstveni inspektori.</p>

2.	11/08-505-13-26/20	12.mart 2020.godine	Zdravstvene ustanove i ustanove socijalne zaštite	<p>-u cilju prevencije od širenja virusa korona nalaže se navedenim ustanovama da sprovedu sve mjere u RS,</p> <p>-zabrana javnih okupljanja u organizaciji ili prostorijama zdravstvenih ustanova i ustanova socijalne zaštite, osim edukacija koje se odnose na aktuelnu situaciju,</p> <p>-inspekcijski nadzor nad sprovođenjem naredbe obavljajuće zdravstveni inspektori u sastavu Republičke uprave za inspekcijeske poslove i u sastavu jedinica lokalne samouprave.</p>
3.	11/08-505-13-35/20	13.mart 2020. godine	Jedinice lokalne samouprave, pravna lica i fizička lica, preduzetnici	<p>-sprovođenje dezinfekcije svih javnih objekata, javnih površina i sredstava javnog prevoza u roku od 48 časova nakon stupanja na snagu naredbe,</p> <p>-dostavljanje izvještaja o izvršenim dezinfekcijama Ministarstvu zdravlja i socijalne zaštite u roku od 72 sata,</p> <p>-kontinuirano sprovođenje preporučenih mjera JZU Instituta za javno zdravstvo, te izvještavanje MZ i socijalne zaštite jednom sedmično o sprovedenim mjerama ,</p> <p>-pravna lica, preduzetnici i fizička lica koje obavljaju poslovnu djelatnost dužni su kontinuirano sprovoditi preporučene mjere JZU Instituta za javno zdravstvo u vezi sa dezinfekcijom vlastitih objekata, površina i sredstava prevoza.</p>

4.	11/08-505-13-40/20	15.mart 2020. godine	Republičkoj upravi za inspekcijske poslove u RS	<p>-nalaže se nadzor nad putnicima koji ulaze u BiH preko graničnih prelaza na području RS</p> <p>-obavezuju se putnici, odnosno roditelji i staratelji djece i maloljetnih lica, kako strani državljani tako i državljani BiH koji ulaze iz inostranstva u RS, odnosno BiH da se prijave nadležnom zdravstvenom inspektoratu ili drugom licu ovlaštenom od strane Inspektorata,</p> <p>-Republički inspektori obavezni su gore navedenim izdati Rješenje o stavljanu u izolaciju u trajanju od 14 dana,</p> <p>-ako se radi o državljaninu BiH sa prebivalištem u RS, republički inspektor je dužan obavjestiti DZ u RS, koji preduzimaju mjere iz svoje nadležnosti, a ukoliko se radi o državljaninu BiH sa prebivalištem u FBiH ili Brčko Distriktu, obavještava Federalnu upravu za inspekcijske poslove, odnosno Inspektorat Brčko Distrikta BiH.</p> <p>-republički inspektor izdaje stranom državljaninu Rješenje o stavljanju u izolaciju od 14 dana prema mjestu boravka u BiH koje stranac navede,</p> <p>-republički inspektor izdaje Rješenje o izolaciji vozaču vozila u međunarodnom transportu na graničnim prelazima, za period koji vozači navedu, odnosno na period od ulaska u BiH do odlaska na sledeći prevoz (izolaciju provode na adresi prebivališta), a vozači koji nisu državljani BiH u izolaciji ostaju u autu. Ako vozač ima prebivalište u FBiH ili Brčko Distriktu, inspektor obavještava Federalnu upravu za inspekcijske poslove ili</p>
----	--------------------	----------------------	---	--

				<p>Inspektorat Brčko Distrikta BiH</p> <p>-poslovni subjekat koji koristi uslugu međunarodnog transporta, dužan je da obezbjedi boravak na mjestu utovar-istovar vozačima koji nemaju državljanstvo BiH uz poštovanje svih preventivnih mjera, o čemu izdaje ovjerenu izjavu,</p> <p>-Inspektori su dužni vozačima tražiti dokaz o zaposlenju uz indentifikacioni dokument koji imaju zasnovan radni odnos sa privrednim subjektima u pograničnim oblastima, a vozači su dužni pokazati,</p> <p>-zdravstvena ustanova koja obavlja prevoz pacijenata izvan RS dužna je najaviti Republičkom inspektoratu okvirno vrijeme i mjesto ulaska u BiH, te da dostavi dokaz o obavljenoj zdravstvenoj usluzi za pacijenta kojeg prevozi,</p> <p>-ne pridržavanje mjera naloženih od Republičkog inspektorata podliježe krivičnoj i prekršajnoj odgovornosti.</p>
--	--	--	--	--

Табела 1. Naredbe Ministarstva zdravlja i socijalne zaštite u Vladi RS

Kao preventivne mjere Vlada Republike Srpske je 15.03.2020. godine je uvela da se broj radnika u javnim ustanovama u vrijeme epidemiološke situacije svede na minimum, a ostali radnici su posao obavljali od kuće, te je zabranjeno svako službeno putovanje van granica Republike Srpske i Bosne i Hercegovine.

Usled nepoznanosti o kakvom virusu se radi, a obzirom na negativne posljedice u drugim zemljama, „Republički štab za vanredne situacije donio je 18. marta 2020. godine Zaključak o obaveznom sprovođenju mjera za reagovanje na pojavu bolesti izazvane novim virusom korona (COVID 19) u Republici Srpskoj“.⁶⁹

⁶⁹ <https://koronavirusrpskoj.com/> (pristupljeno dana 12.04.2023.)

U cilju prevencije širenja zaraze virusom korona preduzimaju se vanredne mjere na teritoriji Republike Srpske, koje su na snazi do 30. marta 2020. godine, a koje podrazumijevaju sledeće zabrane: zabrana svih javnih okupljanja, rad ugostiteljskih objekata, rad svadbenih salona, fitnes centara, bazena, dječijih igraonica, pijaca, privatnih stomatoloških ambulanata, rad igara na sreću, škola sporta i sportskih organizacija, treninga i sportskih takmičenja. U tom pogledu ograničen je rad trgovačkim centrima u vremenu od 07:00 do 18:00 časova. Ovim su obuhvaćene prehrambene trgovine, apoteke i poljoprivredne apoteke, i to samo ako se nalaze u tržnim centrima, te trgovine stočne hrane i trgovine na veliko. U vremenu od 07:00 do 22:00 dozvoljen je rad trgovinskim objektima vrste dragstori i proizvođačima hljeba. Rad u navedenim objektima pored vremenskog ograničenja organizovan je uz poštovanje sledećih mjera:

- u zatvorenom prostoru istovremeno može da boravi manji broj ljudi, a isti se reguliše na samom ulazu u objekat,
- razmak između kupca je 1m, što mora biti označeno,
- u zatvorenim objektima gdje se roba prodaje mora se obezbediti brz prolazak kupaca, a pojačati mjere dezinfekcije i higijene,
- rad javnih kuhinja je dozvoljen samo preko šaltera,
- hoteli i moteli mogu pružati usluge smještaja, a hrana i piće se takođe može služiti samo smještenim gostima navedenih objekata,
- apotekama i poljoprivrednim apotekama se ne mijenja radno vrijeme, stim da se u istim mora voditi računa o broju prisutnih kupaca,
- subjekti koji obavljaju djelatnosti dostave hrane i životnih namjernica istu mogu obvaljati u vremenu od 07:00 do 18:00, a sve uz maksimalne mjere higijene,
- rad benzinskih pumpi je neograničen, osim za prodajne objekte koji su u sklopu benzinskih pumpi.

Navedene mjere, iako neophodne, otežale su funkcionisanje svih institucija, preduzeća, organizacija, a samim tim izazvalo je nezadovoljstvo naroda. Nezaovoljstvo naroda, strah i panika posebno je došla do izražaja uvođenjem mjera zabrane kretanja dana 21. marta 2020. godine.

“Republički štab za vanredne situacije, na 5. sjednici održanoj u Banjaluci, donio je Zaključak o ograničenju i zabrani kretanja lica na teritoriji Republike Srpske⁷⁰.

⁷⁰ <https://koronavirusrpskoj.com/> (pristupljeno dana 14.04.2023.)

Dakle, zabranjuje se kretanje licima starosti od 65 godina i starijim, obzirom da zbog starosti imaju slabiji imunitet te se smatraju za najugroženije kategorije, a takođe zabranjuje se kretanje svim licima po javnim površinama u vremenu od 20:00 do 05:00. Zabrane se odnose i na okupljanje u vjerskim objektima, te se svim vjerskim zajednicama nalaže da svoje vjerske obrede prilagode mjerama prevencije širenja virusa korona. Zabranama ne podliježu zdravstveni radnici, pripadnici Ministarstva unutrašnjih poslova koji su na dužnosti i drugim pripadnicima agencija i organizacija koja obavljaju javna ovlašćenja, zatim licima kojima je potrebna hitna zdravstvena pomoć. U navedenom vremenu kretanja je dozvoljena licima kojima je izdata dozvola za nesmetano obavljanje poslova od strane Ministarstva unutrašnjih poslova ili poslodavca. Obzirom da je dolazilo do zloupotreba zbog grube nemarnosti ili nerazvijene svijesti kod građana uključujući i poslodavce kao odgovornih lica, uvedeno je da dozvolu o kretanju može izdati samo Ministarstvo unutrašnjih poslova RS. Primjer neodgovornog ponašanja je u Željeznicama RS, koje su izdale hiljadu dozvola za kretanje radnika u vrijeme policijskog časa. Republički štab za vanredne situacije poništio je sve navedene dozvole za kretanje, a važeće dozvole za radnike ovog preduzeća izdalo je Ministarstvo unutrašnjih poslova, odnosno Policijska uprava Doboj, prema realnoj potrebi. Neodgovornog ponašanja građana i nepoštovanja preventivnih mjera pokazalo se i kroz ne pridržavanje mjera izolacije, odnosno karantina, te je naloženo ovlaštenim službenim licima da kontinuirano vrše kontrolu i obavještavaju epidemiološke službe i komunalnu policiju u mjestima u koja su upućena lica sa određenom kućnom izolacijom, te da sve službe koordinisano rade i razmjenjuju informacije. U slučaju nedostatka odgovarajućeg broja komunalne policije, načelnici opština su mogli izdati ovlašćenja zaposlenim da vrše kontrolu izolacije. Kako bi se zaštitio zdravstveni sistem na ulazu u Javne Zdravstvene Ustanove postavljeni su trijažni punktovi, a sprovedeni su samo hitni medicinski postupci, kao što su hitna hirurška intervencija, pomoć onkološkim pacijentima, hitni ginekološki i pedijatrijski pregledi, dok su ostale usluge prolongirane.

3.1. Proglašenje vanrednog stanja na teritoriji Republike Srpske

Obzirom da su epidemiološke mjere u cilju sprečavanja širenja zaraze virusom korona donošene sporo i da su iste teško sprovedene, te da su iscrpljene sve mogućnosti u protekloj periodu, odlučeno je uvođenje vanrednog stanja na području teritorije Rpublike Srpske.

“Narodna skupština Republike Srpske usvojila je 28. marta 2020.godine, na 12. posebnoj sjednici u Banjoj Luci, Odluku o proglašenju vanrednog stanja na teritoriji Republike Srpske zbog epidemiološke situacije u Republici Srpskoj izazvane virusom korona.

Odluka je donesena na osnovu Amandmana CVII na član 70. stav 3. Ustava Republike Srpske, kojim je propisano da Narodna skupština, u skladu sa Ustavom i zakonom, proglašava vanredno stanje za Republiku ili dio Republike u slučaju ugrožavanja sigurnosti uslijed elementarnih nepogoda (poplave, zemljotresi i požari), prirodnih katastrofa, epidemija, kršenja ljudskih prava i sloboda i normalnog funkcionisanja ustavnih organa Republike.

Takođe, članom 38. Zakona o Vladi Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 118/08) propisano je da Narodna skupština Republike Srpske, na prijedlog Vlade Republike Srpske, proglašava vanredno stanje kada je ugrožena bezbjednost na teritoriji Republike ili dijelu Republike zbog elementarnih nepogoda (poplave, zemljotresi, požari i sl.), prirodnih katastrofa, epidemija, kršenja pravila ljudska prava i slobode i normalno funkcionisanje ustavnih organa Republike, kao i predlaganje akata za preduzimanje mera u takvim okolnostima.

Narodna skupština je na početku sednice većinom glasova narodnih poslanika odlučila da sednica bude zatvorena za javnost.

Dvanaesta posebna sjednica zakazana je na zahtjev Vlade Republike Srpske, a Kolegij Narodne skupštine odlučio je da se ona održi u Kulturnom centru Banski dvor u Banjoj Luci, kako bi se zbog aktuelne situacije izazvane pandemijom virusa korona 19, omogućila neophodna udaljenost između učesnika sesije.”⁷¹

Proglašenje vanrednog stanja u Republici Srpskoj izazvalo je burno reagovanje opozicije, kao i političkih predstavnika iz Federacije Bosne i Hercegovine. Opozicija smatra da su se mjere mogle poštovati i bez uvođenja vanrednog stanja, a isto je uvedeno sa ciljem prikrivanja raznih malverzacija u javnim nabavkama zaštitne opreme, i drugo, te ovim postupkom nisu donesene konkretne mjere ni zakoni. Upravo vanredno stanje je pogodno da se odluke donose brzo i bez saglasnosti ostalih, jer takvim postupanjm se suspenduju institucije, a sve uredbe donosi predsjednik koje imaju snagu zakona. Zatvaranje sjednice za javnost je izazvalo sumnju kod mnogih, a opozicija smatra da upravo takvo ponašanje govori da vlast nema hra-

⁷¹ <https://koronavirusrpskoj.com/> (pristupljeno dana 15.04.2023.)

brosti da prizna da se RS nalazi u teškoj situaciji na svim poljima, od privrede, zdravstvenog sistema, organizaciono itd. Bošnjački političari su zahtjevali da vanredno stanje ne remeti dostavljanje humanitarne pomoći povratničkim naseljima, odnosno da se u tu svrhu ne spriječava kretanje preko međuentitetske linije. Pošto je zahtjev Bošnjaka odbijen, najavljeno je da će uložiti veto na odluku uvođenja vanradnog stanja u RS, ali nakon sastanka sa predsjednicom, dato je obećanje da do tog spora neće doći, nakon čega je Odluka o vanrednom stanju stupila na snagu. U prvi mah borba protiv virusa korona je izgledala dobro, uspješno i organizovano, uz prihvatanje svih mjera od strane građana. Prihvaćena je bila mjera zabrane kretanja, policijski čas, nošenje maski, međutim polako se počelo gubiti povjerenje građana u institucije i donesene odluke. Gubljenju povjerenja građana doprinjelo je više faktora, kao što su mediji, razna politička prepucavanja pozicije i opozicije, špekulacije o zloupotrebama u javnim nabavkama, kao ubjeđivanje građana da se strogo pridržavaju donesenih mjera dok su pojedini političari učesnici privatnih partija i zabava.

3.2.Uloga policije u sprečavanju širenja korona virusa

Uloga policije u sprečavanju širenja korona virusa najviše se ogledala u kontroli kretanja građana u vrijeme policijskog časa. Pripadnici policije su kontrolisali kretanje građana u vrijeme zabrane, te tom prilikom legitimisali lica koja se zateknu na javnim površinama i vršili kontrolu posjedovanja dozvole za kretanje izdatu od strane MUP-a ili poslodavca. Zabrana kretanja građana kao i sve ostale mjere varirale su i zavisile od stanja ukupne epidemiološke situacije. Republički štab za vanredne situacije uz prethodno navedene mjere i zabrane kretanja uz određene korekcije, donio je “Zaključak o ograničenju i zabrani kretanja u dane vikenda (broj 15-2/20 od 03.04.2020. godine)”⁷², a koji se odnosio na zabranu kretanja svih građana izvan mjesta njihovog prebivališta odnosno boravišta u vremenu od subote u 12:00 do nedjelje u 18:00 časova. Objedinjeni “Zaključak o ograničenju i zabrani kretanja na teritoriji RS (broj 16-3/20)”⁷³, Republički štab je donio 06.04.2020. godine. Istim se potpuno zabranjuje kretanje licima od 65 godina i starijim osim utorkom i petkom u vremenu od 07:00 do 10:00 radi kupovine osnovnih životnih namjernica, lijekova i obaveza u bankama, zatim zabrana se odnosi na sva lica bez obzira na starost u vremenu od 20:00 do 05:00 časova, te

⁷² <https://koronavirusrpskoj.com/> (pristupljeno dana 12.05.2023.)

⁷³ <https://koronavirusrpskoj.com/> (pristupljeno dana 12.05.2023.)

svim licima za vrijeme vikenda izvan mjesta prebivališta odnosno boravišta od subote u 12:00 do nedjelje u 18:00 časova. Naloženo je da sve apoteke, banke i trgovačke radnje strogo provode mjere zaštite, dezinfekcije, rastojanja i boravak najviše do tri osobe u prostoriji. Licima starijim od 75 godina na selima dozvoljeno je obavljanje poljoprivrednih poslova uz poštovanje zaštite i socijalnog rastojanja, a pčelarima je dozvoljeno kretanje do mjesta gdje su stacionirani pčelinjaci utorkom i vikendom ako su registrovani. Realizaciju ovog zaključka sprovodili su pripadnici Ministarstva unutrašnjih poslova RS, kao i “Zaključka broj 19-3/20 od 10.04.2020. godine”⁷⁴, koji se odnosio na obavezno nošenje maski i rukavica na otvorenom u saradnji sa nadležnom inspekcijom i komunalnom policijom.

Rad policije u vrijeme epidemiološke situacije je bio veoma otežan, iz više faktora, od kojih su prije svega nerazvijena svijest građana o novonastaloj problematici, socijalna neodgovornost, nepovjerenje u institucije, te politizacija kao najizraženiji faktor, koji se ogleda u neusklađenosti mjera kriznih štabova u entitetima i Distriktu Brčko. Tokom vjerskih ili državnih praznika mjere zabrane kretanja su bile rigorozne, međutim broj zaraženih lica se povećavao, te se postavljalo pitanje realnog efekta policijskog časa i zabrane kretanja ako mjere nisu entitetski usklađene. Sve mjere koje su donošene u Republici Srpskoj i Federaciji Bosne i Hercegovine su donešene bez imalo koordinisanosti. Na primjer u Federaciji BiH je ukinut policijski čas i mjera karantina, a u RS je i dalje bio na snazi. Dakle, rad policijskih organa je bio praktično otežan, jer lica koja ulaze u BiH, a prijavu prebivališta imaju u RS-u sprovode se u karantin, a ostali se sprovode do međuentitetske linije radi kućne izolacije. Lica koja žive u FBiH, a zaposleni su u firmama u RS, susretali su se sa raznim neprijatnostima, od otežanog kretanja, do nerazumjevanja kolega i poslodavaca u firmama. Te osobe su bile izložene stigmatizaciji, jer su automatski označene kao potencijalni prenosioci zaraze. Policija je nesumnjivo dala veliki doprinos u borbi protiv širenja korona virusa, međutim veoma je teško suzbiti širenje zarazne bolesti u okviru i najmanje zajednice, ako mjere nisu sistematizovane i koordinisane na nivou države, a što podrazumjeva potpunu usaglašenost kako u donošenju odluka tako i nadzoru realizacije donešenih odluka.

⁷⁴ <https://koronavirusrpskoj.com/> (pristupljeno dana 12.05.2023.)

3.3.Ukidanje vanrednog stanja na teritoriji Republike Srpske

Prema analizama stanja epidemiološke situacije na teritoriji entiteta RS, a prvenstveno prema broju zaraženih lica, pokazalo se opravdanim za ublažavanjem donešenih mjera, te postepeno vraćanje normalnom životu.

Prema mišljenju Ministarstva zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske stvoreni su preduslovi za ukidanje vanrednog stanja, te 14. maja 2020. godine Ministarstvo zdravlja je informisalo Vladu RS u kojem navodi: „ Da je zbog dosljednog sprovođenja preporučenih mjera Svjetske zdravstvene organizacije i stvorenih preduslova za dalje aktivnosti na kontroli širenja virusa, kao i za efektivnije sprovođenje preventivnih mjera u zajednici, uz kontinuirano epidemiološko praćenje i nadzor nad sprovođenjem zakona i drugih akata, epidemiološka situacija stavljena je pod kontrolu”.⁷⁵

U maju 2020. godine Štab za vanredne situacije je postepeno ublažavao epidemiološke mjere izdajući određena uputstva za rad javnih ustanova, preduzeća, ugostiteljskih objekata, vrtića, muzeja, tržnih centara, biblioteka. Ukida se zabrana kretanja lica starijih od 65 godina. Nošenje zaštitnih rukavica u zatvorenom prostoru nije obavezno, dok nošenje maski je ostalo na snazi. Dozvoljena su sportska takmičenja u prisustvu navijača, stim da je prisustvo publike dozvoljeno uz uslov poštovanja epidemioloških mjera distance, a samim tim je ograničen broj prisutnih. Povećan je broj osoba koji mogu da prisustvuju privatnim okupljanjima na 50, a javnim na 100 . Mjera izolacije je prvo smanjena pa potpuno ukinuta za sve koji ulaze na teritoriju entiteta, stim da je Komunalna policija nastavila kontrolisati lica kojima je izdat nalog o izolaciji zbog postojeće zaraze ili kontakta sa zaraženim osobama. Ipak sve aktivnosti građana su morale biti u skladu sa policijskim časom.

U vezi navedenog i realne epidemiološke slike Vlada je uputila prijedlog za ukidanje vanrednog stanja., te “na osnovu Amandmana CVII na član 70. stav 3. Ustava Republike Srpske, čl. 182. i 186. stav 1. Poslovnika Narodne skupštine Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske", br. 31/11 i 34/17), Narodna skupština Republike Srpske, na Trinaestoj posebnoj sjednici održanoj 21. maja 2020. godine, donijela je odluku o ukidanju vanrednog stanja za teritoriju Republike Srpske (broj 02/1-021-368/20).”⁷⁶

⁷⁵ <https://www.paragraf.ba/dnevne-vijesti/20052020/20052020-vijest3.htm> (pristupljeno 13.05.2023.)

⁷⁶ <https://www.narodnaskupstinars.net/?q=la/akti/odluke/odluka-o-ukidanju-vanrednog-stanja-za-teritoriju-republike-srpske> (pristupljeno 13.05.2023.)

Iako je ukidanje vanrednog stanja podrazumjevalo i ukidanje policijskog časa, normalizacija stanja nije potpuna. Dakle nakon vanrednog stanja, na snazi su ostale druge mjere u skladu sa vanrednom situacijom. Građani su bili dužni da nose zaštitne maske u poštju socijalnu distancu, neophodno je bilo kontinuirano vršiti dezinfekciju prilikom ulaska u objekte, mjerenje temperatura na ulazu preduzeća i institucija svih zaposlenih i drugih koji ulaze u objekte, te u slučaju povišene temperature isti su se udaljavali iz objekata. Republički štab je izdavao preporuke za postepeno ublažavanje mjera, bez naglog opuštanja građana, kako se stanje ne bi pogoršalo.

3.4.Prve Vladine mjere za pomoć građanima i ublažavanje štetnih posljedica na privredne subjekte u RS

U pogledu ublažavanja finansijskih posljedica izazvanih pojavom virusa korona Vlada Republike Srpske je kao prvobitne mjere preduzela niz finansijskih pomoći najugroženijim kategorijama društva kao i određene mjere pomoći privrednim subjektima. Izdvojeno je 100 hiljada KM iz budžetske rezerve predsjednika Vlade RS. Navedena sredstva su namjenjena za kupovinu osnovnih namjernica i higijenskih sredstava za najugroženije porodice po cijeloj RS, a ista su raspodjeljena putem centara za socijalni rad. Pored navedenog izdvojeno je 49 hiljada KM za pomoć javnim kuhinjama. Takođe iz budžeta predsjednika RS izdvojeno je 100 hiljada KM pomoći za nabavku maski za penzionere kao najugroženiju kategoriju, koje su podjeljene putem Crvenog krsta i Fonda za penzijsko invalidsko osiguranje RS-a.⁷⁷

Privrednim subjektima je omogućeno odgađanje plaćanja poreza na dobit, smanjenje parafiskalnih nameta, a banke RS su na inicijativu Vlade RS dozvolile grejs periode za kreditna zaduženja istih, te prolongirana je otplata kredita Investiciono-razvojne banke u trajanju od tri mjeseca, odnosno moratorij na otplatu. Uvedena je hitna isplata povrata poreza i doprinosa za povećanje plata u 2019. godini.⁷⁸

Kako bi se smanjile posljedice i spriječili dalji finansijski problemi otvoreni su i posebni računi, koji su nazvani Fondovi solidarnosti RS. Sredstva za fondove solidarnosti su prikupljana na dobrovoljnoj osnovi, stim u vezi zaposleni u javnim ustanovama su davali izvještaje o odbrovoljnom izdvajanju.

⁷⁷ <https://koronavirusrpskoj.com/> (pristupljeno dana 13.05.2023.)

⁷⁸ <http://predstavnistvorsk.rs>, (pristupljeno 14.05.2023.)

3.5. Provođenje higijensko epidemioloških mjera na sprečavanju širenja zaraze korona virusom u Kazneno Popravnom Zavodu Istočno Sarajevo

Kazneno Popravni Zavod Istočno Sarajevo preduzeo je niz epidemioloških mjera za spriječavanje širenja COVID 19. Prvenstveno je održan grupni sastanak sa zatvorenicima dana 11.03.2020. godine, na kojem su prisustvovali zatvorenici oba kolektiva u prostorijama za smještaj zatvorenih lica muškog pola.

Sastanak je održan kako bi se svi zatvorenici upoznali sa hitnim mjerama koje se preduzimaju radi sprečavanja širenja zaraze i zaštite zdravlja zatvorenika od korona virusa. Kako smo upoznati, Svjetska zdravstvena organizacija je zvanično proglasila globalnu pandemiju usljed širenja zaraze virusom korona, te su u cilju preventivnog djelovanja radi širenja virusa, po instrukcijama Ministarstva pravde RS, donešene odluke, savjeti i uputstva, te saopštene mjere koje stupaju na snagu odmah.

U uvodnom dijelu sastanka predočene su određene specifičnosti i uobičajeni simptomi virusa, te su zatvorenici informisani o stanju vezanom za navedenu problematiku u široj društvenoj zajednici, kao i stanju u tom pogledu na globalnom nivou. Zbog brzine širenja virusa i ozbiljnosti zaraze, savjetovano je razumno i revnosno pristupanje pridržavanju datih uputstava i pridržavanju preduzetih mjera.

Iz prvog i drugog vaspitnog kolektiva sastanku je prisustvovalo 16 zatvorenika, tj. svi zatvorenici, izuzev tri zatvorenika koji su radno angažovani u Radnoj jedinici „Ekonomija“, gdje su i boravili. Takođe, sastanku nije prisustvovao jedan zatvorenik, koji je bio na korištenju odobrene vanzavodske pogodnosti. Narednog dana je održan sastanak u RJ „Ekonomija“, na istu temu, kako bi se informisali zatvorenici o preduzetim mjerama i povlačenju istih u krug zatvora. Atmosfera na sastancima je bila korektna, prilagođena temi i situaciji, te se stekao utisak da je kod zatvorenika postojao osjećaj lične i kolektivne odgovornosti za novonastalu situaciju i motivacija za poštivanjem navedenih mjera.

3.5.1. Epidemiološke mjere donesene u Kazneno Popravnom Zavodu Istočno Sarajevo

Epidemiološke mjere u Kazneno Popravnom Zavodu Istočno Sarajevo prvenstveno su preduzete zbog zaštite zdravlja zatvorenika, ali i ostalih građana sa kojima mogu doći u

kontakt. Mjere koje su preduzete u periodu pojave virusa korona od 11.03.2020. godine, na nivou Zavoda su usklađene sa predloženim mjerama i preporukama Insituta za javno zdravstvo. Zavodske preventivne mjere su obuhvatale sledeće aktivnosti:

- obavezno podići na najveći mogući nivo ličnu higijenu zatvorenika,
- na najveći nivo podići kolektivnu higijenu u kolektivima, uključujući sve prostorije za smještaj, kao i predmete koje koriste zatvorena lica, a koji se nalaze na odjeljenju.
- prolongira se korištenje odobrenih vanzavodskih pogodnosti. Sve vanzavodske pogodnosti koje zatvorenici nisu iskoristili moći će se koristiti kada se navedene mjere obustave.
- obustavljaju se redovne i vanredne posjete za sva zatvorena lica.
- zatvorenici koji su radno angažovani na vanjskim radilištima se povlače u krug Zavoda, a privremeno im se određuje novi radni angažman.
- rad sa zatvorenicima u sklopu tretmanskih aktivnosti smanjiti na minimum, a grupne oblike vaspitnog rada prolongirati do daljnjeg.
- poštu i pakete za zatvorenike po prijemu odlagati u posebne prostorije, a iste uručivati nakon što protekne 24 časa.
- zatvorenici koji se sprovode na sud, ljekarske preglede, ili iz drugih razloga napuštaju Ustanovu, ili koji tek budu primljeni na izdržavanje kazne zatvora, smještaju se u izolaciju do 14 dana (karantin).

Od marta 2020. godine, sve aktivnosti su obavljane prema važećim mjerama vezane za epidemiološku situaciju u RS i u skladu sa principima CPT-a koji se odnose na tretman lica lišenih slobode za vrijeme navedene situacije izazvane virusom korona. Naime, dopisom Ministarstva pravde RS broj 08.030/240-44/20 od 13.04.2020. godine KPZ Istočno Sarajevo je zaprimio Izjavu CPT-a o principima vezanim za tretman lica lišenih slobode u kontekstu pandemije zaraze korona virusom, kojih se Ustanova pridržavala. U skladu sa principima CPT-a preduzete su sve moguće aktivnosti kako bi se zaštitilo zdravlje i lična bezbjednost svih lica lišenih slobode, a što doprinosi i očuvanju zdravlja i lične bezbjednosti zaposlenih. Poštovane su smjernice Svjetske zdravstvene organizacije o borbi protiv pandemije. Sve mjere preduzete za lica lišena slobode sa ciljem sprečavanja širenja virusa korona su bile usklađene sa zakonima. Svako postupanje je bilo proporcionalno trenutnim epidemiološkim situacijama, uz poštovanje ljudskog dostojanstva. Zatvorenici su blagovremeno obavještavani

o epidemiološkim mjerama. U pogledu pronalaska nekih alternativnih rješenja za lica koja se nalaze na izdržavanju kazne zatvora, u smislu prijevremenih otpusta ili uslovnih otpusta zbog pandemije nije bilo, a razlog što se nije pristupilo tim mjerama jeste što smještajni kapacitet KPZ-a Istočno Sarajevo nije bio prenatrpan, tako da je bilo dovoljno prostora za razdvajanje zatvorenika i smanjenja međusobnih kontakata. Takođe posebno se posvetila pažnja prema starijim zatvorenicima i zatvorenicima lošeg zdravstvenog stanja, kao najranjivijoj kategoriji. Za takve zatvorenike kao i sve sumnjive na zarazu virusom obezbjeđeno je testiranje, izolacija u stacionare, ili ukoliko se utvrdi postojanje virusa, obezbjeđena je adekvatna njega ili po potrebi intenzivna njega u najbližoj zdravstvenoj ustanovi. Takođe, zatvorenicima je omogućeno psihološko savjetovanje, koje su prema procjenama i potrebi sprovodila dva psihologa KPZ-a Istočno Sarajevo. Zatvorenicima koji su smješteni u karantin zbog infekcije ili zbog sumnje na zarazu, obezbjeđeni su adekvatni uslovi od hrane, smještaja sa odgovarajućom toplotom u skladu sa godišnjim dobom, boravkom na svježem vazduhu, higijenskim uslovima, te uključujući konstantan nadzor medicinskog zavodskog osoblja itd. Iako su u prvi mah uvedene mjere te ograničen kontakt sa spoljnim svijetom, odnosno obustavljene posjete, zatvorenicima je dozviljen slobodniji kontakt putem češćih telefonskih razgovora, a onim koji nisu imali finansijskih sredstava, pozivi su omogućeni o trošku Ustanove. Ipak treba istaći da su sprovođenjem navedenih mjera sva prava zatvorenika poštovana.

Od 01.06.2020. godine u skladu sa naredbom Ministarstva pravde RS br. 08.030/240-31/20 od 28.05.2020. godine, obzirom da su mjere ublažene, dozvoljene su sledeće aktivnosti za zatvorenike:

- vanzavodske pogodnosti su dozvoljene od 01.06.2020. godine.
- vanzavodske pogodnosti su odobravane uz izricanje mjera sigurnosti: Zahtjev za boravak na određenoj adresi, odnosno adresi korištenja pogodnosti, što podrazumjeva da zatvorenici koji koriste pogodnosti ne smiju napuštati adresu stanovanja, kako bi se smanjio kontakt sa drugim licima, a o čemu KPZ obavještava policijsku stanicu po mjestu prebivališta, koja kontroliše poštivanje tih mjera.
- redovne posjete za zatvorena lica su dozvoljene uz poštivanje mjera zaštite, odnosno posjete se obavljaju u prostorijama za posjete u kojima su zatvorenici odvojeni od posjetilaca zaštitnim pleksiglasom, stim da u posjetu mogu doći najviše dvije osobe.
- vanredne posjete su dozvoljene samo u izuzetnim slučajevima.

- posjete koje su predviđene članom 98/1 Zakona o izvršenju krivičnih i prekršajnih sankcija RS, odnosno boravak zatvorenika sa bračnim drugom u namjesnoj prostoriji u trajanju od 5 časova nisu dozvoljene (intimna posjeta).
- kontakt sa zatvorenim licima je smanjen na minimum, a prilikom kontakta sa istim poštovane su mjere nošenja zaštitnih maski i držanje odgovarajuće distance.
- zatvorenici koji su iz epidemioloških razloga povučeni sa otvorenih radilišta su vraćeni na ranija radna mjesta.
- grupni tretmanski rad sa zatvorenicima na određene teme se nije obavljao.
- zatvorenici koji se sprovode na sud, ljekarske preglede, koriste vanzavodske pogodnosti ili iz drugih razloga napuštaju Ustanovu, te lica koji tek budu primljeni na izdržavanje kazne zatvora, smještaju se u izolaciji od 7 do 14 dana (karantin).

Prilikom korištenja pogodnosti van Ustanove zatvorenici su uz ovjerene dozvole za vanzavodske pogodnosti dobijali i smjernice u pismenoj formi, kako da zaštite sebe i druge od širenja virusa. Smjernice su se odnosile na održavanje lične higijene, nošenja maski, ponašanje u zatvorenom prostoru, postupanja prilikom povratka u zatvor. U slučaju i najmanjih simptoma poput prehlade, blago povišene temperature, kašlja savjetovani su da obavezno ostanu u samoizolaciji i ako se stanje pogorša da potraže medicinsku pomoć, stim da prvo kontaktiraju telefonom i slijede instrukcije medicinskih radnika. U slučaju korištenja javnih prevoza da se pridržavaju propisanih mjera Instituta za javno zdravstvo. Informisani su da maske prije svega služe za kontrolisanje potencijalnih izvora zaraze, te iste je neophodno nositi u zatvorenim prostorima i mjestima gdje je veći promet ljudi. Maske nisu zamjena za ostale mjere kao što su pravilno i redovno pranje ruku u trajanju od 20 sekundi, fizička distanca i izbjegavanje grupa u zatvorenom, respiratorna higijena itd. Cilj usmenog savjetovanja i pismenih smjernica za zatvorenike u vezi virusa korona, bio je podizanje svijesti i jačanje lične odgovornosti kako bi se smanjila tendencija širenja virusa, te kako bi zaštitili sebe i svoje bližnje i doprinjeli zaštititi cjelokupne društvene zajednice.

Sve preventivne mjere kako za zatvorena lica tako i za zaposlene u KPZ-u su revidirane u zavisnosti od epidemiološke situacije. Tako je zdravstvena služba KPZ-a Istočno Sarajevo dana 16.03.2021. godine, u cilju zaštite zatvorenika i zaposlenih u Ustanovi, zbog pogoršanja epidemiološke situacije i povećanja broja zaraženih, podnijela prijedlog da se ponovo do daljnjeg obustavi korištenje vanzavodskih pogodnosti zatvorenika. Prijedlog su podržale

Služba obezbijedenja i Služba tretmana. U skladu sa prijedlogom direktor KPZ-a Istočno Sarajevo je izdao obavještenje o obustavi pogodnosti broj 08/1.01/240-299/21 od 16.03.2021. godine. Međutim nakon dva mjeseca epidemiološka situacija se poboljšala, pa je Republički štab za vanredne situacije donio Odluku o ublažavanju mjera donesenih s ciljem suzbijanja širenja virusa korona u Republici Srpskoj. Imajući u vidu odluke Republičkog štaba Ministarstvo pravde RS je donijelo naredbu broj 08.030/240-31/20 od 24.05.2021. godine, kojom su od 01.juna 2021. godine sve aktivnosti zatvorenika po pitanju korištenja pogodnosti van kazneno-popravne ustanove kao i pogodnosti koje zatvorenici koriste unutar ustanove realizovani u skladu sa odredbama Zakona o izvršenju krivičnih i prekršajnih sankcija RS. U skladu s naredbom MP RS-a, direktor KPZ-a je samoinicijativno primjenjivao mjere epidemiološke zaštite u zavisnosti od trenutne epidemiološke situacije. Dakle, direktor je mogao da odobri i obustavi pogodnosti, a svako napuštanje zatvorenika van ustanove bilo da se radi o sprovođenju na sud, ljekarskom pregledu, pogodnostima ili je u pitanju prijem novih lica na izdržavanje kazne zatvora, u svakom slučaju je određivan karantin. Redovno je vršena dezinfekcija svih prostorija i prostora KPZ-a, te redovno dostavljana potrebna dezinfekciona sredstva i sredstva za održavanje lične i kolektivne higijene. Prilikom ulaska u KPZ obavezno je bilo mjerenje temperature bezkontaktnim toplomjerom, dezinfekcija ruku, nošenje zaštitne maske i prelazak preko postavljenih dezinfekcionih barijera za dezinfekciju obuće.

Da bi se postigla adekvatna zaštita zatvorenika i spriječilo širenje virusa veliki uticaj je bio i na zaposlene radnike KPZ-a u pogledu podizanja svijesti i odgovornosti. Konstantno je sugerisano zaposlenim odgovorno ponašanje i pridržavanje epidemioloških mjera. U periodu pogoršanja epidemiološke situacije smanjen je broj zaposlenih koji je direktno bio u kontaktu sa zatvorenicima, uvedeno je skraćeno radno vrijeme, a jedan dio zaposlenih radnika je rad obavljao od kuće, kao pasivno dežurstvo, sto se pretežno odnosilo na neuniformisane službe KPZ-a. Međutim, neusklađenost epidemioloških mjera u entitetima BiH je otežavalo sprovođenje potpune zaštite. Primjra radi u jednom entitetu je ukinut policijski čas i mjera karantina, gdje se narod vraćao normalnom životu, dok je u drugom entitetu policijski čas bio na snazi, a činjenica je da su zaposleni u KPZ-u Istočno Sarajevo iz oba entiteta.

Analizom podataka zdravstvene službe KPZ-a može se konstatovati da u 2020. godini nije bilo zaraženih zatvorenika, u 2021. godini je bilo zaraženo dva zatvorenika i tri zatvorenice, a u 2022. godini je zaraženo samo jedno zatvoreno lice i to početkom godine. U cilju zaštite

svih lica lišenih slobode u KPZ-u je omogućeno dobrovoljno vakcinisanje, kojem je pristupilo pet zatvorenika i četrnaest zatvorenica.

Epidemiološke mjere u KPZ-u Istočno Sarajevo su bile na snazi do 20.05.2022. godine, kada je na prijedlog službe tretmana, zdravstvene službe i službe obezbijedenja direktor KPZ-a donio Odluku o ukidanju mjera protiv COVIDA19 (br. 08/1.08/240-478/2022 od 20.05.2022.). Navedenom Odlukom ukinuta je izolacija nakon povratka iz spoljašnje sredine, ukinuta je sigurnosna mjera "Boravak na adresi prebivališta" prilikom korištenja vanzavodskih pogodnosti, odobrene su posjete bračnog druga (intimne posjete) uz dostavu Covid testa, te dozvoljene su redovne posjete bez zaštitne barijere između zatvorenika i posjetilaca.

3.5.2. Odnos zatvorenika spram donesenih epidemioloških mjera

Prvobitno zatvorenici su prihvatili sve navedene mjere, međutim pošto se epidemiološka situacija odužila, javio se određen stepen nezadovoljstva, te se primjećivao uticaj zatvorskih deprivacija. Nezadovoljstvo je izraženo prvenstveno zbog ukidanja vanzavodskih pogodnosti, a zatim zbog uvođenja mjera zabrane. U periodu početka pojave virusa korona redovne i vanredne posjete su prvo zabranjene, a zatim dozvoljene, ali sa određenim ograničenjima kao što su smanjen broj posjeta i posjetilaca. Zatvorenici koji nisu koristili vanzavodske pogodnosti su isticali nezadovoljstvo zbog zabrane obavljanja slobodnih posjeta sa bračnim drugom u namjenskoj prostoriji (intimne posjete) i zbog potpune zabrane kontakata sa posjetiocima, jer su posjete kao što je navedeno obavljane u prostorijama u kojima su posjetioci fizički odvojeni od zatvorenika zaštitnim staklom, odnosno pleksiglasom.

U oktobru 2020. godine, obzirom na zdravstveno stanje jednog zatvorenika starije dobi, koji je imao respiratornih problema, a koji je izrazio zabrinutost u slučaju da bude zaražen virusom korona, zbog kontakata sa zatvorenicima koji koriste vanzavodske pogodnosti, odlučeno je da se svi zatvorenici koji koriste vanzavodske pogodnosti premjeste na drugo odjeljenje, kako bi se odvojili od zatvorenika koji ne koriste vanzavodske pogodnosti. Tim činom je spriječen kontakt navedenih zatvorenika i time osigurana bolja zaštita najugroženijih kategorija zatvorenika. Zatvorenici su navedene aktivnosti pozdravili i iskazali zahvalnost.

Prilikom posjete KPZ-u Istočno Sarajevo od strane Ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine 22.09.2021. godine jedno lice je imalo pritužbu upravo zbog nemogućnosti

kontakta sa članovima porodice prilikom posjete, zbog postojanja zaštitnih barijera. Predstavnici Ombudsmena su zaprimili žalbu pod brojem Ž-SA-07995/21, te je od 08.10.2021. godine od direktora KPZ-a Istočno Sarajevo zatraženo da se instituciji Ombudsmena BiH dostave izvještaji o navodima žalbe. U izvještaju direktora KPZ-a broj 08/1.01/240-1204/21 od 14.10.2021. godine u dijelu koji se odnosi na epidemiološke mjere navodi se:

“ KPZ Istočno Sarajevo se u kontinuitetu pridržava svih naloženih mjera i postupaka za sprečavanje epidemije, a sve u cilju zaštite života i zdravlja lica lišenih slobode. Interni Plan preventivnih mjera i postupaka za sprečavanje epidemije donesen je 13.03.2020. godine i do sada je nekoliko puta revidiran i korigovan. Zatvorski sistem, kao oblik kolektivnog života, nosi sa sobom specifične rizike širenja infekcije, koji su veoma slični bolničkom i gerijatrijskom okruženju. Stoga je Uprava KPZ-a nastojala da pravo zaštitu života i zdravlja lica lišenih slobode posmatra kao prioritetno. Nakon niza analiza ustanovljenih mjera i postupaka, kao i novih deprivacija koje je aktuelna pandemija donijela sa sobom, vodilo se računa o očuvanju dostojanstva i kvaliteta života lica lišenih slobode, pribjegavajući alternativama u smislu povećanja broja, trajanja i učestalosti telefonskih poziva, češćih i produženih posjeta članova porodice kao i odobravanje vanrednih posjeta onim licima lišenih slobode koja su to tražila.

Preporuke Istituta za javno zdravstvo i Higijensko epidemiološke službe ustanovama za kolektivno zbrinjavanje korisnika, a u smislu zabrane posjeta (koje su u bolničkom i gerijatrijskom sektoru poštovene u potpunosti), prilagođene su uz maksimalno poštovanje preporučenih higijensko-epidemioloških mjera (zaštitne maske, mjerenje temperature, dezinfekcija, pleksiglas), smatrajući da će se time mogućnost unosa infekcije u kolektive lica lišenih slobode izbjeći ili bar svesti na minimum.“

Institucija Ombudsmena BiH, cijeneći navedeno, a obzrom da zatvorenik nije dostavio svoj komentar na izvještaj direktora KPZ-a, čime je pokazao nezainteresovanost i odustajanje od postupka, je isti zatvorila

3.5.3. Statistički prikaz nezadovoljstva zatvorenika u KPZ-u Istočno Sarajevo

R/b	Nezadovoljstvo zbog epidemioloških mjera u periodu od 11.03.2020. do 01.06.2020. (vrsta mjera)	Broj nezadovoljnih zatvorenika	Žalbe Ombudsmenu za ljudska prava BiH
1.	Zabrana redovnih i vanrednih posjeta	18	/
2.	Zabrana korištenja vanzavodskih pogodnosti iako su stekli formalne zakonske uslove	10	/
3.	Uručivanje pošijki i paketa nakon što protekne 24 časa	2	/
4.	Zabrana slobodnih posjeta sa bračnim drugom u namjenskoj prostoriji (intimna posjeta)	1	/
5.	Izolacija nakon sprovođenja na sud, ljekarski pregled ili po prijemu na izdržavanje kazne zatvora	2	/

Tabela 2. Odnos zatvorenika spram epidemioloških mjera

R/b	Nezadovoljstvo zbog epidemioloških mjera u periodu od 01.06.2020. do 20.05.2022. (vrsta mjera)	Broj zatvorenika	Žalbe Ombudsmenu za ljudska prava BiH
1.	Izricanje mjera sigurnosti prilikom korištenja vanzavodskih pogodnosti: Zahtjev za boravak na određenoj adresi, odnosno adresi korištenja pogodnosti	3	

2.	Redovne posjete za zatvorena lica su dozvoljene uz poštivanje mjera zaštite, odnosno posjete se obavljaju u prostorijama za posjete u kojima su zatvorenici odvojeni od posjetilaca zaštitnim pleksigasom	4	
3.	Ograničen broj posjetilaca prilikom redovnih posjeta (mogu doći najviše dvije osobe)	1	
4.	Zabrana slobodnih posjeta sa bračnim drugom u namjenskoj prostoriji (intimna posjeta)	1	1
5.	Izolacija nakon napuštanja Ustanove (sud, ljekarski pregled, vanzavodske pogodnosi)	3	

Табела 3. Однос затвореника спрам епидемиолошких мјера

ZAKLJUČAK

Na samom kraju važno je istaknuti da smo dokazali sve naše polazne hipoteze. Naime, aktualna pandemija virusa korona (COVID-19) uticala je da u prvi plan dođe javno zdravlje ljudi. U tom cilju državni organi vlasti i organi lokalne samouprave su preduzimali redom aktivnosti iz njihove nadležnosti. One su uglavnom bile usmjerene na zaustavljanje širenja virusa, uzročnika zaraze, kao i jačanje kapaciteta zdravstvenih ustanova kako bi odgovorili izazovu. Uspjeh navedenih aktivnosti u prvom redu zavisio je od građana, od kojih se očekivalo poštovanje mjera, koje se prije svega ogleda u ograničavanju kretanja i poštovanju socijalne distance. Uvedeni su i slogani „ostanikući“, „ostanizdrav“, „ostanibezbjedan“ kojima je jasno sugerisano da je to najpouzdaniji način da se ograniči širenje broja inficiranih lica, čime se direktno doprinosi i mogućnosti zdravstvenih ustanova da pruže medicinsku pomoć svima onima kojima bude potrebna. Ipak, kako vrijeme odmiče, sve više se pojavljuju oni koji ne poštuju propisane i preporučene mjere, te na taj način direktno ugrožavaju svoje zdravlje, ali i zdravlje i život drugih ljudi. Na ovom mjestu dolazimo do krivičnopravne zaštite zdravlja ljudi, jer je i to jedna od obaveza državnih organa i pravosudnih institucija. On se ogleda u zaštitnoj funkciji krivičnog prava putem: ‘zaštite osnovnih prava i sloboda čovjeka i drugih osnovnih individualnih i opštih vrijednosti koje su ustanovljene ustavom i međunarodnim pravom’ (čl. 1 st. 2 Krivičnog zakonika Republike Srpske, KZ RS).

U radu smo konkretno govorili i o Kazneno Popravnom Zavodu Istočno Sarajevo, koji kako smo detaljno uvidjeli preduzima niz epidemioloških mjera za sprječavanje širenja COVID 19, prvenstveno zbog zaštite zdravlja zatvorenika, ali i ostalih građana sa kojima mogu doći u kontakt.

KPZ Istočno Sarajevo se u kontinuitetu pridržavao svih naloženih mjera i postupaka za sprečavanje epidemije, a sve u cilju zaštite života i zdravlja lica lišenih slobode. Plan preventivnih mjera i postupaka za sprečavanje epidemije donesen je 13.03.2020. godine. Zatvorski sistem, kao oblik kolektivnog života, nosi sa sobom specifične rizike širenja infekcije, te na osnovu toga Uprava KPZ-a je stavila akcenat na pravo zaštite života i zdravlja zatvorenika. Nakon niza analiza ustanovljenih mjera i postupaka, kao i novih deprivacija koje je aktualna pandemija donijela sa sobom, vodilo se računa o očuvanju dostojanstva i kvaliteta života lica lišenih slobode, pribjegavajući alternativama u smislu povećanja broja, trajanja i učestalosti

telefonskih poziva, češćih i produženih posjeta članova porodice kao i odobravanje vanrednih posjeta onim licima lišenih slobode koja su to tražila. S obzirom na prethodno navedeno potvrđena je generalna hipoteza, koja glasi:

“Provođenje higijensko epidemioloških mjera na sprečavanju širenja zaraze korona virusom u Kazneno Popravnom Zavodu Istočno Sarajevo je značajno uticalo na očuvanje zdravlja i života zatvorenika i zaposlenika.”

Prvobitno zatvorenici su prihvatili sve navedene mjere, međutim pošto se epidemiološka situacija odužila, javio se određen stepen nezadovoljstva, te se primjećivao uticaj zatvorskih deprivacija. Nezadovoljstvo je izraženo prvenstveno zbog ukidanja vanzavodskih pogodnosti, a zatim zbog uvođenja mjera zabrane. U periodu početka pojave virusa korona redovne i vanredne posjete su prvo zabranjene, a zatim ograničene u smislu broja posjeta i posjetilaca. Zatvorenici koji nisu koristili vanzavodske pogodnosti su isticali nezadovoljstvo zbog zabrane obavljanja slobodnih posjeta sa bračnim drugom u namjenskoj prostoriji (intimne posjete) i zbog potpune zabrane kontakata sa posjetiocima, jer su posjete kao što je navedeno obavljane u prostorijama u kojima su posjetioci fizički odvojeni od zatvorenika zaštitnim staklom, odnosno pleksiglasom. Pored svih primjedbi i nezadovoljstva koji su zatvorenici isticali, nije bilo zloupotreba od strane službenih lica, a i preventivne mjere koje su se sprovodile su bile u skladu sa principima CPT-a koji se odnose na tretman lica lišenih slobode za vrijeme navedene situacije izazvane virusom korona. Obzirom da je Institucija Ombudsmena za ljudska prava BiH zatvorila ostupak po žalbi zatvorenika broj Ž-SA-07995/21, potvrđena je Pomoćna hipoteza 1, koja glasi:

„Plana sprovođenja epidemioloških mjera u Kazneno Popravnom Zavodu Istočno Sarajevo mora biti usmjeren isključivo prema zaštiti života i zdravlja zatvorenika, uz poštovanje njihovog dostojanstva, bez okrutnog i ponižavajućeg postupanja i zloupotreba.”

Uspješno sprovođenje mjera i adekvatno reagovanje u vanrednim situacijama i uopšte pridržavanje epidemioloških mjera bilo je otežano prevashodno zbog kompleksnosti političko-državnog uređenja Bosne i Hercegovine. Upravo iz toga proizilazi neusklađenost epidemioloških mijera u entitetima BiH, što je otežavalo sprovođenje potpune zaštite. Primjra radi u jednom entitetu je ukinut policijski čas i mjera karantina, gdje se narod vraćao normalnom životu, dok je u drugom entitetu policijski čas bio na snazi, a činjenica je da su zaposleni u KPZ-u Istočno Sarajevo iz oba entiteta. Takođe, rad policijskih organa je bio praktično

otežan, jer lica koja ulaze u BiH, a prijavu prebivališta imaju u RS-u sprovode se u karantin, a ostali se sprovode do međuentitetske linije radi kućne izolacije. Lica koja žive u FBiH, a zaposleni su u firmama u RS, susretali su se sa raznim neprijatnostima, od otežanog kretanja, do nerazumjevanja kolega i poslodavaca u firmama. Te osobe su bile izložene stigmatizaciji, jer su automatski označene kao potencijalni prenosioci zaraze. Policija je nesumnjivo dala veliki doprinos u borbi protiv širenja korona virusa, međutim veoma je teško suzbiti širenje zarazne bolesti u okviru i najmanje zajednice, ako mjere nisu sistematizovane i koordinisane na nivou države, a što podrazumjeva potpunu usaglašenost kako u donošenju odluka tako i nadzoru realizacije donešenih odluka. Na osnovu navedenog potvrđuje se Pomoćna hipoteza 2 koja glasi:

“Da bi se zatvorenici i druga lica lišena slobode zaštitila od zaraze virusom korona neophodno je od zaraze zaštititi i zaposlene, kako na radu tako i van radnog vremena, što iziskuje potrebu da se usklade preventivne mjere i naredbe kriznih štabova po mjestima prebivališta zaposlenih u Kazneno Popravnom Zavodu Istočno Sarajevo.”

Može se zaljučiti da društvo u BiH može uspješno funkcionisati, al jedinu ogromnu barijeru predstavlja politizacija svega i svašta, jer i u ovakvim trenucima kada globalna dešavanja izazvana pandemijom treba da ujedini društvo, da se zaborave sve razlike i da se jedinstveno djeluje u borbi protiv pošasti 21. vijeka, sve iznova dobija političku konotaciju ili druge ciljeve poznate samo politici, a ne i običnom čovjeku.

SKRAĆENICE

BiH-Bosna i Hercegovina
CPT-Evropski komitet za sprečavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja
CZ-Civilna zaštita
EU-Evropska Unija
IPTF-Međunarodne policijske snage
JZU-Institut za javno zdravstvo
KPZ-Kazneno Popravni Zavod
KPU-Kazneno Popravna Ustanova
MO BiH-Ministarstvo odbrane Bosne i Hercegovine
MUP RS-Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske
OSA-Obavještajna sigurnosna agencija
OS BiH-Oružane snage Bosne i Hercegovine
PAS-Psiho aktivne supstance
POO u KPZ-Prijemno-otpusno odjeljenje u Kazneno popravnom zavodu
RS-Rpublika Srpska
RTRS-Radio televizija Republike Srpske
SIPA-Državna agencija za istrage i zaštitu
SFOR-Stabilizacijske snage
WHO-Svjetska zdravstvena organizacija

SLIKE

Slika 1. Prikaz sistema savremene države	9
Slika 2. Struktura Ministarstva odbrane BiH	19
Slika 3. Lanac komandovanja i kontrole OS BiH	20
Slika 4. Organigram Ministarstva sigurnosti BiH.....	22
Slika 5. Sistem zaštite i spašavanja Bosne i Hercegovine	31
Slika 6. Upravljanje zaštitom i spašavanjem Bosne i Hercegovine	33
Slika 7. Organizaciona struktura MUP-a RS	42

TABELE

Табела 1. Naredbe Ministarstva zdravlja i socijalne zaštite u Vladi RS	61
Табела 2. Odnos zatvorenika spram epidemioloških mjera	76
Табела 3. Odnos zatvorenika spram epidemioloških mjera	77

LITERATURA

KNJIGE

1. Abazović D. Mirsad , Državna bezbjednost:Uvod i temeljni pojmovi, Sarajevo, 2002,
2. Bošković Milo, Kriminološki leksikon, MS, Novi Sad, 1999,
3. Beridan Izet, Politika i sigurnost, Fakultet političkih nauka, Sarajevo,2008,
4. Huseinbašić Ćamil, Upravljanje sistemom zaštite i spašavanja, Sarajevo, 2009,
5. Murdoch Jim i Jiricka Vaclav, Borba protiv zlostavljanja u zatvorima, Priručnik za zatvorske službenike sa naglaskom na prevenciji zlostavljanja u zatvorima, Vijeće Evrope,2016,
6. Mijalković Saša i Keserović Dragomir, Osnovi bezbjednosti, Fakultet za bezbjednost i zaštitu, Banja Luka, 2010, studio Avalon,
7. Smajić Mirza, Organizovani kriminal u Bosni i Hercegovini , Sarajevo 2010,
8. Seizović Zarije, Međunarodno javno pravo, Univerzitet u Zenici, 2008,

ZAKONSKI PROPISI

1. Sigurnosna politika Bosne i Hercegovine 2006, (Službeni glasnik BiH br. 88/05),
2. Okvirni zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u BiH, (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine 50/08“),
3. Pravilnik o kućnom redu za izdržavanje kazne zatvora (sl. Glasnik RS 58/20).
4. Ustav Bosne i Hercegovine, (Službene glasnik 25/09),
5. Zakon o unutrašnjim poslovima Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“49/05),
6. Zakon o udruženjima i fondacijama BiH; (Službeni glasnik br. 32/01,42/03,63/08,76/11,94/16),
7. Zakon o policiji i unutrašnjim poslovima Republike Srpske, (Sužbeni glasnik RS 57/16).
8. Zakon o izvršenju krivičnih i prekršajnih sankcija RS, (Sl. Glasnik 63/18).

INTERNET IZVORI

1. <https://www.euro.who.int/en>
2. <https://www.ceps.edu.ba>
3. <https://civilna-zastita.gov.hr>
4. <https://hr.m.wikipedia.org>

5. http://www.mod.gov.ba/MO_BiH/Struktura/default
6. <https://atlantskainicijativa.org/oruane-snage-bih/>
7. <http://os.mod.gov.ba/o-oruzanim-snagama-bih/zadaci>
8. <http://msb.gov.ba/onama/default.aspx?id=3053&langTag=bs-BA>
9. <http://msb.gov.ba/onama/organigram/default>
10. www.granpol.gov.ba
11. www.sipa.gov.ba,
12. <http://sps.gov.ba> ›
13. <https://www.osa-oba.gov.ba>
14. <http://www.banjaluca.rs.ba.>PrirucnikUNDP>
15. <https://mup.vladars.net>
16. <https://www.slobodnaevropa.org>,
17. <http://predstavnistvorsbg.rs>, pristupljeno
18. <https://koronavirusrpskoj.com/>
19. <https://www.paragraf.ba/dnevne-vijesti/20052020/20052020vijest3.htm>
20. <http://predstavnistvorsbg.rs>
21. <https://www.narodnaskupstinars.net/?q=la/akti/odluke/odluka-o-ukidanju-vanrednog-stanja-za-teritoriju-republike-srpske>

ZAHVALNICA

Zahvaljujem se ovom prilikom uvaženom, profesoru dr. Zlatanu Bajramoviću, koji je ujedno i moj mentor, a bez čijih smjernica ovaj rad ne bi bio uspješno završen. Takođe koristim priliku da se zahvalim posebno svojoj supruzi, sestri, majci i kolegama, kao i svima onima koji su doprinijeli da ovaj rad bude završen i da u njemu bude što više kvalitetnih informacija i činjenica o navedenoj temi, koja se bavi vrlo osjetljivim i bitnim pitanjima. Nadam se da će čitatelji pronaći u ovome radu mnoge zanimljivosti, a budući istraživači imati svojevrsan uvod u problematiku, te sebi olakšati buduća istraživanja.